

ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΝ ΤΥΠΙΚΟΝ

ἦτοι

Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας
κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν τῆς καθ' ἡμᾶς
Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου

ΒΑΤΟΠΑΔΙΝΟΝ ΤΥΠΙΚΟΝ

Κατὰ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἁγίας
ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἁγίου πνεύματος
καὶ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμετέρου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Λέξεις όπως «τύπος», «τυπικό», «πρατόκollo» και τὰ παρόμοια εἶναι κάπως ἀρνητικά φορτισμένες καὶ παραπέμπουν σὲ ὑποχρεώσεις ἀναγκαστικές, συχνὰ ἀνεπιθύμητες. Ἰδιαίτερα ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νιώθει μιὰ ἀντιπάθεια ἢ ἀποστροφή γι' αὐτὰ πού λέμε «τυπικότητες» καὶ προτιμᾷ τὸ ἀπλό, τὸ αὐθεντικό. «Νὰ κρατᾶμε τὴν οὐσία, οἱ τύποι δὲν ἔχουν ἀξία», ἀκούγεται συχνὰ.

Ὅταν μιλάμε ὁμως γιὰ Τυπικὴ τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρόκειται γιὰ προσκόλληση στὸν τύπο, ἀλλὰ γιὰ κάτι πολὺ οὐσιαστικό. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ ὁ Ἦσυχαστής, «τὰ «τυπικὰ» περικλείουν οὐσίαν, καθὼς τὰ φύλλα τῶν δένδρων σκεπάζουν καρπούς». Ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας συμμετέχουν «ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ τους καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ τους καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ τους», μὲ ὅλο τὸ εἶναι τους στὴν λατρεία καὶ δοξολογία τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ θεία Λατρεία μπορεῖ νὰ πραγματοποιεῖται «εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε». Μέσω τοῦ Τυπικοῦ διαφυλάσσεται ἡ τάξη, ἡ ἁρμονία, τὰ θεία Μυστήρια, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μέσα στὴν θεία Λατρεία.

Ὅπως στὰ θέματα τὰ δογματικά εἶναι ἐπικίνδυνη ἡ καινοτομία, ἡ ἀτομικὴ ἐρμηνεία, ἡ αὐθαρεσία, ἔτσι καὶ στὶς ποικίλες λατρευτικὲς συνάξεις εἶναι ὑποχρεωτικό ἓνα consensus, γιατί χωρὶς αὐτὸ ἔλλοχευε διαρκῶς ὁ κίνδυνος τῆς ἀτομικῆς πλάνης καὶ ἀπιστίας. Στὸ Τυπικὸ διασώζεται ἡ ἀπ' αἰῶνος Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι, μὲ τὸ Τυπικὸ δὲν περιχαρακώνεται καὶ προστατεύεται ἡ λατρευτικὴ κοινότητα μόνον ἀπὸ ἀστοχίες, ἀλλὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἓνα ἐπίτευγμα ὀρθῆς πίστεως καὶ κατὰ Θεὸν σοφίας. Χρειάστηκαν αἰῶνες γιὰ νὰ πάρουν τὴν μορφή τους ὅλα αὐτὰ τὰ Τυπικά. Μοιάζουν λίγο σὰν τοὺς κανόνες τῆς ναοδομίας, τῆς ἀγιογραφίας καὶ ἄλλων τεχνῶν, πού συνδυάζουν ἐκπληκτικὴ σοφία, ἀντοχὴ στὸν χρόνο καὶ καλαισθησία. Ἔχουμε τὴν γνώμη ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπακοὴ στὴν Παράδοση καὶ στὰ Τυπικά, καὶ ἡ δι' αὐτῶν κατάργηση τοῦ «ἐγὼ», προάγουν τὴν πορεία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, πού μοιάζει, μὲ στράτευμα ἐν πορείᾳ ἢ σύνολο ἀθλητῶν ἀσκουμένων σ' ἓνα στάδιο. Μπορεῖ νὰ σταθεῖ στρατὸς ἢ ἀθλητισμὸς χωρὶς τύπους καὶ κανόνες;

Ἄλλωστε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρες τέθηκαν οἱ ὅροι τῆς πίστεως. Ἔτσι λοιπὸν καὶ στὴν θεία Λατρεία ὑπάρχει σειρά, ὥστε νὰ γίνονται τὰ «πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν». Στὶς πρωτοχριστιανικὲς κοινότητες, ὁ κατὰ τὸπον ἐπίσκοπος τελοῦσε τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἀναπέμποντας εὐχὰς τῷ Κυρίῳ «ὅση αὐτῷ δύναμις». Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν συνεχίστηκε γιὰ πολὺ καὶ ὁ αὐτοσχεδιασμὸς ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὶς γνωστὲς μας Θεῖες Λειτουργίες. Καὶ σὲ σκληρὰ χρόνια διωγμῶν, κατακτήσεων, μεταναστεύσεων καὶ ἱστορικῶν περιπετειῶν, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ἀντέξει ἀλόβητη ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς ἀκρίβεια στὶς διατυπώσεις καὶ τὶς εὐχές, δηλαδὴ χωρὶς συγκεκριμένη τυπικὴ διάταξη, ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλες τὶς κοινότητες;

Οἱ διατάξεις αὐτές, ἐμφερόμενες Πνεύματος Ἁγίου, ρυθμίζουν τὶς καθημερινὲς Ἀκολουθίες μὲ τὰ Ψαλτήρια, τὶς Ὑμνες, τοὺς Κανόνες, τὶς Εὐχές καὶ τόσα ἄλλα. Ἔτσι λοιπὸν, «οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμενοι Ἅγιοι Πατέρες» ἔκριναν ἀπαραίτητη τὴν ὑπαρξὴ Τυπικῶν μὲ τὴν ἔννοια τῆς σωστῆς σειράς καὶ διατάξεως ὅλων τῶν τελουμένων καὶ ἀναγιγνωσκομένων καὶ ψαλλομένων κατὰ τὴν διάρκεια τῶν λατρευτικῶν συνάξεων. Εἶναι δὲ τόσο μεγάλος καὶ ἀνυπέρβλητος ὁ πλοῦτος τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ὕμνογραφικῶν κειμένων, πού χωρὶς τὴν κατὰλληλὴ αἰσθητικὴ καὶ νοηματικὴ ἀλληλοδιαδοχὴ, θὰ ἔχανε ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ἀξίας του. Καὶ ὄντως, στὸ θέμα αὐτὸ μᾶς ἐκπλήσσουν καὶ βαθύτατα μᾶς συγκινοῦν οἱ Ἅγιοι Πατέρες, γιατί μὲ ὅλα αὐτὰ ἀσχοῦν ποιμαντικὴ καὶ χειραγωγοῦν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας φιλόανθρωπα καὶ σοφά, ἀλλὰ συνάμα καὶ θεόπνευστα. Ἔτσι ἡ γλυκύτητα πού ἀναδύεται μέσα ἀπὸ τὴν θεία Λατρεία δὲν ἀφήνει στὸν ἄνθρωπο καμία ἀνία ἢ πλήξη, ἀλλὰ ἀντίθετα δημιουργεῖ ἀτέλειωτες καθημερινὲς ἐκπλήξεις. Οἱ συνεχεῖς ἐπαναλήψεις κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους δὲν ἀποτελοῦν βαρετὴ ρουτίνα, ἀλλὰ ρότα, πορεία γιὰ τὸ σκάφος τῆς νοητῆς Νηὸς.

Ὅπως ἡ πυξίδα καὶ τὰ ἄλλα ναυτικὰ ἐργαλεῖα καὶ ὄργανα προστατεύουν τὰ πλοῖα ἀπὸ ξέρες, ὑφάλους καὶ ἐκτροπές, ἔτσι καὶ τὰ Τυπικά προφυλάσσουν τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς πορεύεται μέσα στὸν λειτουργικὸ χρόνο, ἀπὸ ἀνταισθητικὲς ἀστοχίες, ὑπερβολές, ἐλλείψεις, ἐξασφαλίζοντας ἰσορροπία στὸ σύνολο τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ στὸν καθένα χωριστὰ.

Ἐπὶ τὴν ἀπαιτείται ἓνα σοβαρὸς λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται ἢ λέγεται κάτι, ἔως καὶ τὴν τελευταία λεπτομέρεια. «Ὅλα περνοῦν μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ πιστοῦ μὲ μιὰ ἱεροπρεπῆ σοβαρότητα, καὶ ἔτσι

διδάσκεται και μυσταγωγείται ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα. Θὰ μπορούσε νὰ πῆ κάποιος, ὅτι οἱ συμμετέχοντες στὰ τελούμενα, τὰ ἀναγινωσκόμενα καὶ ἀδόμενα ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, δὲν χρῆζουσι περαιτέρω κατηχήσεως, διότι ὅλα διδάσκονται μὲ πληρότητα μέσα ἀπὸ τὴν καθημερινὴ τυπικὴ διάταξιν τῶν Ἀκολουθιῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν διαφορῶν Τυπικῶν ποῦ προέκυψαν μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, θὰ μπορούσε νὰ λεχθῆ ὅτι δέχεται καὶ τὸ πνεῦμα ἐλευθερίας ποῦ ἀποπνέει ὁ ἐκκλησιαστικὸς χώρος, ὅπου δὲν ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόλυτη καιομορφία, ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ κατὰ τόπους εὐελιξία. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἐποχὴν, τὶς καθημερινὲς συνήθειες τῆς βιοτῆς τῶν πιστῶν, τὶς ἀνάγκες ποῦ ποικίλουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, οἰκονομοῦνται καὶ οἱ διαφορὲς στὰ Τυπικά, στὸν χρόνον ἐπιτελέσεως τῶν λατρευτικῶν συνάξεων καὶ ἄλλες ἐπὶ μέρους ἰδιαιτερότητες. Γενικὰ πρέπει ὁ πιστὸς νὰ γνωρίζῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει καμιά φανατικὴ ἐμμονὴ σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ τυπολατρεία, ἀλλὰ πάντα προέχει ἡ μητρικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν εἰς Χριστὸν χειραγωγήσιν τῶν τέκνων τῆς.

Πιὸ συγκεκριμένα μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι τὸ Βατοπαιδιῶν Τυπικὸ ἔχει διαμορφωθῆ ἐδῶ καὶ αἰῶνες περιλαμβάνοντας διατάξεις παλαιότερων Τυπικῶν. ὅπως τοῦ Ἁγίου Σάββα, τοῦ Σπουδιτικοῦ κ.ἄ., ἐπεξεργασμένες καὶ κατὰλληλα προσαρμοσμένες γιὰ τὶς τοπικὰς συνθήκας καὶ ἑορτὲς καὶ τὸ κατὰ τὶς διάφορες περιστάσεις μοναστηριακὸ πρόγραμμα. Κάποιες ἀπόπειρες ἐκδόσεως τοῦ Βατοπαιδινοῦ Τυπικοῦ ἔγιναν τὸ 1869 (χφ. 1577) καὶ τὸ 1926 (χφ. 1760), οἱ ὁποῖες ὅμως περιεῖχαν κυρίως συνοπτικὰς διατάξεις καὶ δὲν περιελάμβαναν ὅλες τὶς περιπτώσεις.

Ἰδιαίτερα ὅμως τὶς τελευταῖες δεκαετίες, μετὰ τὴν Κοινοβιοποίηση τῆς Μονῆς ποῦ ἔγινε τὸ 1990, καὶ τὴν σταδιακὴν ἐπ'ἀνδρῶσιν τῆς, χρειάστηκε νὰ γίνῃ μὴ πιὸ προσεγμένη καὶ λεπτομερὴς καταγραφή τῶν ἐπὶ μέρους διατάξεων, μὲ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τυχόν παρεμφερῆς ἰδιορρυθμίεις καὶ προσωπικὰς ἐπιλογὰς, δεδομένου τοῦ ἰδιορρυθμοῦ συστήματος ποῦ εἶχε ἐπικρατήσῃ γιὰ πέντε αἰῶνες στὴν Μονή. Συγκεντρώσαμε προφορικὰς παραδόσεις καὶ ἐμπλουτίσαμε μὲ ἀρχαιότατες διατάξεις, καθὼς καὶ μὲ τὶς μνημὲς τοπικῶν καὶ νεοφανῶν Ἁγίων, πάντοτε μὲ σκοπὸν τὴν ἀπρόσκοπτη καὶ ἀκριβέστερη—ἀλλὰ καὶ μὲ κατὰ τὸ δυνατόν συμμετοχὴ τῶν περισσοτέρων—τέλεση τῶν Ἀκολουθιῶν.

Μὲ τὴν ἐπιμελὴ προσπάθεια καὶ συνεργασία πλειάδος ἀδελφῶν προέκυψε τὸ ἀνὰ χεῖρας ἔργο, τὸ ὁποῖο ἀσφαλῶς δὲν προορίζεται γιὰ πιστὴν ἐφαρμογὴν ἀπὸ ἄλλες κοινότητες, ἔστω καὶ Ἱερὰς Μονῆς, ἀλλὰ παρουσιάζει μὲ ἀκριβείαν τὴν βατοπαιδινὴν τάξιν, δίνοντας ἕνα ὑπόδειγμα μὲ κάθε δυνατὴ λεπτομέρεια γιὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντες νὰ συμβουλευθοῦν τὸ ἀγιορειτικὸν καὶ εἰδικὸν τὸ Βατοπαιδιῶν Τυπικόν.

Ὅπως κάθε ζωντανὸς ὄργανισμὸς ὑπέκειται σὺν τῷ χρόνῳ σὲ ἀλλαγὰς, ἔτσι καὶ τὸ Τυπικὸν θὰ ἦταν ἀναπόφευκτον νὰ μὴ ὑποστῆι στὸ μέλλον τροποποιήσεις ἢ μεταβολὰς ἀναλόγως τῶν νέων περιστάσεων. Αὐτὲς θὰ μπορούσαν νὰ ὀφείλωνται εἴτε στὴν περαιτέρω διεύρυνση τοῦ Ἐορτολογίου μὲ τὴν ἀνακήρυξιν νέων Ἁγίων, εἴτε στὴν ἀναθεώρηση κάποιων τυπικῶν διατάξεων κατόπιν μελέτης πρόσφατα ψηφιοποιημένων χειρογράφων ἢ Τυπικῶν ποῦ μέχρι τὰρᾶ ἦταν ἀγνωστα ἢ δυσπρόσιτα, εἴτε γιὰ ἄλλους λόγους ποῦ ἐπαφίενται στὴν κρίσιν τοῦ ἐκάστοτε Προεστώτος. Ὅποτε θὰ ἦταν εὐλόγον σὲ κάποια στιγμή νὰ γίνῃ μὴ δευτέρῃ ἀναθεωρημένη καὶ ἐμπλουτισμένη ἐκδόσις τοῦ Τυπικοῦ μας.

Εὐχόμεστε σὲ ὅλους τοὺς ἀναγνώστες τοῦ παρόντος Τυπικοῦ, ποῦ ἀγαποῦν τὴν ἀκριβῆ ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, νὰ ἐντρυφήσουν στὶς λεπτομερεῖς διατάξεις του καὶ μὲσω αὐτοῦ νὰ ἐμπνευσθοῦν στὴν προσωπικὴν τους ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρείᾳ τοῦ ζώντος Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς καὶ Σεβασμίας
Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου

Γεώργιος Μονῆς

21 Ἰανουαρίου 2023

Ἑορτὴ Παναγίας Παραμυθίας καὶ Ὁσίου Μαξίμου Βατοπαιδινοῦ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν ἤδη χρόνων ἤρξατο ἡ διαμόρφωσις τῆς τάξεως τῆς τελέσεως τῆς θείας λατρείας, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐν τῇ προτροπῇ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «Πάντα εὐοχημένως καὶ κατὰ τάξιν γίνεσθω» (Ἁ' Κορ., ιδ', 40), πλὴν ὅμως δὲν δισωθήσαν γραπτὰ κείμενα καὶ διατάξεις λειτουργικῶν κειμένων, διότι ἐνεκα τῶν διωγμῶν ἐπεβάλλετο ἡ «ἀπόκρυψις τῶν μυστηρίων» (disciplina arcana).

Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν καὶ διάδοσιν τοῦ κοινοβιακοῦ Μοναχισμοῦ καταγράφονται τυπικαὶ διατάξεις περὶ προσευχῆς καὶ λατρείας ἐν ταῖς Μοναῖς τῆς Παλαιστίνης (ἀρχαὶ ε' αἰῶνος), καὶ ἰδία ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Σάββα, διαμορφῶσαι σὺν τῷ χρόνῳ τὸ λεγόμενον «Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα ἢ Σαββαϊτικὸν ἢ Ἱεροσολυμιτικὸν Τυπικόν», ὅπερ ἐλαβε τὴν τελικὴν αὐτοῦ μορφήν κατὰ τὸν ἰα' αἰῶνα, τελειοποιηθὲν κατὰ καιροῦς παρὰ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ὅπως τῶν Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Κοσμά τοῦ Ποιητοῦ, Ἀνδρέου Κρήτης, Στεφάνου Σαββαΐτου, Μάρκου Καθηγουμένου, κ.ἄ. Κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ ἦσαν αἱ ἀναγνωσίαι τῶν ψαλμῶν καὶ ἡ ψαλμωδία κανόνων καὶ τροπαρίων.

Παράλληλος, διαμορφοῦται καὶ τὸ λεγόμενον «Ἀσματικὸν Τυπικόν», ὅπερ ἐτηρεῖτο ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ ταῖς κατὰ τόπους ἐνορίαις. Κύρια χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ ἦσαν ἡ ὁμαδικὴ ψαλμωδία πολλῶν ἀντιφώνων, ἡ ὑποχρεωτικὴ παρουσία ἱερῆς καὶ ἡ ἐκφώνησις πολλῶν δεήσεων, συνοδευομένων λατρευτικαῖς πορείαις ἐντὸς ἡ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ.

Μετὰ τὴν περίοδον τῆς Εἰκονομαχίας καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ὀρθοδοξίας (843), ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἠγωνίσθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μοναχικαὶ προσωπικότητες, τὸ Μοναχικὸν Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα διεδόθη ταχύτατα καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας Μονάς, ἐκτοπίζον βασιμῶδον καὶ τὸ Ἀσματικὸν Τυπικὸν ἐν τῶν ἐνοριῶν, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐπιρροῆς τῶν μοναχῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ αὐξομένου σεβασμοῦ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτοῦς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει μάλιστα υἰοθετήθη πρῶτον παρὰ τῆς Μονῆς Στουδίου, ἐνθα ὑπέστη περαιτέρω ἐξέλιξιν καὶ διαμόρφωσιν, καὶ κατέπιεν διεδόθη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Μονάς τῆς Βασιλευούσης. Τὸ δὲ Ἀσματικὸν Τυπικὸν περιορίσθη τελικῶς μόνον ἐν τῷ Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν ᾧ ἐτηρεῖτο μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν (1430).

Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Μεγίστης Λαύρας (1' αἰών), τὸ Σαββαϊτικὸν Τυπικὸν τῆς Μονῆς Στουδίου μετεφυνεύθη καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος παρὰ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, ἐνθα ὑπέστη νέας διαμορφώσεις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδιαιτέρων τοπικῶν στοιχείων.

Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱερᾷ Μονῇ εὐρίσκονται 9 χειρόγραφοι κώδικες περιέχοντες τὸ Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα, ἀρχαιότερον τυγχάνοντος τοῦ χφ. 1202 (δεύτερον ἡμῶν 19' αἰῶνος) καὶ 6 ἐντυποι, ἀρχαιότερου ὄντος τοῦ τῆς πρώτης ἐντύπου ἐκδόσεως τοῦ 1545 (ἀρ. β2651). Εἰς τὸ περιθώριον αὐτῶν εὐρίσκονται χειρόγραφοι σημειώσεις τυπικῶν διατάξεων ἀφορῶσάν τὴν ἡμετέραν Μονήν (ὅπως λ.χ. εἰς τὸ χφ. 1202 τυπικὴ διάταξις τῆ α' Νοεμβρίου διὰ τὴν Ἀνάμνησιν τῶν «Ἐγκανίων τοῦ ναοῦ τῆς βασιλικῆς ταύτης μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου»).

Πρώτη προσπάθεια καταγραφῆς ἐνὸς ἰδιαιτέρου Βατοπαιδιοῦ Τυπικοῦ ἐγένετο ἐν ἔτει 1869 (χφ. 1577). Ὡς προμετωπίς αὐτοῦ ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «Τυπικὸν Ἐκκλησιαστικὸν κατὰ τὴν νῦν ἐπικρατούσαν τάξιν τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου. Ἐκ μακρῆς πείρας καὶ πολλῶν σημειώσεων τῶν κατὰ καιροῦς χρηματισάντων Ἐκκλησιαρχῶν (Τυπικαρῶν) συλλεγῆν παρὰ τῶν ἀδελφοῦ τῆς αὐτῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου». Ἐν αὐτῷ, καταγράφεται συντόμως ἡ τυπικὴ διάταξις τῆς ἡμέρας καὶ τινες τυπικαὶ περιπτώσεις, ἐνῶ συναντῶνται κατὰ σημεῖα πολλοὶ τυπικαὶ ἰδιαιτερότητες τῆς ἡμετέρας Μονῆς, ὅπως ἡ ψαλμωδία τοῦ «Θεοτόκε Παρθένε» εἰς τὴν εὐλόγησιν τῶν ἄρτων εἰς τὰς Θεομητορικὰς Ἑορτὰς ἀντὶ τῆς γ' ἐπαναλήψεως τοῦ Ἀπολυτικίου, ἡ εὐλόγησις Κολλύβων εἰς πάσας τὰς ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς τὴν Μετάστασιν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἡ τήρησις τῶν Μεσσηρίων, ἡ παράλειψις τῶν «Θοῦ, Κύριε» εἰς τοὺς Ἑσπερινοὺς τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανεῶν καὶ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ψαλμωδία τοῦ «Ἰδοὺ τὸ ἀμάραντον» εἰς τὴν Ἀγρυπνίαν τοῦ Ἀκαθίστου, τὸ Τριᾶγιον πρὸ τοῦ κτητορικοῦ τάφου μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἑσπεριοῦ καὶ τοῦ Ὀρθρου, ἡ ψαλμωδία τῆς

Καταβασίας «Ὁ τόκος σου ἀφόδος ἐδείχθη...» εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, ἡ παράλειψις τοῦ Κανόνος τῆς Μονῆς εἰς τὸν Ὁρθρον κατὰ τὰ Σάββατα τοῦ Πεντηκοσταρίου, ἡ παράλειψις τοῦ Μεσονυκτικοῦ τῆ Καθαρᾶ Δευτέρᾳ, τῆ Πέμπτῃ τοῦ Μ. Κανόνος, τῶ Σαββάτῳ τοῦ Ἀκαθίστου καὶ τῆ Μ. Ἑβδομάδι, ἡ διανομὴ νάματος κατὰ τὴν διανομὴν τῆς Ὑψώσεως τῆς Παναγίας εἰς τὴν Τράπεζαν, ἡ ἡμερινὴ κλείσις τῶν θυρῶν τῆς Μονῆς τρίς τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου, τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ὅπως συμμετεχῶσιν ἐν αὐταῖς πάντες οἱ Μοναχοί, κ. ἄ.

Ἀνασύνταξις αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον ἐγένετο ἐν ἔτει 1926 (χρ. 1760). Ἐν αὐτῷ, εὐρίσκομεν ἐν τῷ τέλει καταγεγραμμένας διαφόρους διατάξεις μὴ ὑπαρχούσας ἐν τῷ παλαιῷ, ὅπως διατάξεις ὠρολογίου, κηραψίας, Ἁγιασμῶν μινῶν, Τραπεζῆς Παναγιώρων, κ. ἄ.

Ἐπὶ τῆς παρουσίας περιόδου, ἐκρίθη ἀναγκαστικῶς ἡ συγγραφὴ ἐνὸς πληρεστεροῦ Τυπικοῦ, ἀνταποκρινομένου εἰς τὰς τρεχούσας συνθήκας τῆς κοινοβιωτικῆς πλέον — ἀπὸ τοῦ ἔτους 1990 — καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς.

Τοῦτο περιέχει πλήρη τυπωσὴν διατάξιν δι' ἐκάστην ἡμέραν τοῦ ἔτους καὶ ἐρμηνείαν ὄλων τῶν πιθανῶν τυπικῶν περιπτώσεων αὐτῆς, διασφῶν παραλλήλως ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἰδιαιτερότητας τοῦ παλαιοῦ, περιλαμβάνον προσεπὶ τὰς μοῖμας τῶν ἐσχάτως ἀναγνωρισθέντων Ἁγίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Περιέχει ἐπίσης νέα κεφάλαια, ὅπως Προθεωρίαν Τυπικοῦ, Τάξιν τοῦ ἑνιαυτοῦ δι' ἐκάστην κατηγορίαν τῶν διακονητῶν τοῦ Ναοῦ (Περέων, Ἐκκλησιαστικῶν, Παραβηματάρη, Κανονάρχου), διατάξεις τῶν Ἐκτάκτων Ἀκούστων (Ἁγιασμοῦ, Μνημοσύνου, Κοιμῆς, κ.λπ.), προτεινόμενα Ἀναγνώσματα Τραπεζῆς δι' ἐκάστην Ἑσπέρην ἢ ἐσπριζόμενον Ἄγιον, εἰδήσεις διὰ τὰς ἐποχικὰς ἀλλαγὰς εἰς τὸ ὠρολόγιον τοῦ ἑνιαυτοῦ, καὶ ἕτερα.

Ἐν τῷ Παραρτήματι περιλαμβάνεται Πίνακας περιέχοντες τὸ Λειψανολόγιον, Εἰκονολόγιον καὶ Ἐορτολόγιον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς, καθὼς καὶ τὸ Κυριακοδρόμιον τοῦ ἑνιαυτοῦ. Γλωσσάριον καὶ σχηματικαὶ ἐπεξηγήσεις.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

- ΓΒ₁..... Τυπικὸν Ἱ. Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος 1869, χφ. 1577.
- ΓΒ₂..... Τυπικὸν Ἱ. Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος 1926, χφ. 1760.
- ΓΒ₃..... Χειρόγραφοι Σημειώσεις Τυπικαρίου Ἱ. Μονῆς Βατοπαιδίου, 1858, χφ. 1208.
- ΓΒ₄..... Χειρόγραφοι Σημειώσεις Τυπικαρίου Ἱ. Μονῆς Βατοπαιδίου, δεύτερον ἡμισυ 19ου αἰ., χφ. 783.
- ΓΒ₅..... «Τυπικὸν μικρὸν τῆς ἐσθλῆσαιστρῆς Ἀκαδημίας», 18ος αἰ., Βατοπ. χφ. 781, σ. 82-142.
- ΤΕ..... Τυπικὸν Εὐγενίου, γ' -ιδ' αἰ., Βατοπ. χφ. 1199.
- χφ. 1202..... Χειρόγραφον Τυπικὸν Ἁγ. Σάββα μετὰ βατοπαιδινῶν ἰδιαπεροτήτων, γ' αἰ., Βατοπ. χφ. 1202.
- χφ. 1207..... Χειρόγραφον Τυπικὸν Ἁγ. Σάββα μετὰ βατοπαιδινῶν ἰδιαπεροτήτων, 15' αἰ., Βατοπ. χφ. 1207.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH DIVISION STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637

- 1. [Faint text]
- 2. [Faint text]
- 3. [Faint text]
- 4. [Faint text]
- 5. [Faint text]
- 6. [Faint text]
- 7. [Faint text]
- 8. [Faint text]
- 9. [Faint text]
- 10. [Faint text]
- 11. [Faint text]
- 12. [Faint text]
- 13. [Faint text]
- 14. [Faint text]
- 15. [Faint text]
- 16. [Faint text]
- 17. [Faint text]
- 18. [Faint text]
- 19. [Faint text]
- 20. [Faint text]
- 21. [Faint text]
- 22. [Faint text]
- 23. [Faint text]
- 24. [Faint text]
- 25. [Faint text]
- 26. [Faint text]
- 27. [Faint text]
- 28. [Faint text]
- 29. [Faint text]
- 30. [Faint text]
- 31. [Faint text]
- 32. [Faint text]
- 33. [Faint text]
- 34. [Faint text]
- 35. [Faint text]
- 36. [Faint text]
- 37. [Faint text]
- 38. [Faint text]
- 39. [Faint text]
- 40. [Faint text]
- 41. [Faint text]
- 42. [Faint text]
- 43. [Faint text]
- 44. [Faint text]
- 45. [Faint text]
- 46. [Faint text]
- 47. [Faint text]
- 48. [Faint text]
- 49. [Faint text]
- 50. [Faint text]

[Large area of extremely faint, illegible text]

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

Περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀκολουθιῶν

Ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐωθινῆς ἢ τῆς ἑσπερινῆς ἀκολουθίας, ἀνέρχεται ὁ ἐκκλησιαστικὸς εἰς τὸ Ἡγουμενεῖον καὶ λαμβάνει εὐχὴν παρὰ τοῦ Καθηγουμένου. Εἶτα κρούει τὸν Μικρὸν Κώδωνα τοῦ Κωδωνοστασίου (15^α φοράς διὰ τὸν Ἑσπερινὸν καὶ 17^α διὰ τὸν Ὁρθρον) καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Καθολικὸν διὰ νὰ ἀνάψῃ τὰς κανδήλας. Μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν ἐξέρχεται καὶ σημαίνει τὸ τάλαντον κύκλω τοῦ Καθολικοῦ (α' στάσις), τελειώνει δὲ κρούων αὐτὸ δυνατώτερον ἅπαξ. Εἶτα εἰσέρχεται πάλιν, καὶ μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν ἐξέρχεται αὖθις καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν σημασιν (β' στάσις), κρούων αὐτὸ εἰς τὸ τέλος δυνατώτερον δις [ἐναυθα οἱ ἀφυπνισταὶ περιέρχονται τὰ κελλία τῶν ἀδελφῶν κρούοντες τὰς θύρας καὶ λέγοντες τὸ «Δι' εὐχῶν», οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀποκρίνονται διὰ τοῦ «Ἀμήν»]. Μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια (γ' στάσις), καταλήγων εἰς τὴν φιάλην, κρούων αὐτὸ εἰς τὸ τέλος δυνατώτερον τρίς, καὶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖ «Εὐλογητόν».

Πρὸ τοῦ Ἀποδείπνου κρούει τὸ σίδηρον ὅπερ εὑρίσκεται εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου τοῦ Καθολικοῦ, ἥτοι ἔμπροσθεν τοῦ Παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Πρὸ τοῦ Μικροῦ Ἑσπερινοῦ κρούει καὶ τὰς γ' στάσεις συνημμένως εἰς τὴν καθωρισμένην ὥραν τοῦ «Εὐλογητοῦ», ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ Βήματος τοῦ Ἁγίου Νικολάου διὰ τὴν α' στάσιν, ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι τοῦ Βήματος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου διὰ τὴν β' στάσιν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι τῆς φιάλης διὰ τὴν γ' στάσιν. Ὁ χρόνος τῆς παύσεως ἐκάστης στάσεώς ἐστίν ἡ ἀπαγγελία τοῦ Ν' ψαλμοῦ. Τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ πρὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν Ὁρῶν, ὅταν αὐταὶ ἀναγινώσκωνται κεχωρισμένως τοῦ Ὁρθρου (ἥτοι μετὰ ἀπὸ Ἀγρυπνίαν ἢ νυκτερινὴν ἀκολουθίαν).

Εἰς ἀπλὴν Ἀγρυπνίαν (ἥτοι ἄνευ Χοροστασίας) κρούει ὁ καμπανάρης μίαν στάσιν Κωδῶνων¹ εἰς τὴν καθωρισμένην ὥραν τοῦ «Εὐλογητοῦ», καὶ ἀρχόμεθα τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου².

Εἰς Ἀγρυπνίαν μετὰ Χοροστασίας κρούει ὁ καμπανάρης τρεῖς στάσεις Κωδῶνων³ (ἥτοι κ' λεπτά πρὸ τῆς ἐνάρξεως, 1' λεπτὰ πρὸ αὐτῆς, καὶ ἀκριβῶς) καὶ ἀρχόμεθα τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου.

Ἐὰν ἡ Λειτουργία τελῆται εἰς τὸ Καθολικόν, μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν τοῦ Ὁρθρου, ἥτοι εἰς τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» τῆς α' Ὁρας, κρούει τὸν Μικρὸν Κώδωνα τοῦ Καθολικοῦ 1β' καὶ ἀκολουθῶς τὸ τάλαντον κύκλω τοῦ Καθολικοῦ.

Ἐὰν ἡ Λειτουργία τελῆται εἰς τὰ Παρεκκλήσια, εἰς τὸ μέσον τῆς α' Ὁρας ἐξέρχεται καὶ κρούει τὸν Μικρὸν Κώδωνα τοῦ Κωδωνοστασίου 1β' καὶ ἀκολουθῶς τὸ τάλαντον ἔμπροσθεν τοῦ Καθολικοῦ.

¹ Κρούει πρῶτον τὸν κόπανον 1β' φοράς λέγων μεταξὺ τῶν κτύπων τὸ «Θεοτόκε Παρθέने, χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν» καὶ συνεχίζει δι' ὀλίγον τὸν κόπανον εἰς τὸν ρυθμὸν «τὸ τάλαντον, τὸ τάλαντον». Εἶτα τὸ σίδηρον εἰς τὸν αὐτὸν ρυθμὸν καὶ κατοπινὴ ἀπαντας τοὺς Κώδωνας.

² Μίαν ὥραν πρὸ τῆς Ἀγρυπνίας κρούει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸν Κώδωνα τῆς Τραπεζῆς 1β' διπλὰς φορές, καὶ ἡμίσειαν ὥραν πρὸ αὐτῆς τὸν Μέγαν Κώδωνα 1β' (ἥτοι γ' ἀνὰ δ' φορές).

³ Εἰς τὰς δύο πρῶτας στάσεις κρούει τοὺς Κώδωνας μόνον· εἰς δὲ τὴν γ' κρούει πρῶτον τὸν κόπανον καὶ τὸ σίδηρον, ὡς περιγράφεται ἀνωτέρω «εἰς μίαν στάσιν Κωδῶνων».

Ἐάν ἡ Λειτουργία τελεῖται εἰς τὰ Παρακλησία, μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν τῆς σ' Ὁρας κρούει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοῦ Παρακλησίου τὸν Κώδωνα αὐτοῦ σ' καὶ ἀρχεται ἡ Λειτουργία.

Θ' ΩΡΑ

Ἀναγινώσκεται κατὰ κανόνα πρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ εἰς τὸν ἐσωνάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ (τὸν καλούμενον «Μεσουυκτικόν») ὑπὸ τοῦ ὀρισθέντος διὰ τὴν ἐβδομάδα διαβαστοῦ¹. Ἐν περιόδῳ δὲ Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς, ἀναγινώσκεται συνημμένως μετὰ τῶν ἄλλων Ὁρῶν ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ εἰς προμεσημβρινὴν ὥραν. Καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου καὶ τῆς Τετάρτης πρὸ τῆς Ἀναλήψεως ἐσπέρας ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς «Πασχαλίου Ἀκολουθίας» τρισευομένης².

Θεωρεῖται ἡ σφραγὶς τῆς ληγουσῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμέρας, καθ' ὅτι κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν σύστημα ἡ λειτουργικὴ ἡμέρα ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ.

Εἰς τὰ τροπάρια λέγομεν Ἀπολυτίκιον καὶ Κοντάκιον τοῦ κατὰ τὴν λήγουσαν ἡμέραν ἐορταζομένου Ἁγίου ἢ ἐν περιόδῳ Προεορτίων ἢ Μεθεόρτων τὰ ἀντίστοιχα. Διακρίνονται αἱ κάτωθι περιπτώσεις:

Ἐν καθημερινῇ

- α) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος οἰασθῆποτε ἐρταστικότητος, λέγομεν τὸ Ἀπολυτίκιον καὶ τὸ Κοντάκιον αὐτοῦ.
- β) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἄνευ Δοξολογίας μὲ διάφορον ἐορταστικότητα, λέγομεν Ἀπολυτίκιον καὶ Κοντάκιον τοῦ πλέον ἐρταζομένου Ἁγίου.
- γ) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἄνευ Δοξολογίας μὲ τὴν αὐτὴν ἐορταστικότητα, λέγομεν Ἀπολυτίκιον τοῦ πρώτου καὶ Κοντάκιον τοῦ δευτέρου.
- δ) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἔχοντες Δοξολογίαν καὶ πλέον, λέγομεν ἀμφότερα τὰ Ἀπολυτίκια καὶ Κοντάκια αὐτῶν.

Ἐν Κυριακῇ

- α) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος ἄνευ Δοξολογίας, λέγομεν μόνον τὰ Ἀναστάσιμα (Ἀναστάσιμον Ἀπολυτίκιον καὶ Ὑπακοήν).
- β) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος ἔχων Δοξολογίαν, λέγομεν ἀμφότερα τὰ Ἀναστάσιμα καὶ τοῦ Ἁγίου.
- γ) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἄνευ Δοξολογίας, λέγομεν μόνον τὰ Ἀναστάσιμα.
- δ) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἔχοντες Δοξολογίαν, λέγομεν Ἀπολυτίκια τὸ Ἀναστάσιμον καὶ τοῦ α' Ἁγίου, καὶ εἰς τὰ Κοντάκια Ὑπακοῆν τοῦ ἡχοῦ καὶ Κοντάκιον τοῦ β' Ἁγίου.

Εἰς Προεορτία ἢ Μεθεόρτα

- α) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος ἄνευ Δοξολογίας, λέγομεν μόνον τὰ τῆς Ἑορτῆς.
- β) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος ἔχων Δοξολογίαν, λέγομεν ἀμφότερα τὰ τῆς Ἑορτῆς καὶ τοῦ Ἁγίου.
- γ) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἄνευ Δοξολογίας, λέγομεν μόνον τὰ τῆς Ἑορτῆς.
- δ) Ἐάν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἔχοντες Δοξολογίαν, λέγομεν Ἀπολυτίκια τῆς Ἑορτῆς καὶ τοῦ α' Ἁγίου καὶ Κοντάκια τῆς Ἑορτῆς καὶ τοῦ β' Ἁγίου.

¹ Ὁ διαβαστὴς οὗτος ὀρίζεται ἀνὰ ἐβδομάδα ὑπὸ τοῦ τυπικῆν διὰ τὴν καθημερινὴν ἀνάγνωσιν τοῦ α' μέρους τοῦ Μεσουυκτικοῦ (ἦτοι ἔως τοῦ «Πιστεύω») καὶ τῆς θ' Ὁρας, διὸ καὶ καλεῖται «μεσουυκτικῆς». Εἰς περίπτωσιν Ἀγρυπνίας ἢ νυκτερινῆς ακολουθίας, ἀναγινώσκει καὶ τὴν α' Ὁραν μετὰ τὴν διακρίτην ἐν δὲ τῇ Μ. Ἰεσσαρακοστῇ ἀναγινώσκει τὴν γ' Ὁραν ἀντὶ τῆς θ'.

² Οὐχὶ ὁμως ὑπὸ τοῦ «μεσουυκτικῆς», ἀλλ' ὑπὸ ἐτέρου ἀδελφοῦ.

³ Ἐξαίρουμένης τῆς θ' αὐτῆς Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου ἐσπέρας, ἥτις ἀναγινώσκειται τριήμερος εἰς τὸν ἐσωνάρθηκα.

Ἐν Κυριακῇ μετὰ Προεορτίων ἢ Μεθεόρτων

α) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος ἄνευ Δοξολογίας, λέγομεν τὰ Ἀναστάσιμα καὶ τῆς Ἑορτῆς.

β) Ἐάν τύχη εἰς Ἅγιος ἔχων Δοξολογίαν, λέγομεν Ἀπολυτίκια τὸ Ἀναστάσιμον καὶ τῆς Ἑορτῆς, καὶ εἰς τὰ Κοντάκια· Ὑπακοὴν τοῦ ἤχου καὶ Κοντάκιον τοῦ Ἁγίου.

Μετὰ τὴν εὐχὴν «Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ» παρὰ τοῦ Καθηγουμένου⁷, οὗτος εἰσέρχεται εἰς τὸν κυρίως ναόν, ἐνῶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Μικρὰν Ἀπολυσίαν. Ἐἴτα εἰσέρχεται καὶ ὁ ἱερεὺς μετὰ μέλανος μανδύου καὶ ποιεῖ μετάνοιαν εἰς αὐτόν· βαλὼν δὲ ἐπιτραχήλιον πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν ἀρχεται τοῦ Ἑσπερινοῦ⁸.

ἙΣΠΕΡΙΝΟΣ**1. Περὶ τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός»**

Ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, ὡς καὶ ἐν οἰαδήποτε ἐτέρᾳ ἀκολουθίᾳ, ὁ ἱερεὺς ἀρχεται μετὰ τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Ἐάν ὁ Ἑσπερινὸς τελῆται ἄνευ Εἰσόδου, λέγει τοῦτο ἔμπροσθεν τῆς ὥραιας Πύλης, εἰδ' ἄλλως ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης.

Εἰς περίπτωσιν Χοροστασίας, πρὸ τοῦ «Εὐλογητοῦ» ἐξέρχεται πρῶτον ὁ διάκονος καὶ, ποιήσας υπόκλισιν εἰς τὸν χοροστατοῦντα, ἐκφωνεῖ «Εὐλόγησον, Δέσποτα».

Ἐντὶ τοῦ «Εὐλογητοῦ» ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ «**Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων**», ἐάν ἐπισυνάπτηται ἑσπερινὴ Θεία Λειτουργία.

Ἐντὶ τοῦ «Εὐλογητοῦ» ἐκφωνεῖ τὸ «**Δόξα τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων**» ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κυρίως Ὁρθρου, ἤτοι πρὸ τοῦ Ἐξαψάλμου. Ὡσαύτως ἐκφωνεῖ τοῦτο ἐν τοῖς Ἑσπερινοῖς καὶ τοῖς Ὁρθροῖς τῆς Διακαινησίμου Ἑβδομάδος καὶ τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα· τοῦ διακόνου προεκφωνοῦντος τὸ «Εὐλόγησον, Δέσποτα». Ὡσαύτως λέγεται καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀγρυπνίας, μετὰ τὴν θυμίασην τοῦ ναοῦ.

2. Περὶ τοῦ Προοιμιακοῦ Ψαλμοῦ

Εὐλόγησαντος τοῦ ἱερέως ἀρχεται ὁ Προεστῶς⁹ τοῦ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» ἐκ γ' καὶ ἀκολουθῶς τοῦ ργ' ψαλμοῦ, τοῦ καὶ «Προοιμιακοῦ» καλουμένου, καθ' ὅτι ἀποτελεῖ τὸ προοίμιον τοῦ Ἑσπερινοῦ.

Τοῦ Προοιμιακοῦ ἀναγιγνωσκόμενον, ἴσταται ὁ ἱερεὺς πρὸ τῆς ὥραιας Πύλης μετὰ ἐπιτραχήλιον καὶ καλυμμαχιῶν (ἢ ἀκάλυπτος πρὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἐν ἑορταστικότητι Εἰσόδου) καὶ ἀναγινώσκει μυστικῶς τὰς εὐχὰς τοῦ Λυχνικοῦ, ἡμῶν δὲ ἐν προσοχῇ ἀκροωμένων.

Ἀναγιώσκειται εἰς ἅπαντας τοὺς Ἑσπερινοὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ, Μικροὺς καὶ Μεγάλους· ἀργεῖ δὲ μόνον κατὰ τὴν Διακαινησίμου Ἑβδομάδα καὶ εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα, ἐν οἷς ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῶν γ' «Χριστὸς ἀνέστη».

Ἀπὸ τοῦ Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου ἑσπέρας μέχρι τῆς Δευτέρας πρὸ τῆς Ἀναλήψεως ἑσπέρας ἀναγιώσκειται ἄνευ τοῦ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν»· τοῦτο δὲ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῶν γ' «Χριστὸς ἀνέστη», ἅπερ λέγονται ἐμμελῶς ἢ ψάλλονται παρὰ τοῦ ἐφημερίου, τοῦ Καθηγουμένου καὶ ἐτέρου

⁷ Ἀπόντος δὲ αὐτοῦ λέγει ταύτην ὁ ἐφημέριος.

⁸ Ὅταν ἡμῶς προβλέπεται Εἴσοδος εἰς τὸν Ἑσπερινόν, ποιεῖ μετάνοιαν μετὰ τοῦ διακόνου εἰς τὸν Καθηγουμένον καὶ εἰσέρχονται ἀμφότεροι ἐκ τῆς νοτίου πύλης εἰς τὸ Βῆμα.

⁹ Ἐξαιρέσει τῶν Μικρῶν Ἑσπερινῶν, ἐν οἷς λέγεται ὑπὸ τοῦ α' κανονάρχου. Τὰ γεροντικά λέγονται πάντοτε παρὰ τοῦ Καθηγουμένου (ἐμμελῆς ἀνάγνωσις), παρεκτὸς ἐάν παραχωρήσῃ ταῦτα ὁ ἴδιος εἰς ἕτερον. Ἐν δὲ τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, λέγονται παρ' ἑνὸς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀδελφῶν.

γέροντος¹⁰. Από δὲ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναλήψεως καὶ ἐφεξῆς ἀναγινώσκεται μετὰ τοῦ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» ὡς συνήθως.

Εἰς τινὰς περιπτώσεις (βλέπε κατωτέρω) ἀναγινώσκεται μόνον μέχρι τοῦ στίχου «Δόντος σου αὐτοῖς συλλέξουσιν» καὶ ἀκολουθῶς ψάλλονται ὑπὸ τῶν χορῶν τὰ Ἀνοιξαντάρια.

Ἰστέον ὅτι εἰς τὸν Μικρὸν Ἑσπερινὸν τῶν Ἀγρυπνιῶν οὐκ ἀναγινώσκεται παρὰ τοῦ Προεστῶτος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἀ' κανονάρχου ἐκ τοῦ στασιδίου αὐτοῦ· ὁ δὲ ἱερεὺς εὐχὰς οὐκ ἀναγινώσκει.

3. Περὶ τῶν Ἀνοιξανταρίων

Εἰς τοὺς Μεγάλους Ἑσπερινοὺς τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν¹¹ καὶ τῶν κυρίων Πανηγύρεων τῆς Μονῆς¹² ψάλλονται Ἀνοιξαντάρια, παραλειπομένων τοῦ Καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ «Μακάριος ἀνὴρ». Ἐὰν ὅμως τύχῃσιν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας, ψάλλομεν Ἀνοιξαντάρια καὶ ἀναγινώσκομεν καὶ τὸ ἀ' Κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου ὁλον μετὰ τὰ «Εἰρηνικά», καθ' ὅτι τοῦτο οὐδέποτε παραλείπεται (πλὴν τοῦ Μ. Σαββάτου ἑσπέρας).

Ἀνοιξαντάρια ψάλλονται καὶ ὁσάκις τελεῖται Ἀγρυπνία ἐν Κυριακῇ ἑσπέρας ἀντὶ τοῦ «Μακάριος ἀνὴρ», καθ' ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ ἑσπέρᾳ οὐ γίνεται στιχολογία Ψαλτηρίου. Ἐπίσης εἰς τὴν Ἀγρυπνίαν τῶν Ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ¹³ (ἢ Νοεμβρίου), ἐν ἰαζήποτε ἡμέρα καὶ ἐὰν τύχῃ.

4. Περὶ τῆς Μεγάλης Συναπτῆς («Εἰρηνικῶν»)

Μετὰ τὸν Προομιαικὸν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ τὴν Μεγάλην Συναπτὴν, ἥτις καὶ «Εἰρηνικά» καλεῖται ἐκ τῆς πρώτης αἰτήσεως «Ἐν εἰρήῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»¹⁴. Ἐν Ἑσπερινῷ ἀνευ Εἰσόδου λέγεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως φέροντος ἐπιτραχήλιον μόνον ἔμπροσθεν τῆς ὥραιας Πύλης· ἐν Εἰσόδῳ δὲ ὑπὸ τοῦ διακόνου. Ἐν τῷ Ἑσπερινῷ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προστίθενται εἰδικαὶ αἰτήσεις.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸν Μικρὸν Ἑσπερινὸν τῶν Ἀγρυπνιῶν «Εἰρηνικά» οὐ λέγονται.

5. Περὶ τοῦ Καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου

Μετὰ τὰ «Εἰρηνικά» καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα» ἐκφωνεῖ ὁ διαβαστὴς τοῦ Καθολικοῦ «Κύριε ἐλέησον γ'· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι»¹⁵ καὶ ὁ ταχθεὶς μοναχὸς λέγει «Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν» καὶ ἀναγινώσκει τὸ ἐνδιάτακτον Κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου (βλ. Πίνακα εἰς τὸ Παράρτημα) ὅπισθεν τοῦ Προσκυνηταρίου, εἰς στάσεις γ'. Ἄμα τῇ πληρώσει τῆς ἀ' στάσεως λέγει «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», καὶ ὁ διαβαστὴς τοῦ Καθολικοῦ συνεχίζει μετ' αὐτοῦ «Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. Ἀλληλοῦτα, Ἀλλη-

¹⁰ Ἰστέον ὅτι ὁσάκις ὁ ἱερεὺς εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀκολουθίας ἐκτός τοῦ Βήματος (ἦτοι εἰς τὴν θ' Ὁραν, Ἑσπερινὸν ἀνευ Εἰσόδου, Ἀποδείπνον, Μεσονυκτικόν), τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» λέγεται τρίς χύμα (πρῶτον ὑπὸ τοῦ Καθηγουμένου, εἶτα ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ), [ἐν τῷ Ἑσπερινῷ τὸ γ' λέγεται ὑπὸ γέροντος ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ]. Ὁσάκις ὁ ἱερεὺς εὐρίσκεται ἐντός τοῦ Βήματος (Ἑσπερινὸς μετὰ Εἰσόδου καὶ Ὁρθρος), τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλεται (πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου, εἶτα ὑπὸ τοῦ Καθηγουμένου καὶ κατόπιν ὑπὸ ἑτέρου γέροντος). Ἐν παρουσίᾳ δὲ Ἀρχιερέως ἢ ἐν Χοροστασίᾳ, τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλεται πρῶτον ὑπὸ τοῦ Προεστῶτος.

¹¹ Πλὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανεῶν, καθ' ὅτι ὁ Μ. Ἑσπερινὸς ἐνταῦθα τελεῖται κεχωρισμένως τῆς Ἀγρυπνίας, ἥτις ἀρχεται βραδύτερον, μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου.

¹² Ἦτοι τῶν Πανηγύρεων τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς τιμίας Ζώνης, ἐπὶ τὸ πανηγυρικώτερον, καίτοι ἡ ἀκρίβεια ἀπαιτεῖ τὸ «Μακάριος ἀνὴρ». Εἰς τὴν Ὑπαπαντῆν, ἥτις θεωρεῖται Δεσποτοδευμητορικὴ Ἑορτῆ, ψάλλομεν τὸ «Μακάριος ἀνὴρ».

¹³ ΤΒ₁ (σ. 45), καθ' ὅτι τὸ «Μακάριος ἀνὴρ» ἐστὶν ἀκατάλληλον διὰ Ἀσμημάτων.

¹⁴ Εἰς τὴν αἴτησιν «Τῆς Παναγίας, ἀχράντου» οὐ λέγομεν τὸ «Υπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς», ἀλλὰ σφραγιζόμεθα διὰ τοῦ δεσποτικοῦ σημείου, ἧτοι τοῦ σταυροῦ.

¹⁵ ΤΒ₄ (σ. 77).

λουΐα, Ἀλληλουΐα, δόξα σοι, ὁ Θεός γ'. Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι»¹⁶. Ἔϊτα ὁ μοναχὸς τὸ «Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν» καὶ ἀρχεται τῆς β' στάσεως. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ μετὰ τὴν β' στάσιν. Ἄμα τῇ πληρώσει τῆς γ' στάσεως λέγει «Δόξα. Καὶ νῦν. Ἀλληλουΐα, Ἀλληλουΐα, Ἀλληλουΐα, δόξα σοι, ὁ Θεός γ'».

Ἰστέον ὅτι τῇ Κυριακῇ ἑσπέρας οὐ στιχολογούμεν Κάθισμα Ψαλτηρίου. Παρομοίως καταλιμπάνομεν αὐτὸ ἐν τῇ ἑσπέρα τῆς ὁποίας προηγήθη Ἀγρυπνία (πλὴν Σαββάτου ἑσπέρας). Σχολάζει ἐπίσης ἀπὸ τῆς Μ. Πέμπτης ἑσπέρας μέχρι καὶ τῆς Παρασκευῆς τῆς Διακαινησίμου ἑσπέρας.

Ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας στιχολογεῖται ἀπαραιτήτως τὸ α' Κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου¹⁷, ἐξαιρουμένου τοῦ Μ. Σαββάτου ἑσπέρας.

6. Περί τοῦ «Μακάριος ἀνὴρ»

Ἐὰν τυχῆ Ἅγιος ἔχων Κώδωνας, παραλείπομεν τὸ ἐνδιάτακτον Κάθισμα καὶ στιχολογοῦμεν ἀντ' αὐτοῦ τὴν α' στάσιν τοῦ α' Καθίσματος (ἦτοι τὸ «Μακάριος ἀνὴρ»). Εἰς μὲν τοὺς Μικροὺς Κώδωνας ἀναγινώσκειται, εἰς δὲ τοὺς Μεγάλους ψάλλεται εἰς μέλος σύντομον (εἰρμολογικόν), ἐνῶ εἰς τὰς Ἀγρυπνίας ψάλλεται εἰς μέλος ἀργόν. Ἐὰν αἱ ἀνωτέρω γ' περιπτώσεις τύχῳσιν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας, τότε ἀναγινώσκουμεν ἐπιπλέον καὶ τὰς ἐτέρας δύο στάσεις αὐτοῦ.

Ἐὰν ὁ Ἅγιος τύχῃ ἐν Κυριακῇ ἑσπέρας, καταλιμπάνομεν τοῦτο, ἀλλ' ἐὰν τελεῖται Ἀγρυπνία, ψάλλομεν ἀντ' αὐτοῦ Ἀνοιξαντάρια. Παρομοίως καταλιμπάνομεν αὐτὸ ἐν τῇ ἑσπέρα τῆς ὁποίας προηγήθη Ἀγρυπνία (πλὴν τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας).

Εἰς Ἑσπερινοὺς ἐν οἷς ψάλλονται Ἀνοιξαντάρια (βλ. ἀνωτέρω), παραλείπομεν ἀμφότερα, τὸ τυχὸν Κάθισμα καὶ τὸ «Μακάριος ἀνὴρ». Ἐὰν ὅμως τύχῳσιν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας, ἀναγινώσκουμεν ἐπιπλέον τὸ «Μακάριος ἀνὴρ» ὅλον μετὰ τὰ «Εἰρηνικά».

7. Περί τῶν πρωτείων τῶν χορῶν

Ἡ ἀρχὴ τῶν πρωτείων γίνεται τῇ Κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ ὑπὸ τοῦ δεξιῦ χοροῦ. Τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας λαμβάνουσιν οἱ χοροὶ τὰ πρωτεῖα ἐναλλάξ¹⁸, ἦτοι ἡμέραν παρ' ἡμέραν. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν μιᾶς περιόδου τῶν ἤ ἤχων, λαμβάνει τὰ πρωτεῖα ὁ χορὸς ὅστις ἔσχε τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν τελευταῖον ἤχον (πλ. δ').

Τὰ πρωτεῖα λαμβάνει ἐπίσης ὁ δεξιὸς χορὸς τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων, τῇ Μ. Δευτέρᾳ, τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, εἰς τὰς Ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανείων καὶ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς τὰς Πανηγύρεις τῆς Μονῆς (βλ. κατωτέρω). Ἰστέον ὅμως ὅτι ἐνταῦθα δὲν μεταβάλλεται ἡ ἐφεξῆς ἐναλλαγὴ τῶν πρωτείων, ἀλλὰ μόνον ἡ τῆς συγκεκριμένης ἡμέρας¹⁹.

Εἰς τοὺς Μικροὺς Ἑσπερινοὺς ἔχει τὰ πρωτεῖα ὁ ἐκάστοτε β' χορὸς, ἐξαιρεσει τῶν Πανηγύρεων τῆς Μονῆς, ἦτοι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (κε' Μαρτίου), τῆς Συνάξεως τῶν Βατοπαιδιῶν Ἁγίων (ι' Ἰουλίου), τῆς Καταθέσεως τῆς τιμίας Ζώνης (λα' Αὐγούστου) καὶ τοῦ Ἁγίου Εὐδοκίμου (ε' Ὀκτωβρίου), ἐν αἷς κατέχει ἀμφότερα τὰ πρωτεῖα τοῦ Μικροῦ καὶ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ ὁ δεξιὸς χορὸς.

Ἐὰν γίνεται Χοροστασία καὶ τὰ πρωτεῖα τυγχάνωσιν εἰς τὸν ἀριστερὸν χορὸν, ποιούμεν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Προεστῶτος.

¹⁶ Ἐνταῦθα ἀνιστάμεθα ἅπαντες ποιῶντες τρεῖς μικρὰς μετανοίας.

¹⁷ Τὴν α' στάσιν ψάλλομεν εἰς μέλος σύντομον (εἰρμολογικόν), τὰς δὲ ἐτέρας δύο ἀναγινώσκουμεν.

¹⁸ ΤΕ (σ. 30).

¹⁹ Πλὴν τῆς Μ. Ἐβδομάδος, ἐν ἣ λαμβάνει τὰ πρωτεῖα ὁ δεξιὸς χορὸς τῇ Μ. Δευτέρᾳ καὶ ἀκολουθεῖ ἐναλλάξ μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἕως τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ.

8. Περὶ τοῦ εἰς ποῖα τροπάρια ἄρχεται ὁ α' χορὸς καὶ εἰς ποῖα ὁ β'

Ὁ α' χορὸς ἄρχεται εἰς μὲν τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ «Κύριε ἐκέκραξα» καὶ τῶν Ἀποστίχων στιχηρῶν, εἰς δὲ τὸν Ὁρθρὸν τοῦ «Θεὸς Κύριος», τῶν Καθισμάτων τῆς α' καὶ γ' στιχολογίας, τοῦ Πολυελέου, τῆς Ἐκλογῆς, τῶν Ἀναβαθμῶν, τῆς α', γ', ε', ζ' καὶ θ' ᾠδῆς, τοῦ Κοντακίου εἰς τὴν σ' ᾠδὴν, καὶ τῶν Αἰνῶν. Εἰς τὴν Λειτουργίαν ἄρχεται τοῦ α' Ἀντιφώνου καὶ τῶν Μαχαρισμῶν, τῶν Ἀπολυτικίων τῆς Μικρᾶς Εἰσόδου, τῶν τροπαρίων τῶν Κολλύβων καὶ τοῦ «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου».

Ὁ δὲ β' χορὸς ἄρχεται τῶν Καθισμάτων τῆς β' στιχολογίας, τῆς β', δ', ε', ζ' καὶ η' ᾠδῆς, τοῦ «Ἐξομολογεῖσθε» τοῦ Πολυελέου καὶ τοῦ β' Ἀντιφώνου τῆς Λειτουργίας.

9. Περὶ τοῦ «Κύριε ἐκέκραξα»

Μετὰ τὴν στιχολογίαν τοῦ Ψαλτηρίου, τὴν μικρὰν αἴτησιν καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σὸν τὸ κράτος»²⁰ ψάλλονται τὰ «Κύριε ἐκέκραξα» ἢ ἄλλως «Κεκραγάρια», ἧτοι οἱ ψαλμοὶ ρμ', ρμα', ρκθ' καὶ ρις', καλλόμενοι οὕτως ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ρμ' ψαλμοῦ.

Τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» ψάλλεται εἰς τὸν ἦχον τοῦ α' Ἑσπερίου στιχηροῦ. Εἰς τοὺς Ἑσπερινούς ἀνευ Εἰσόδου ψάλλεται ἐκ τοῦ Ἀναστασιματαρίου σύντομον²¹, εἰδ' ἄλλως ἀργοσύντομον· ἐὰν δὲ τελῆται Ἀγρυπνία ἀργόν. Ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τροπαρίων τῆς ἡμέρας ἄτινα ἔπονται, ἰσῶμεν ἰσαριθμούς στίχους (ἀπὸ δ' ἕως ι'), οὓς καὶ προτάσσομεν τῶν τροπαρίων (βλ. ἀναλυτικῶς κατωτέρω).

Οἱ στίχοι ἀπὸ τοῦ «Θοῦ, Κύριε» καὶ ἐφεξῆς ψάλλονται ἀπαραιτήτως· παραλείπονται δὲ μόνον εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων²² (ἐκτὸς ἐὰν τύχῃσιν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας), ἀπὸ τοῦ Μ. Σαββάτου ἑσπέρας μέχρι καὶ τῆς Παρασκευῆς τῆς Διακαινησίμου ἑσπέρας, εἰς τὴν Ἀπόδοσιν τοῦ Πάσχα, εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Γενουλισίας²³ (ἐκτὸς ἐὰν τύχῃ ἑορταζόμενος Ἅγιος), καὶ εἰς τοὺς Μικροὺς Ἑσπερινούς τῶν Ἀγρυπνιῶν. Ἐν τριαύτῃ περιπτώσει, μετὰ τὸ «Κατευθυνήτω» μεταβαίνομεν εὐθέως εἰς τὸν ἀρμόδιον στίχον.

10. Περὶ τῶν Ἑσπερίων στιχηρῶν

Ἐν ἐκάστῳ Ἑσπερινῷ, ὡς προεῖρηται, ψάλλονται ἀπὸ δ' ἕως ι' Ἑσπέρια στιχηρά²⁴, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἑορταστικότητος τῆς ἡμέρας.

Τῷ Σαββάτῳ ἑσπέρας ψάλλονται πάντοτε ι' Ἑσπέρια στιχηρά, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῆς Ἀναλήψεως καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδύστου (α' Σεπτεμβρίου). Τοῦτε ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς Ἑσπερινούς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐν ὅς τελεῖται Προηγιασμένη Λειτουργία καὶ διὰ τὸ ἑσπέρας τῶν Κυριακῶν τῆς Τυρινῆς καὶ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς Ἀπόδοσιν Ἑορτῆς Πεντηκοσταρίου μετὰ δύο ἁγίων.

Εἰς τὰς Ἀγρυπνίας τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ εἰς τινὰς ἄλλας περιπτώσεις (Ἑσπερινὸς Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Μ. Σαββάτου, Ἀπόδοσις Πεντηκοστῆς, κ.λπ.), ψάλλονται ἡ' Ἑσπέρια στιχηρά.

Τῇ Τετάρτῃ ἑσπέρας τῆς Ε' ἑβδομάδος τῶν Νηστεῶν ψάλλονται κατ' ἐξαιρέσιν λα' Ἑσπέρια στιχηρά.

Εἰς τοὺς Μικροὺς Ἑσπερινούς ψάλλονται δ' Ἑσπέρια στιχηρά.

Εἰς τοὺς λοιποὺς Ἑσπερινούς ψάλλονται ε' Ἑσπέρια στιχηρά.

²⁰ Ὅσακις ὁμοῦ παραλείπεται τὸ Ψαλτήριον, παραλείπονται ὁμοίως ἡ μικρὰ αἴτησις καὶ ἡ ἐκφώνησις.

²¹ Ἐξαίρεσις τοῦ Ἑσπερίου τῆς Ἀποδόσεως τῶν Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ τῶν Μικρῶν Ἑσπερινῶν τῶν Πανηγύρων, ἐν ὅς ψάλλεται ἀργοσύντομον.

²² ΤΒ₁ (σ. 80 καὶ 96).

²³ ΤΒ₁ (σ. 364).

²⁴ Ἐξαίρεσις τοῦ Ἑσπερίου τοῦ Μ. Κανόνος, ἐν ᾧ ψάλλονται λ' Ἑσπέρια στιχηρά.

11. Περί τοῦ Δοξαστικοῦ τῶν Ἑσπερίων

Τὰ Ἑσπερία ἐπισφραγίζονται συνήθως διὰ Ἰδιόμελου τινός, τοῦ ὁποίου προτάσσεται ὁ στίχος «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», διὸ καὶ καλεῖται Δοξαστικόν.

Τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων ψάλλει ὁ α΄ χορός, ἐνῶ τὸ τῶν Ἀποστίχων ὁ β΄. Εἰς Ἀγρυπνίας, εἰς τὸν Μικρὸν Ἑσπερινὸν ἄρχεται ὁ β΄ χορός, διὸ καὶ ψάλλει οὗτος τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων, ἐνῶ ὁ α΄ χορός τὸ τῶν Ἀποστίχων.

12. Περί τοῦ Θεοτοκίου τῶν Ἑσπερίων

Τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων ἐπισφραγίζεται παρομοίως διὰ Θεοτοκίου, προτασσομένου τοῦ στίχου «Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν». Ἐὰν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας στερητῆται Δοξαστικοῦ, τότε ψάλλεται ἐνταῦθα τὸ ὀρισθὲν Θεοτοκίον τοῦ Μηναίου, προτασσομένων τῶν δύο στίχων ὁμοῦ «Δόξα. Καὶ νῦν».

Εἰς τὰς πλείστας Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἑορτὰς, τὸ Ἰδιόμελον Δοξαστικὸν ψάλλεται μόνον, ἂνε ἑτέρου Θεοτοκίου, διὸ καὶ προτάσσονται αὐτοῦ οἱ δύο στίχοι ὁμοῦ «Δόξα. Καὶ νῦν».

Διακρίνονται αἱ ἀκόλουθοι κατηγορίαι Ἑσπερίων Θεοτοκίων·

Προσόμοια Θεοτοκία ἢ Σταυροθεοτοκία

Χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς καθημερινὰς ἀκολουθίας, ἥτοι ἂνε Εἰσόδου. Εἰς τὰ Σταυροθεοτοκία παρίστανται ἡ Θεοτόκος θρηνοῦσα πρὸ τοῦ Σταυροῦ.

Ἑορταστικὰ Θεοτοκία

Μικρότερα Θεοτοκία μὲ ἴδιον μέλος, ἅτινα ψάλλονται κυρίως εἰς τὰ Ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ, εἰς τοὺς Αἰνους, καὶ σπανιότερον εἰς τὰ Ἑσπερία. Ὑπάρχει ἐν δι' ἕκαστον ἤχου·

Ἦχος α΄· «Ἀμαρτωλῶν τὰς δεήσεις προσδεχόμενη», Ἦχος β΄· «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου», Ἦχος γ΄· «Θεοτόκε, ἡ προστασία πάντων τῶν δεομένων», Ἦχος δ΄· «Ἐκ παντοίων κινδύνων», Ἦχος πλ. α΄· «Μακαρίζομέν σε, Θεοτόκε Παρθένε», Ἦχος πλ. β΄· «Θεοτόκε, σὺ εἶ ἡ ἄμπελος», Ἦχος βαρῦς· «Εἰρήνευσον πρσβεβαίαις τῆς Θεοτόκου», Ἦχος πλ. δ΄· «Τὰ οὐράνια ὑμνεῖ σε» ἢ «Δέσποινα, πρόσδεξαι».

Θεοτοκία Βηματαρίσης

Ἰδιόμελα ἅτινα ψάλλονται παρ' ἡμῖν καθ' ἑκάστην Τρίτην πρὸς τιμὴν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας Βηματαρίσης (ἥτοι τῇ Δευτέρᾳ εἰς τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τῇ Τρίτῃ εἰς τὸν Ὅρθρον), εἰς τὸν τυχόντα ἤχον τῆς ἑβδομάδος, ἀντὶ τῶν συνήθων Θεοτοκίων τῶν Ἑσπερίων, Ἀποστίχων καὶ Ἀποστίχων τῶν Αἰνῶν.

Δογματικὰ Θεοτοκία

Θεοτοκία ἀναφερόμενα εἰς τὸ δόγμα τῆς ἀσπόρου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, ἅτινα ψάλλονται ἀπαιρητῶς ἐν ἐκάστῳ **Σαββάτῳ ἑσπέρας**²⁵. Ψάλλονται ἐπίσης εἰς τοὺς Ἑσπερινούς ἐν οἷς γίνεται **Εἰσόδος**. Ὑπάρχει ἐν δι' ἕκαστον ἤχου·

Ἦχος α΄· «Τὴν παγκόσμιον δόξαν», Ἦχος β΄· «Παρήλθεν ἡ σκία τοῦ νόμου», Ἦχος γ΄· «Πῶς μὴ θαυμάσωμεν», Ἦχος δ΄· «Ὁ διὰ σὲ Θεοπάτωρ», Ἦχος πλ. α΄· «Ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ», Ἦχος πλ. β΄· «Τίς μὴ μακαρίσει σε», Ἦχος βαρῦς· «Μήτηρ μὲν ἐγνώσθης», Ἦχος πλ. δ΄· «Ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν».

Εἰς Προεόρτια, Μεθέορτα καὶ Ἀποδόσεις Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν ἐν Κυριακῇ, ψάλλεται εἰς τὸ «Δόξα» τὸ Δοξαστικὸν τῆς Ἑορτῆς καὶ εἰς τὸ «Καὶ νῦν» τὸ Δογματικὸν τοῦ ἤχου, ἐκτός ἐὰν τύχη ἑορταζόμενος Ἅγιος, ὅποτε ψάλλομεν «Δόξα» τοῦ Ἁγίου· «Καὶ νῦν» τὸ Δογματικόν.

²⁵ Ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας οὐ ψάλλονται εἰς τὸν ἤχου τοῦ προηγηθέντος Δοξαστικοῦ τοῦ Ἁγίου, ἀλλ' εἰς τὸν ἤχου τῶν Ἀναστασιμῶν.

Δογματικά ἕτερα Θεοτοκία ὀρίζονται καὶ διὰ τὸν **Μικρὸν Ἑσπερινὸν** ἐκάστης Κυριακῆς, ἅτινα ψάλλομεν ἐὰν τύχη Ἀγρυπνια Ἁγίου ἐν Κυριακῇ.

Ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἀποδίδονται ὁ ἦχος τῆς ληγούσης ἐβδομάδος, διὸ καὶ ἐκάστη **Παρασκευῇ ἑσπέρας** ψάλλεται αὖθις τὸ Δογματικόν, ἀλλ' ἄνευ Εἰσόδου. Ἰστέον ὅτι ἐὰν τύχη ἑορταζόμενος Ἅγιος εἰς τὰς Ἀποδόσεις τῶν ἡχῶν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Πεντηκοσταρίου, εἰς τὸ «Καὶ νῦν» ψάλλομεν τὸ Δογματικὸν τοῦ ἡχοῦ, παραλείποντες τὸ τῆς Ἑορτῆς²⁶.

Τὰ ἀνωτέρω Θεοτοκία **καταλιμπάνονται** εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις:

- α) Ἐὰν συμπέσῃ Μεγάλῃ Δεσποτικῇ ἢ Θεομητορικῇ Ἑορτῇ, ὅποτε ψάλλεται μόνον τὸ τῆς Ἑορτῆς (κἂν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας).
- β) Ἐὰν τύχῃσι Προεόρτια, Μεθεόρτια καὶ Ἀποδόσεις Ἑορτῆς, ὅποτε ψάλλεται τὸ τῆς Ἑορτῆς (ἐκτὸς Σαββάτου ἑσπέρας, ὅποτε ψάλλεται Δόξα τῆς Ἑορτῆς. Καὶ νῦν· τὸ Δογματικόν).
- γ) Ἐὰν συμπέσῃ μνήμη Ἁγίου ἔχουσα εἰδικὰ Θεοτοκία (ς' Σεπτεμβρίου, κς' Οκτωβρίου, ἡ' Νοεμβρίου, κδ' Ἰουνίου) ἢ εἰδικὰ Προεόρτια (λ' Νοεμβρίου, ς', ιβ', ις' καὶ ιζ' Δεκεμβρίου), ὅποτε ψάλλομεν «Δόξα» τοῦ Ἁγίου· «Καὶ νῦν» τὸ εἰδικόν [ἐκτὸς Σαββάτου ἑσπέρας, ὅποτε ψάλλεται Δόξα τῆς Ἑορτῆς ἢ τοῦ Ἁγίου. Καὶ νῦν· τὸ Δογματικόν].
- δ) Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γενλήσεως, ὅταν αὐτὴ τύχη ἀπὸ τῆς κ' ἕως τῆς κδ' τοῦ μηνός, ὅποτε ψάλλεται ἀντὶ τοῦ Δογματικοῦ τὸ εἰδικόν Προεόρτιον²⁷.
- ε) Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Παραμονῆς (κδ' Μαρτίου) τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐν ἣ ψάλλομεν ὡς Προεόρτια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν τῆς κυρίας ἡμέρας τῆς Ἑορτῆς ὁμοῦ μετὰ τῶν Ἀναστασίμων καὶ τῶν τῆς τυχούσης Κυριακῆς.

13. Περὶ τῆς Εἰσόδου

Εἰσόδος γίνεται ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας, εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς «τῶν ἑορταζόμενων Ἁγίων εἰς ἡ'» (τῶν ἐχόντων δηλονότι Εὐαγγέλιον καὶ Καταβάσις εἰς τὸν Ὁρθρον²⁸).

Εἰσόδος γίνεται ἐπίσης εἰς τοὺς Ἑσπερινούς ἐν οἷς ψάλλεται Μέγα Προκειμένον²⁹, εἰς τοὺς Ἑσπερινούς οἵτινες τελοῦνται μετὰ Λειτουργίας (τελείας ἢ Προηγιασμένης) καὶ ἐν ἐκάστῃ Κυριακῇ ἑσπέρας τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς.

Ἐὰν ὁ Ἅγιος ἢ ἡ Ἑορτὴ ἐορτάζεται μετὰ Μεγάλων Κωδῶνων (ἦτοι βαθέος Ὁρθρου) καὶ ἀνωτέρω, εἰσοδούσῃν ἅπαντες οἱ ἱερεῖς, εἰδ' ἄλλως ὁ ἐφημέριος μεθ' ἐνὸς διακόνου.

Εἰς πάσας τὰς Εἰσόδους τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέρχεται ὁ διάκονος μετὰ **θυμιατοῦ** – πλὴν τῶν Ἑσπερινῶν ἐν οἷς ἀναγιγνώσκεται Εὐαγγέλιον, ὅποτε εἰσοδεῖται μετὰ Εὐαγγελίου.

Ψάλλομένου τοῦ «Καὶ νῦν» τῶν Ἑσπερίων εἰλογεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ θυμίαμα τοῦ διακόνου· ἀσπασάμενοι δὲ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ἐξέρχονται διὰ τῆς βορείου πύλης, τοῦ διακόνου προπορευομένου καὶ θυμιῶντος κύκλα τὴν ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὴν Πρόθεσιν. Φθάσαντες εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ λέγει ὁ διάκονος «Τοῦ

²⁶ Κατὰ τὸ ΤΒ, (σ. 228 καὶ 236). Ἔτερα Τυπικά ὀρίζουσιν ἀντ' αὐτοῦ τὸ τῆς Ἑορτῆς.

²⁷ Τοῦτο ὀρίζεται εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ Τυπικά τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀντὶ τοῦ Δογματικοῦ, καίτοι ἡ ἀκριβεὶς ἀπατιεὶ νὰ παραλειφθῇ τὸ Δογματικόν μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κδ' Δεκεμβρίου.

²⁸ Εἷς τινὰς περιπτώσεις, καίτοι γίνεται Εἰσόδος εἰς τὸν Ἑσπερινόν, οὐκ ἀναγιγνώσκεται Εὐαγγέλιον εἰς τὸν Ὁρθρον (π.χ. ιγ' Σεπτεμβρίου, Τετάρτῃ Μεσοπεντηκοστῆς).

²⁹ Ἦτοι εἰς τὸν πρῶτον Ἑσπερινόν μετὰ τὴν Ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Ἱμίου Σταυροῦ, τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Εὐαγγελισμοῦ, Θωμᾶ, Ἀναλήψεως, Πεντηκοστῆς καὶ Μεταμορφώσεως, καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῆς Διακαινησίμου. Ἐὰν τύχη ὅμως ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας, ἀντὶ τοῦ Μ. Προκειμένου ψάλλεται τὸ «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν».

Κυρίου δεηθῶμεν», καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου «Ἐσπέρας καὶ πρωτῆ καὶ μεσημβρίας». Εἶτα ὁ διάκονος, δεικνύων ἅμα σὺν τῷ ὄραριῳ πρὸς ἀνατολὰς, τὸ «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον», καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ πρὸς ἀνατολὰς λέγων τὸ «Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν Ἁγίων σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Τοῦτου γενομένου εἰσέρχεται ὁ διάκονος ἔμπροσθεν τοῦ ἱερέως (ἦτοι κάθωθεν τοῦ Πολυελαίου) καὶ θυμιᾷ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ κατὰ σειρὰν τὸ Ἴεμπλον, τὸ Προσκυνητᾶριον, τὸν Καθηγούμενον, τὸν ἱερέα, τοὺς χοροὺς καὶ τοὺς λοιποὺς, καὶ ἵσταται ἐκεῖσε ἀναμένων τὴν τοῦ Ἰδιομέλου ἐκπλήρωσιν. Πληρωθέντος τοῦ Ἰδιομέλου, χαράττων ὁ διάκονος σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ λέγει: «Σοφία, ὀρθοί», καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Βῆμα, θυμιῶν τὴν ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὸν ἱερέα εἰσερχόμενον³⁰.

14. Περὶ τῆς ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας «Φῶς Ἰαρόν»

Ὁ ἀρχαιότατος οὗτος ἕμνος ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ Προεστῶτος μετὰ τὸ Θεοστακίον τῶν Ἐσπερίων ἔαν δὲ γίνεται Εἴσοδος, μετὰ τὸ «Σοφία, ὀρθοί».

Εἰς τὴν περίπτωσιν Εἰσόδου ὑπὸ πάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο ψάλλεται παρ' αὐτῶν (εἰς μέλος ἀρχαῖον ἀργοσύνητον, ἤχος β'), εἶτε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ (Μεγάλοι Κώδωνες ἢ Ἀγρυπνία) εἶτε ἐκατέρωθεν τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου (ἐν Χοροστασίᾳ). Εἰς τὰς Πανηγύρεις ψάλλεται ἕτερον ἐπι ἀργότερον, τὸ καλούμενον ἀρχαῖον.

Ἐάν ἐπιταὶ Προκειμενον, τότε ψάλλουσιν ἐκτὸς Βήματος τὸ «Φῶς Ἰαρόν» ὄλον, ὁμοῦ μετὰ τῆς α' ψαλμωδίας τοῦ Προκειμένου, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα. Πληρουμένης τῆς γ' ἐπαναλήψεως τοῦ Προκειμένου ὑπὸ τοῦ β' χοροῦ, ψάλλουσιν αὖθις τοῦτο ἀπὸ τοῦ Βήματος, ἀφήνοντες τὴν κατάληξιν εἰς τὸν α' χορὸν.

Ἐάν ὁ Ἐσπερινὸς στερητᾷ Προκειμένου (Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Μ. Πέμπτης, Μ. Σαββάτου), τότε ψάλλουσιν τοῦτο μέχρι τοῦ «ζῶν ὁ διδοὺς» καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα, ψαλλομένου τοῦ «διὸ ὁ κόσμος σὲ δοξάζει» ὑπὸ τοῦ α' χοροῦ.

15. Περὶ τοῦ Προκειμένου τῆς ἡμέρας

Ἐν ἐκάστῳ Ἐσπερινῷ μετὰ τὸ «Φῶς Ἰαρόν», ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς «Ἐσπέρας Προκειμενον» καὶ ψάλλεται τὸ τῆς ἡμέρας Προκειμενον τρις, ἀρχομένου τοῦ α' χοροῦ.

Ἡ Κυριακῆ ἐσπέρας. Ἦχος πλ. δ' «Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ δοῦλοι Κυρίου», μετὰ τοῦ στίχου «Οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν».

Ἡ Δευτέρᾳ ἐσπέρας. Ἦχος δ' «Κύριος εἰσακούσεται μου, ἐν τῷ κερκαγέναι με πρὸς αὐτόν», μετὰ τοῦ στίχου «Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με, εἰσέκουσάς μου, ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου, ἐν θλίψει ἐπλάτυνας με».

Ἡ Τρίτῃ ἐσπέρας. Ἦχος α' «Τὸ ἔλεός σου, Κύριε, καταδιώξει με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου», μετὰ τοῦ στίχου «Κύριος ποιμαίνει με καὶ οὐδὲν με ὑπερήσει· εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκηνώσεν».

Ἡ Τετάρτῃ ἐσπέρας. Ἦχος πλ. α' «Ὁ Θεός, ἐν τῷ ὀνόματί σου σώσον με καὶ ἐν τῇ δυνάμει σου κρινεῖς με», μετὰ τοῦ στίχου «Ὁ Θεὸς εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώπιον τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου».

Ἡ Πέμπτῃ ἐσπέρας. Ἦχος πλ. β' «Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», μετὰ τοῦ στίχου «Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἤξει ἡ βοήθειά μου».

Ἡ Παρασκευῆ ἐσπέρας. Ἦχος βαρὺς «Ὁ Θεός, ἀντιλήπτωρ μου εἶ, τὸ ἔλεός σου προφθάσει με», μετὰ τοῦ στίχου «Ἐξέλου με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεός, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ λύτρωσαι με».

Ἡ Σαββάτῳ ἐσπέρας. Ἦχος πλ. β' «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο», μετὰ τῶν

³⁰ Αναλυτικώτερον διὰ Εἰσόδου παρὰ πάντων τῶν ἱερέων καὶ Εἰσόδου μετὰ Χοροστασίας βλέπε εἰς τὸ Κεφάλαιον περὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως.

στίχων· «Ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο» καὶ «Καὶ γὰρ ἑσπερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται».

Ἐν τῷ **Μικρῷ Ἑσπερινῷ** οὐκ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ «Ἑσπέρας Προκειμενον», ἀλλὰ ψάλλεται εὐθὺς ὑπὸ τῶν χορῶν μετὰ τὸ «Φῶς Ἰαρόν».

Εἰς τὴν περίπτωσιν **Εἰσόδου ὑπὸ πάντων τῶν ἱερέων**, τὸ Προκειμενον ψάλλεται παρ' αὐτῶν εἰς ἦχον β' (κατὰ Βατοπαϊδινὴν παράδοσιν), εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ (Μεγάλοι Κώδωνες ἢ Ἀγρυπνία) εἴτε ἐκατέρωθεν τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου (ἐν Χοροστασίᾳ). Εἶτα ἐπαναλαμβάνει τοῦτο ὁ α' χορός, εἶτα ὁ β', καὶ αὖθις οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τοῦ Βήματος, ἀφήνηντες κατὰληξιν εἰς τὸν α' χορόν.

Εἰς τοὺς **Ἑσπερινούς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς** ὀρίζονται ἕτερα Προκειμένα, εἰδικὰ δι' ἐκάστην ἡμέραν.

Ἐν αἷς ἡμέραις τίθεται Μεσῶρια κατὰ τὴν περίοδον τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ Ἁγίων Ἀποστόλων, ψάλλεται ἀντὶ τοῦ Προκειμένου τῆς ἡμέρας τὸ **Ἀλληλοῦα**³¹ μετὰ τῶν στίχων αὐτοῦ. Τοῦτο ψάλλεται καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῶν Ψυχοσαββάτων τῆς Ἀπόκρως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Τρίτης καὶ Πέμπτης ἑσπέρας τῆς Τυρινῆς (ἐὰν δὲν τύχη ἑορταζόμενος Ἅγιος).

Εἰς τοὺς Ἑσπερινούς οἱ τινες ἐπινοοῦνται **Μεγάλων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν**³², ψάλλονται **Μεγάλα Προκειμένα**. Τοιαῦτα ψάλλονται καὶ ἐν ἐκάστῃ Κυριακῇ ἑσπέρας τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς (πλὴν τῶν Βαΐων), καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῆς Διακαινησίμου Ἑβδομάδος.

16. Περί τῶν Ἀναγνωσμάτων

Εἰς ἑορταστικότητα **Μικρῶν Κωδῶνων** καὶ ἀνωτέρω³³, μετὰ τὸ Προκειμενον ἀναγιγνώσκονται γ' Ἀναγνώσματα (**Προφητεῖαι**) ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἔχοντα συναφῆ σχέσιν μετὰ τὸν ἑορταζόμενον Ἅγιον ἢ τὴν Ἑορτήν. Ταῦτα λέγονται ὑπὸ τοῦ κανονάρχου εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, τοῦ διακόνου προεκφωνοῦντος πρὸ τῆς ἐπιγραφῆς τὸ «Σοφία» καὶ κατόπιν τὸ «Πρόσσχυμεν».

Εἰς μνήμας τινῶν Ἀποστόλων³⁴ ἀναγιγνώσκονται περικοπαὶ ἐκ τῶν **Καθολικῶν Ἐπιστολῶν** τῆς Καινῆς Διαθήκης, αἵτινες λέγονται κατὰ τὸ ὕψος τοῦ Αποστόλου (ἦτοι ἐμμελῶς).

Εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανεῶν, Εὐαγγελιστοῦ καὶ Μ. Σαββάτου ἀναγιγνώσκονται κατ' ἐξαιρέσιν **πλείονα τῶν τριῶν Ἀναγνωσμάτων**. Πλείονα τῶν τριῶν ἀναγιγνώσκονται καὶ ὁσάκις τύχη ἑορταζόμενος Ἅγιος ἐν Ἑορτῇ ἢ καθημερινῇ τοῦ Τριωδίου.

Εἰς τοὺς καθημερινούς Ἑσπερινούς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος (Μ. Δευτέρας ἕως Μ. Τετάρτης) ἀναγιγνώσκονται **β' Ἀναγνώσματα**.

³¹ Προκειμενον· τῇ μὲν Κυριακῇ ἑσπέρας τὸ συναφές Προκειμενον τῆς ἡμέρας, τῇ δὲ Τρίτῃ καὶ Πέμπτῃ ἑσπέρας τὸ «Ἀλληλοῦα» εἰς τὸν ἦχον τῆς ἑβδομάδος μετὰ τῶν στίχων «Ψυθεὺς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι Ἅγιός ἐστι» καὶ «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

³² Ἦτοι εἰς τὸν Ἑσπερινὸν μετὰ τὴν Ἑορτήν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανεῶν, Θωμᾶ, Ἀναλήψεως, Πεντηκοστῆς καὶ Μεταμορφώσεως. Παρ' ἡμῶν ψάλλεται καὶ εἰς τὴν Ἑορτήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπομένην αὐτῆς. Ἐὰν ὅμως τύχῃσιν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας, ἀντὶ τοῦ Μ. Προκειμένου ψάλλεται τὸ «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν».

³³ Κατ' ἐξαιρέσιν λέγομεν Ἀναγνώσματα καὶ εἰς τὴν Ἑορτήν τῶν Ἐγκαινῶν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως (15' Σεπτεμβρίου), καίτοι ἑορτάζεται μετὰ Εἰσόδου μόνον.

³⁴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (κς' Σεπτεμβρίου καὶ η' Μαΐου), Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου (κγ' Οκτωβρίου), Φιλίππου ἐκ τῶν Δώδεκα (ιδ' Νοεμβρίου), Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου (λ' Νοεμβρίου) καὶ Πέτρου καὶ Παύλου (κθ' Ἰουνίου). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ μὲν κανονάρχης ἰσταται ἀσκεπής, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀποβάλλουσι τὸ κουκούλιον αὐτῶν.

17. *Περὶ τῆς Ἐκτενοῦς δέησεως*

Ἐάν ὁ Ἑσπερινὸς ἔχη Εἰσοδόν, εὐθὺς μετὰ τὸ Προκείμενον (ἢ τὰ Ἀναγνώσματα) λέγεται ἡ Ἐκτενὴς ὑπὸ τοῦ διακόνου, ἦτοι τὰ «Ἐίπαμεν πάντες», καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἐλέημων καὶ φιλόνηθρωπος». Ἐἴτα ὁ Προεστῶς τὸ «Καταξίωσον» καὶ ὁ διάκονος συνεχίζει μὲ τὰ Πληρωτικά, ἦτοι τὰ «Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν». Ἐἴτα ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόνηθρωπος», τὸ «Ἐἰρήνη πᾶσι» καὶ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας. Εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν Χοροστασίας, ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας λέγεται παρὰ τοῦ χοροστατοῦντος.

Μὴ γενομένης Εἰσοδού, τὸ «Καταξίωσον» λέγεται εὐθὺς μετὰ τὸ Προκείμενον, τὰ δὲ Πληρωτικά μετὰ τὸ «Καταξίωσον» καὶ ἡ Ἐκτενὴς μετὰ τὰ Ἀπολυτικά.

Ὅταν ψάλλῃται κοινὴ Παράκλησις εἰς τὸ Καθολικόν, ἡ Ἐκτενὴς οὐ λέγεται μετὰ τὰ Ἀπολυτικά, ἀλλ' ἐνσωματοῦται εἰς τὴν Παράκλησιν.

18. *Περὶ τῆς Λιτῆς*

Ἐάν τελῆται Ἀγρυπνία, μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Εἴη τὸ κράτος», ἐξερχόμεθα εἰς τὸν νάρθηκα ψάλλοντες τὰ Ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς. Προπορεύεται ὁ διάκονος θυμιῶν καὶ ἔπονται ὁ ἱερεὺς κρατῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ἡ τῆς Ἑορτῆς, ὁ Καθηγούμενος μετὰ μανθόου καὶ πατερίτζας, οἱ ψάλται καὶ οἱ λοιποὶ. Τὸ α' Ἰδιόμελον ψάλλει ὁ Καθηγούμενος³⁵, τὸ β' ὁ ἱερεὺς, καὶ τὰ λοιπὰ οἱ ψάλται κατ' ἐναλλαγὴν³⁶.

Ψαλλομένων τῶν Ἰδιομέλων θυμιᾷ ὁ διάκονος τὴν Εἰκόνα ἐπὶ τοῦ δισκελλίου κύκλῳ δίς, τὸν Καθηγούμενον καὶ τοὺς παρισταμένους ἀδελφοὺς, αὐτὶς τὴν Εἰκόνα καὶ τὸν Καθηγούμενον. Πληρωθέντος τοῦ «Καὶ νῦν» ποιεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετάνοιαν εἰς τὸν χοροστατοῦντα Προεστῶτα καὶ ἀνοίγει τὸ καταπέτασμα· εἰσέρχεται δὲ ὁ διάκονος ἔμπροσθεν τῆς Εἰκόνης καὶ ἐκφωνεῖ τὸ «Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου... ἁμαρτωλῶν δεομένων σου καὶ ἐλέησον ἡμᾶς». Ἐἴτα ὁ α' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» (γ', μ' καὶ γ') καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν...». Ἐἴτα ὁ β' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» γ' καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν...». Ὁ α' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» γ' καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν θλιβομένης τε καὶ καταπονουμένης». Ὁ β' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» (γ', μ' καὶ πάλιν γ') καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφιλαχθῆναι τὴν ἁγίαν Μονὴν ταύτην». Λεγομένου τούτου, ψάλλουσιν οἱ χοροὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» μ' (ἀνά ἰ' ἐναλλάξ) καὶ αὐτὶς γ' ἐναλλάξ, καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐπι δεόμεθα καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰσπαχοῦσαι Κύριον τὸν Θεόν». Ὁ Προεστῶς τὸ «Ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ Θεός» καὶ τὸ «Εἰρήνη πᾶσι». Ὁ διάκονος· «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν» καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ «Δέσποτα πλυεῖε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ». Καὶ μετὰ ταῦτα, ψαλλομένων τῶν Ἀποστίχων εἰσέρχόμεθα ἐντὸς τοῦ κυρίως ναοῦ.

Ἐάν δὲν τελῆται Ἀγρυπνία ἀλλὰ γίνεται Ὀρθρὸς βαθύς (ἦτοι Μεγάλης Κώδωνες), ψάλλομεν τὰ Ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς οὐχ εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ἀλλ' εἰς τὸ Μεσονυκτικόν, μετὰ τὸν Ἀμωμον καὶ τὸ «Πιστεύω». Ταῦτα ψάλλονται ἐκ τοῦ ἀναλογίου ἄνευ κανοναρχήματος, ἀρχόμενον τοῦ α' χοροῦ καὶ τῶν Κώδωνων χορομένων. Μετὰ τὸ «Καὶ νῦν» λέγει ὁ διαβαστῆς τὸ Τρισάγιον καὶ ὁ α' χορὸς ψάλλει τὸ Ἀπολυτικίον. Ἐἴτα ὁ ἱερεὺς τὰ «Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός» καὶ οἱ διαβασταὶ τὰ «Κύριε ἐλέησον» μ'. Ἀκολουθῶς γίνεται Ἀπόλυσις μετὰ τῶν «Εὐξόμεθα». Ἐν δὲ Κυριακῇ, τὰ Ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς ψάλλονται εὐθὺς μετὰ τὸν Ἱριαδικὸν Κανόνα, πρὸ τῶν Τριαδικῶν Μεγαλυναρίων.

³⁵ Ἐάν ἡ Ἀγρυπνία τελῆται ἐπὶ τῇ μνήμῃ Ἁγίου, ψάλλεται πρῶτον τὸ Ἰδιόμελον τῆς Μονῆς καὶ ἔπονται τὰ τοῦ Ἁγίου. Ἐν Δεσποτικῇ ἢ Θεομητορικῇ Ἑορτῇ, ψάλλονται τὰ Ἰδιόμελα τῆς Ἑορτῆς μόνα.

³⁶ Ἄμα τῇ ἀφίξει τῆς Εἰκόνης, οἱ διακονοῦνται τοῦ Μαγειρείου καὶ τῆς Τραπεζῆς ἀσπάζονται αὐτὴν καὶ ἀπέρχονται εἰς τὰς διακονίας αὐτῶν, λαμβάνοντες συνάμα καὶ εὐχὴν παρὰ τοῦ Καθηγούμενου. Τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν ἅπαντες καὶ εἰς τὰς Πανηγύρεις – ἀσπάζομεθα δηλονότι αὐτὴν πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸ Μέγα Συνοδικὸν διὰ τὸ κέραςμα.

στίχων· «Ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο» καὶ «Καὶ γὰρ ἑσπερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται».

Ἐν τῷ **Μικρῷ Ἑσπερινῷ** οὐκ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ «Ἑσπέρας Προκείμενον», ἀλλὰ ψάλλεται εὐθὺς ὑπὸ τῶν χορῶν μετὰ τὸ «Φῶς Ἰλαρόν».

Εἰς τὴν περίπτωσιν **Εἰσόδου ὑπὸ πάντων τῶν ἱερέων**, τὸ Προκείμενον ψάλλεται παρ' αὐτῶν εἰς ἦχον β' (κατὰ Βατοπαιδινὴν παράδοσιν), εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ (Μεγάλοι Κώδωνες ἢ Ἀγρυπνία) εἴτε ἐκατέρωθεν τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου (ἐν Χοροστασίᾳ). Εἴτα ἐπαναλαμβάνει τοῦτο ὁ α' χορὸς, εἴτα ὁ β', καὶ αὖθις οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τοῦ Βήματος, ἀφήνοντες κατάληξιν εἰς τὸν α' χορὸν.

Εἰς τοὺς **Ἑσπερινούς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς** ὀρίζονται ἕτερα Προκείμενα, εἰδικὰ δι' ἐκάστην ἡμέραν.

Ἐν αἷς ἡμέραις τίθενται Μεσῶρια κατὰ τὴν περίοδον τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ Ἁγίων Ἀποστόλων, ψάλλεται ἀντὶ τοῦ Προκειμένου τῆς ἡμέρας τὸ **Ἀλληλοῦα**³¹ μετὰ τῶν στίχων αὐτοῦ. Τοῦτο ψάλλεται καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῶν Ψυχοσαββάτων τῆς Ἀπόκρεω καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ Τρίτῃ καὶ Πέμπτῃ ἑσπέρας τῆς Τυρινῆς (ἐὰν δὲν τύχῃ ἑορταζόμενος Ἅγιος).

Εἰς τοὺς Ἑσπερινούς οἵτινες ἐπονται Μεγάλων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν³², ψάλλονται **Μεγάλα Προκείμενα**. Τοιαῦτα ψάλλονται καὶ ἐν ἐκάστῃ Κυριακῇ ἑσπέρας τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς (πλὴν τῶν Βαίων), καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῆς Διακαιησίμου Ἑβδομάδος.

16. Περί τῶν Ἀναγνωσμάτων

Εἰς ἑορταστικότητα Μικρῶν Κωδῶνων καὶ ἀνωτέρω³³, μετὰ τὸ Προκείμενον ἀναγινώσκονται γ' Ἀναγνώσματα (**Προφητεῖαι**) ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἔχοντα συναφῆ σχέσιν μετὰ τὸν ἑορταζόμενον Ἅγιον ἢ τὴν Ἑορτήν. Ταῦτα λέγονται ὑπὸ τοῦ κανονάρχου εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, τοῦ διακόνου προεκφωνοῦντος πρὸ τῆς ἐπιγραφῆς τὸ «Σοφία» καὶ κατόπι τὸ «Πρόσσχωμεν».

Εἰς μνήμας τινῶν Ἀποστόλων³⁴ ἀναγινώσκονται περικοπαι ἐκ τῶν **Καθολικῶν Ἐπιστολῶν** τῆς Καινῆς Διαθήκης, αἵτινες λέγονται κατὰ τὸ ὄψος τοῦ Ἀποστόλου (ἤτοι ἐμμελῶς).

Εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Εὐαγγελισμοῦ καὶ Μ. Σαββάτου ἀναγινώσκονται κατ' ἐξάφαισιν **πλείονα** τῶν τριῶν Ἀναγνωσμάτων. Πλείονα τῶν τριῶν ἀναγινώσκονται καὶ δόσκις τύχει ἑορταζόμενος Ἅγιος ἐν Ἑσπρῇ ἢ καθημερινῇ τοῦ Τριωδίου.

Εἰς τοὺς καθημερινούς Ἑσπερινούς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος (Μ. Δευτέρης ἕως Μ. Τετάρτης) ἀναγινώσκονται **β' Ἀναγνώσματα**.

³¹ Προκείμενον· τῇ μὲν Κυριακῇ ἑσπέρας τὸ σύνθετος Προκείμενον τῆς ἡμέρας, τῇ δὲ Τρίτῃ καὶ Πέμπτῃ ἑσπέρας τὸ «Ἀλληλοῦα» εἰς τὸν ἦχον τῆς ἑβδομάδος μετὰ τῶν στίχων «Ψυῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι Ἅγιός ἐστι» καὶ «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

³² Ἦτοι εἰς τὸν Ἑσπερινὸν μετὰ τὴν Ἑορτήν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῶν Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Θωμᾶ, Ἀναλήψεως, Πεντηκοστῆς καὶ Μεταμορφώσεως. Παρ' ἡμῶν ψάλλεται καὶ εἰς τὴν Ἑορτήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπομένην αὐτῆς. Ἐὰν ὅμως τύχῃσιν ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας, ἀντὶ τοῦ Μ. Προκειμένου ψάλλεται τὸ «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν».

³³ Κατ' ἐξάφαισιν λέγομεν Ἀναγνώσματα καὶ εἰς τὴν Ἑορτήν τῶν Ἐρχομένων τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως (17' Σεπτεμβρίου), καίτοι ἑορτάζεται μετὰ Εἰσόδου μόνον.

³⁴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (κς' Σεπτεμβρίου καὶ η' Μαΐου), Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοῦ (κγ' Ὀκτωβρίου), Φιλίππου ἐκ τῶν Δώδεκα (18' Νοεμβρίου), Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου (λ' Νοεμβρίου) καὶ Πέτρου καὶ Παύλου (κθ' Ἰουνίου). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ μὲν κανονάρχης ἴσταται ἀσκεπής, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀποβάλλουσι τὸ κουκούλιον αὐτῶν.

17. *Περὶ τῆς Ἐκτενοῦς δεήσεως*

Ἐάν ὁ Ἐσπερινὸς ἔχη Εἰσόδον, εὐθὺς μετὰ τὸ Προκείμενον (ἢ τὰ Ἀναγνώσματα) λέγεται ἡ Ἐκτενὴς ὑπὸ τοῦ διακόνου, ἥτοι τὰ «Εἴπωμεν πάντες», καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἐλέημων καὶ φιλόανθρωπος». Εἶτα ὁ Προεστῶς τὸ «Καταξίωσον» καὶ ὁ διάκονος συνεχίζει μετὰ τὸ Πληρωτικά, ἥτοι τὰ «Πληρώσωμεν τὴν ἐσπερινὴν δέησιν». Εἶτα ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος», τὸ «Εἰρήνη πάσι» καὶ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας. Εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν Χοροστασίας, ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας λέγεται παρὰ τοῦ χοροστατοῦντος.

Μη γενομένης Εἰσόδου, τὸ «Καταξίωσον» λέγεται εὐθὺς μετὰ τὸ Προκείμενον, τὰ δὲ Πληρωτικά μετὰ τὸ «Καταξίωσον» καὶ ἡ Ἐκτενὴς μετὰ τὰ Ἀπολυτικά.

Ὅταν ψάλληται κοινὴ Παράκλησις εἰς τὸ Καθολικόν, ἡ Ἐκτενὴς οὐ λέγεται μετὰ τὰ Ἀπολυτικά, ἀλλ' ἐνωματωταί εἰς τὴν Παράκλησιν.

18. *Περὶ τῆς Λιτῆς*

Ἐάν τελεῖται Ἀγρυπνία, μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Εἶη τὸ κράτος», ἐξερχόμεθα εἰς τὸν νάρθηκα ψάλλοντες τὰ Ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς. Προπορεύεται ὁ διάκονος θυμιῶν καὶ ἔπονται ὁ ἱερεὺς κρατῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ἢ τῆς Ἑορτῆς, ὁ Καθηγούμενος μετὰ μανδύου καὶ πατερτζίτσας, οἱ ψάλται καὶ οἱ λοιποὶ. Τὸ α' Ἰδιόμελον ψάλλει ὁ Καθηγούμενος³⁵, τὸ β' ὁ ἱερεὺς, καὶ τὰ λοιπὰ οἱ ψάλται κατ' ἐναλλαγὴν³⁶.

Ψαλλομένων τῶν Ἰδιομέλων θυμιᾷ ὁ διάκονος τὴν Εἰκόνα ἐπὶ τοῦ δικελλίου κύκλω δις, τὸν Καθηγούμενον καὶ τοὺς παρισταμένους ἀδελφοὺς, αὐθὺς τὴν Εἰκόνα καὶ τὸν Καθηγούμενον. Πληρωθέντος τοῦ «Καὶ νῦν» ποιεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετάνοιαν εἰς τὸν χοροστατοῦντα Προεστῶτα καὶ ἀνοίγει τὸ καταπέτασμα· εἰσέρχεται δὲ ὁ διάκονος ἔμπροσθεν τῆς Εἰκόνας καὶ ἐκφωνεῖ τὸ «Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου... ἀμαρτωλῶν δεομένων σου καὶ ἐλέησον ἡμᾶς». Εἶτα ὁ α' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» (γ', μ' καὶ γ') καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν...». Εἶτα ὁ β' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» γ' καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν...». Ὁ α' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» γ' καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν θλιβομένης τε καὶ καταπονουμένης». Ὁ β' χορὸς τὸ «Κύριε ἐλέησον» (γ', μ' καὶ πάλιν γ') καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι τὴν ἁγίαν Μοῆνὴ ταύτην». Λεγόμενου τούτου, ψάλλουσιν οἱ χοροὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» μ' (ἀνά ἐ' ἐναλλάξ) καὶ αὐθὺς γ' ἐναλλάξ, καὶ ὁ διάκονος τὸ «Ἐτι δεόμεθα καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι Κύριον τὸν Θεόν». Ὁ Προεστῶς τὸ «Ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ Θεός» καὶ τὸ «Εἰρήνη πάσι». Ὁ διάκονος· «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῶ Κυρίου κλίνωμεν» καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ «Δέσποτα πολυελες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ». Καὶ μετὰ ταῦτα, ψαλλομένων τῶν Ἀποστίχων εἰσέρχόμεθα ἐντὸς τοῦ κυρίας ναοῦ.

Ἐάν δὲν τελεῖται Ἀγρυπνία ἀλλὰ γίνεται Ὀρθρος βαθύς (ἥτοι Μεγάλοι Κώδωνες), ψάλλομεν τὰ Ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς οὐχὶ εἰς τὸν Ἐσπερινὸν ἀλλ' εἰς τὸ Μεσονυχτικόν, μετὰ τὸν Ἄμμωμον καὶ τὸ «Πιστεύω». Ταῦτα ψάλλονται ἐκ τοῦ ἀναλογίου ἀνευ κανοναρχήματος, ἀρχομένου τοῦ α' χοροῦ καὶ τῶν Κωδῶνων κρουομένων. Μετὰ τὸ «Καὶ νῦν» λέγει ὁ διαβαστὴς τὸ Τρισάγιον καὶ ὁ α' χορὸς ψάλλει τὸ Ἀπολυτικίον. Εἶτα ὁ ἱερεὺς τὰ «Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός» καὶ οἱ διαβασταὶ τὰ «Κύριε ἐλέησον» μ'. Ἀκολουθῶς γίνεται Ἀπόλυσις μετὰ τῶν «Εὐξέμεθα». Ἐν δὲ Κυριακῇ, τὰ Ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς ψάλλονται εὐθὺς μετὰ τὸν Τριαδικὸν Κανόνα, πρὸ τῶν Τριαδικῶν Μεγαλυναρίων.

³⁵ Ἐάν ἡ Ἀγρυπνία τελεῖται ἐπὶ τῇ μνήμῃ Ἁγίου, ψάλλεται πρῶτον τὸ Ἰδιόμελον τῆς Μοῆνης καὶ ἔπονται τὰ τοῦ Ἁγίου. Ἐν Δεσποτικῇ ἢ Θεομητορικῇ Ἑορτῇ, ψάλλονται τὰ Ἰδιόμελα τῆς Ἑορτῆς μόνον.

³⁶ Ἄμα τῇ ἀφίξει τῆς Εἰκόνας, οἱ διακονητὰ τοῦ Μαγειρίου καὶ τῆς Τραπεζῆς ἀσπάζονται αὐτὴν καὶ ἀπέρχονται εἰς τὰς διακονίας αὐτῶν, λαμβάνοντες ἀνάμια καὶ εὐχὴν παρὰ τοῦ Καθηγουμένου. Τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν ἅπαντες καὶ εἰς τὰς Πανηγύρεις - ἀσπαζόμεθα δηλονότι αὐτὴν πρὸ τοῦ ἀπέλθειν εἰς τὸ Μέγα Συνοδικὸν διὰ τὸ κέρασμα.

19. Περί τῶν στιχηρῶν τῶν Ἀποστίχων

Μετά τήν κεφαλοκλισίαν καί τήν ἐκφώνησιν «Εἴη τὸ κράτος» (ἢ ἐν Ἀγρυπνίᾳ μετὰ τήν Λιτήν), ἀρχόμεθα τῶν Ἀποστίχων στιχηρῶν. Τὸ πρῶτον ψάλλεται ἄνευ στίχου, τὰ δὲ λοιπὰ μετὰ τῶν ἀρμοδίων κατὰ τήν περίπτωσιν στίχων. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἡμέρας ἢ τῆς Ἑορτῆς· Ἐν καθημερινῇ καὶ Ἑορτῇ **ψάλλονται γ'.**

Εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις **ψάλλονται δ'·**

- α) Ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας – καὶ ἐνίοτε Παρασκευῇ ἑσπέρας (εἰς τινὰς ἤχους μόνον).
 β) Ὄταν τὸ Μνηαῖον ὀρίξῃ ἐπιπλέον τοῦ Δοξαστικοῦ καὶ ἕτερον Ἰδιόμελον τοῦ Ἁγίου ὡς δ' στιχηρὸν μετὰ τὰ Ἀπόστιχα τῆς Παρακλητικῆς.
 γ) Ὄταν τύχῃ ἑορταζόμενος Ἅγιος τῇ Ἐβδομάδι τῆς Τυρινῆς, ὁπότε εἰς τὸν Στίχον λέγομεν τὸ Ἰδιόμελον τοῦ Τριψίδου ἅπαξ καὶ ἀκολουθῶν τὰ γ' στιχηρὰ τοῦ Ἁγίου.

Ἐν τῇ Διακαινησίμῳ Ἐβδομάδι καὶ ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας τοῦ Πεντηκοσταρίου **ψάλλονται ε'.** Ἰστέον ὅτι, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν στιχηρῶν ἢ περιττός, ἀρχεται ὁ α' χορός, ἐνῶ ὅταν ἢ ζυγός, ἀρχεται ὁ β' χορός. Τοῦτο γίνεται ἵνα τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων ψαλῆ ὑπὸ τοῦ β' χοροῦ.

20. Περί τοῦ Δοξαστικοῦ τῶν Ἀποστίχων

Τὰ Ἀπόστιχα ἐπισφραγίζονται συνήθως διὰ Ἰδιομέλου τινός, τοῦ ὁποίου προτάσσεται ὁ στίχος «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», διὸ καὶ καλεῖται Δοξαστικόν. Τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων ψάλλει ὁ α' χορός, ἐνῶ τὸ τῶν Ἀποστίχων ὁ β'. Εἰς περίπτωσιν Ἀγρυπνίας, εἰς τὸν Μικρὸν Ἑσπερινὸν ἀρχεται ὁ β' χορός, διὸ καὶ ψάλλει οὗτος τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων, ἐνῶ ὁ α' χορός τὸ τῶν Ἀποστίχων.

21. Περί τοῦ Θεοτοκίου τῶν Ἀποστίχων

Τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων ἐπισφραγίζεται παρομοίως διὰ Θεοτοκίου, προτασσομένου τοῦ στίχου «Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Ἐὰν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας στερῆται Δοξαστικοῦ, τότε ψάλλεται ἐνταῦθα τὸ ὀρισθὲν Θεοτοκίον τῆς Παρακλητικῆς, προτασσομένων τῶν δύο στίχων ὁμοῦ «Δόξα. Καὶ νῦν».

Εἰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἑορτάς, τὸ Ἰδιόμελον Δοξαστικὸν ψάλλεται μόνον ἄνευ ἑτέρου Θεοτοκίου, διὸ καὶ προτάσσονται αὐτοῦ οἱ δύο στίχοι ὁμοῦ «Δόξα. Καὶ νῦν.»³⁷.

Διακρίνονται αἱ ἀκολουθοὶ κατηγορίαι Θεοτοκιῶν·

Προσόμοια Θεοτοκία ἢ Σταυροθεοτοκία

Χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς καθημερινὰς ἀκολουθίας, ἤτοι ἄνευ Εἰσόδου. Εἰς τὰ Σταυροθεοτοκία παρίσταται ἡ Θεοτόκος θρηνοῦσα πρὸ τοῦ Σταυροῦ.

Ἑορταστικὰ Θεοτοκία

Μικρότερα, οὐχὶ Προσόμοια, Θεοτοκία, ἅτινα ψάλλονται κυρίως εἰς τὰ Ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ εἰς τοὺς Αἴνους. Ὑπάρχει ἐν δι' ἕκαστον ἤχον·

Ἦχος α'· «Ἀμαρτωλῶν τὰς δεήσεις προσδεχομένη», Ἦχος β'· «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου», Ἦχος γ'· «Θεοτόκε ἢ προστασία πάντων τῶν δεομένων», Ἦχος δ'· «Ἐκ παντοίων κινδύνων», Ἦχος πλ. α'· «Μακαριζόμεν σε, Θεοτόκε Παρθένε», Ἦχος πλ. β'· «Θεοτόκε, σὺ εἶ ἡ ἄμπελος», Ἦχος βαρῆς· «Εἰρήνευσον πρεσβείας τῆς Θεοτόκου», Ἦχος πλ. δ'· «Τὰ οὐράνια ὑμνεῖ σε» ἢ «Δέσποινα, πρόσδεξα».

³⁷ Ἐξαιρουμένης τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, ἐν ἣ εἰς τὸν Στίχον ψάλλεται ἐν Ἰδιόμελον εἰς τὸ «Δόξα» καὶ ἕτερον εἰς τὸ «Καὶ νῦν».

Θεοτοκία Βηματαρίσης

Ἰδιόμελα ἄτινα ψάλλονται παρ' ἡμῖν καθ' ἑκάστην Τρίτην πρὸς τιμὴν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Παναγίας Βηματαρίσης (ἦτο τῆ Δευτέρα εἰς τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τῆ Τρίτῃ εἰς τὸν Ὁρθρον), εἰς τὸν τυχερὸν ἦχον τῆς ἑβδομάδος, ἀντὶ τῶν συνήθων Θεοτοκίων τῶν Ἑσπερίων, Ἀποστίχων καὶ Ἀποστίχων τῶν Λίνων.

Θεοτοκία τῆς Ὀκτωήχου

Ψάλλονται ἐν ἑκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας εἰς τὸν Στίχον, εἰς τὸν ἦχον τοῦ προηγηθέντος Δοξαστικοῦ τοῦ Ἁγίου, ἐὰν ὑπάρχῃ, εἰδ' ἄλλως εἰς τὸν ἦχον τῶν Ἀναστασίμων. Ὑπάρχει ἐν δι' ἑκαστον ἦχον Ἦχος α'· «Ἰδοὺ πεπλήρωται ἡ τοῦ Ἡσαΐου πρόρρησις», Ἦχος β'· «ὦ θαύματος καινοῦ, πάντων τῶν πάλαι θαυμάτων», Ἦχος γ'· «Ἀσπύρωσ ἐκ βείου Πνεύματος», Ἦχος δ'· «Νεῦσον παρακλήσεσι», Ἦχος πλ. α'· «Ναὸς καὶ πύλη ὑπάρχεις», Ἦχος πλ. β'· «Ὁ ποιητὴς καὶ λυτρωτὴς μου Πάναγεν», Ἦχος βαρῦς· «Ὑπὸ τὴν σὴν Δέσποινα σκέπην», Ἦχος πλ. δ'· «Ἀνύμφευτε Παρθένε».

Ψάλλονται ἐπίσης εἰς τὰ Ἀπόστιχα Ἁγίου ἢ Ἐορτῆς ἑορταζομένων μετὰ Μικρῶν Κωδῶνων καὶ ἀνωτέρω, εἰς τὸν ἦχον τοῦ Δοξαστικοῦ.

Τὰ ἀνωτέρω Θεοτοκία **καταλιμπάνονται** εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις·

- α) Ἐὰν συμπέσῃ Μεγάλῃ Δεσποτικῇ ἢ Θεομητορικῇ Ἐορτῇ, Προεόρτια, Μεθεόρτια καὶ Ἀπόδοσις Ἐορτῆς, ὁπότε ψάλλεται τὸ τῆς Ἐορτῆς.
- β) Ἐὰν συμπέσῃ μνήμῃ Ἁγίου ἔχουσα εἰδικὰ Θεοτοκία (ς' Σεπτεμβρίου, κς' Ὀκτωβρίου, ἢ Νοεμβρίου, κδ' Ἰουνίου) ἢ εἰδικὰ Προεόρτια (λ' Νοεμβρίου, ς', ιβ', ιε', ις' καὶ ιζ' Δεκεμβρίου), ὁπότε ψάλλομεν «Δόξα» τοῦ Ἁγίου· «Καὶ νῦν» τὸ εἰδικόν.
- γ) Ἐὰν τύχῃ μνήμῃ Ἁγίου εἰς Συνάξεις Πατέρων (π.χ. Συνάξεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Κυριακῇ Προπατόρων, Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, Κυριακῇ Ἁγίων Πάντων), ὁπότε ψάλλομεν «Δόξα» τοῦ Ἁγίου· «Καὶ νῦν» τῶν Πατέρων³⁵.

22. Περὶ τοῦ «Νῦν ἀπολύεις»

Μετὰ τὸ «Καὶ νῦν» τῶν Ἀποστίχων, ἀπαγγέλλει ὁ Προεστῶς³⁶ τὸ «Νῦν ἀπολύεις». Εἶτα τὸ Τρισάγιον καὶ τὰ Ἀπολυτικά. Ταῦτα σχολάζουσιν ὅταν τελῆται συνημμένως μετὰ τοῦ Ἑσπερινοῦ Λειτουργία (τελεία ἢ Προηγιασμένη), ὡς καὶ κατὰ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα καὶ τὴν Ἀπόδοσιν τοῦ Πάσχα, ἐν αἷς ἀντικαθίστανται ὑπὸ τῶν γ' ψαλτῶν «Χριστὸς ἀνέστη».

23. Περὶ τῆς Ἀρτοκλασίας

Ἐὰν τελῆται Ἀγρυπνία, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Λιτῆς εὐτρεπίζει ὁ παραβηματάρης τραπέζιον ἐν τῷ μέσῳ καὶ τίθησιν ἐπ' αὐτῷ δίσκον μὲ ε' ἄρτους, οἶνον καὶ ἔλαιον· ἀνάπτει δὲ κύκλω δ' λαμπάδας.

Μετὰ τὸ Τρισάγιον καὶ τὰ Ἀπολυτικά τοῦ Ἁγίου, ἐξέρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸ μέσον—τοῦ «Θεοτόκε Παρθένε» ψαλλομένου⁴⁰—καὶ θυμῶ κύκλω δις τὸ τραπέζιον καὶ ἀκολουθῶς τὸν Καθηγούμενον, τοὺς χοροὺς καὶ τοὺς λοιποὺς. Εἶτα ἐξέρχεται καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει ὁ Καθηγούμενος ἔμπροσθεν τῆς Ἀρτοκλασίας τὴν εὐχὴν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ εὐλογήσας τοὺς πέντε ἄρτους». Ταύτης πληρωθεῖσας

³⁵ ΤΒ (σ. 63, 253).

³⁶ Ἐξαιρέσει τῶν Μικρῶν Ἑσπερινῶν, ἐν οἷς λέγεται ὑπὸ τοῦ α' κανονάρχου.

⁴⁰ Εἰς Δεσποτικὰς Ἐορτὰς οὐ ψάλλεται τὸ «Θεοτόκε Παρθένε», ἀλλὰ τὸ Ἀπολυτικόν τῆς Ἐορτῆς ἐκ γ'. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ διάκονος ἐξέρχεται μετὰ τὴν α' ἐπανάληψιν. Κατὰ παράδοσιν τῆς ἡμετέρας Μονῆς (ΤΒ, σ. 7 καὶ 170 - ΤΒ, σ. 35), ψάλλομεν τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» καὶ εἰς τὰς Θεομητορικὰς Ἐορτὰς, καίτοι τὰ πλεῖστα Τυπικὰ ὀρίζουσι καὶ ἐνταῦθα τὸ Ἀπολυτικόν ἐκ γ'. Εἰς τὰς Μεγάλας Πανηγύρεις τῆς Μονῆς (Εὐαγγελισμοῦ καὶ τιμίας Ζώνης) τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» ψάλλεται διχορον ὀκτώηχον (διαρκείας μ').

19. Περί τῶν στιχηρῶν τῶν Ἀποστίχων

Μετὰ τὴν κεφαλοκλισίαν καὶ τὴν ἐκφάνησιν «Εἴη τὸ κράτος» (ἢ ἐν Ἀγρυπνίᾳ μετὰ τὴν Λιτήν), ἀρχόμεθα τῶν Ἀποστίχων στιχηρῶν. Τὸ πρῶτον ψάλλεται ἄνευ στίχου, τὰ δὲ λοιπὰ μετὰ τῶν ἀρμοδιῶν κατὰ τὴν περίπτωσιν στίχων. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἡμέρας ἢ τῆς Ἑορτῆς· Ἐν καθημερινῇ καὶ Ἑορτῇ **ψάλλονται γ'.**

Εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις **ψάλλονται δ'.**

α) Ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας – καὶ ἐνίοτε Παρασκευῇ ἑσπέρας (εἰς τινὰς ἡχοὺς μόνον).

β) Ὅταν τὸ Μνηαῖον ὀρίξῃ ἐπιπλέον τοῦ Δοξαστικοῦ καὶ ἕτερον Ἰδιόμελον τοῦ Ἁγίου ὡς δ' στιχηρὸν μετὰ τὰ Ἀπόστιχα τῆς Παρακλητικῆς.

γ) Ὅταν τύχῃ ἑορταζόμενος Ἅγιος τῇ Ἐβδομάδι τῆς Τυρινῆς, ὅποτε εἰς τὸν Στίχον λέγομεν τὸ Ἰδιόμελον τοῦ Τριωδίου ἅπαξ καὶ ἀκολούθως τὰ γ' στιχηρὰ τοῦ Ἁγίου.

Ἐν τῇ Διακαινησίμῳ Ἐβδομάδι καὶ ἐν ἐκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας τοῦ Πεντηκοσταρίου **ψάλλονται ε'.** Ἰστέον ὅτι, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν στιχηρῶν ἢ περιττός, ἀρχεται ὁ α' χορὸς, ἐνῶ ὅταν ἢ ζυγός, ἀρχεται ὁ β' χορὸς. Τοῦτο γίνεται ἵνα τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων ψαλῆ ὑπὸ τοῦ β' χοροῦ.

20. Περί τοῦ Δοξαστικοῦ τῶν Ἀποστίχων

Τὰ Ἀπόστιχα ἐπισφραγίζονται συνήθως διὰ Ἰδιομέλου τινός, τοῦ ὁποίου προτάσσεται ὁ στίχος «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», διὸ καὶ καλεῖται Δοξαστικόν.

Τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων ψάλλει ὁ α' χορὸς, ἐνῶ τὸ τῶν Ἀποστίχων ὁ β'. Εἰς περίπτωσιν Ἀγρυπνίας, εἰς τὸν Μικρὸν Ἑσπερινὸν ἀρχεται ὁ β' χορὸς, διὸ καὶ ψάλλει αὐτὸς τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἑσπερίων, ἐνῶ ὁ α' χορὸς τὸ τῶν Ἀποστίχων.

21. Περί τοῦ Θεοδοκίου τῶν Ἀποστίχων

Τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων ἐπισφραγίζεται παρομοίως διὰ Θεοδοκίου, προτασσομένου τοῦ στίχου «Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν». Ἐὰν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας στερῆται Δοξαστικοῦ, τότε ψάλλεται ἐνταῦθα τὸ ὀρισθὲν Θεοδοκίον τῆς Παρακλητικῆς, προτασσομένων τῶν δύο στίχων ὁμοῦ «Δόξα. Καὶ νῦν».

Εἰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἑορτάς, τὸ Ἰδιόμελον Δοξαστικὸν ψάλλεται μόνον ἄνευ ἐτέρου Θεοδοκίου, διὸ καὶ προτάσσονται αὐτοῦ οἱ δύο στίχοι ὁμοῦ «Δόξα. Καὶ νῦν».⁷⁷

Διακρίνονται αἱ ἀκόλουθοι κατηγορίαι Θεοδοκίων·

Προσόμοια Θεοδοκία ἢ Σταυροθεοδοκία

Χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς καθημερινὰς ἀκολουθίας, ἧτοι ἄνευ Εἰσόδου. Εἰς τὰ Σταυροθεοδοκία παρίσταται ἡ Θεοτόκος θρηνοῦσα πρὸ τοῦ Σταυροῦ.

Ἑορταστικὰ Θεοδοκία

Μικρότερα, οὐχὶ Προσόμοια, Θεοδοκία, ἅτινα ψάλλονται κυρίως εἰς τὰ Ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ εἰς τοὺς Αἴνους. Ἐπίσκει ἐν δι' ἑκαστον ἡχον·

Ἦχος α'· «Ἀμαρτωλῶν τὰς δεήσεις προσδεχομένη», Ἦχος β'· «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου», Ἦχος γ'· «Θεοτόκε ἢ προστασία πάντων τῶν δεομένων», Ἦχος δ'· «Ἐκ παντοίων κινδύνων», Ἦχος πλ. α'· «Μακαρίζομέν σε, Θεοτόκε Παρθέने», Ἦχος πλ. β'· «Θεοτόκε, σὺ εἶ ἡ ἄμπελος», Ἦχος βαρῆς· «Εἰρήνευσον πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου», Ἦχος πλ. δ'· «Τὰ οὐράνια ἡμεῖ σε» ἢ «Δέσποινα, πρόσδεξαι».

⁷⁷ Ἐξαιρουμένης τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, ἐν ἧ εἰς τὸν Στίχον ψάλλεται ἐν Ἰδιόμελον εἰς τὸ «Δόξα» καὶ ἕτερον εἰς τὸ «Καὶ νῦν».

Θεοτοκία Βηματισίσης

Ἰδιόμελα ἄτινα ψάλλονται παρ' ἡμῶν καθ' ἑκάστην Τρίτην πρὸς τιμὴν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Παναγίας Βηματισίσης (ἦτοι τῇ Δευτέρᾳ εἰς τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τῇ Τρίτῃ εἰς τὸν Ὁρθρον), εἰς τὸν τυρόντα ἦχον τῆς ἑβδομάδος, ἀντὶ τῶν συνήθων Θεοτοκίων τῶν Ἑσπερίων, Ἀποστίχων καὶ Ἀποστίχων τῶν Λίνων.

Θεοτοκία τῆς Ὀκτωήχου

Ψάλλονται ἐν ἑκάστῳ Σαββάτῳ ἑσπέρας εἰς τὸν Στίχον, εἰς τὸν ἦχον τοῦ προηγηθέντος Δοξαστικοῦ τοῦ Ἁγίου, ἐὰν ὑπάρχῃ, εἰδ' ἄλλως εἰς τὸν ἦχον τῶν Ἀναστασίμων. Ὑπάρχει ἐν δι' ἑκαστον ἦχον·³⁷ Ἦχος α'· «Ἰδοὺ πεπλήρωται ἡ τοῦ Ἡσαΐου πρόρρησις», Ἦχος β'· «Ὡ θαύματος καινοῦ, πάντων τῶν πάλαι θαυμάτων», Ἦχος γ'· «Ἀσπάρως ἐκ θεοῦ Πνεύματος», Ἦχος δ'· «Νεῦσον παρακλήσεσι», Ἦχος πλ. α'· «Ναὸς καὶ πύλη ὑπάρχεις», Ἦχος πλ. β'· «Ὁ ποιητὴς καὶ λυτρωτὴς μου Πάναγνε», Ἦχος βαρῦς· «Ὑπὸ τὴν σὴν Δέσποινα σκέπη», Ἦχος πλ. δ'· «Ἀνύμφευτε Παρθένε».

Ψάλλονται ἐπίσης εἰς τὰ Ἀπόστιχα Ἁγίου ἢ Ἐορτῆς ἑορταζόμενα μετὰ Μικρῶν Κωδῶνων καὶ ἀνωτέρω, εἰς τὸν ἦχον τοῦ Δοξαστικοῦ.

Τὰ ἀνωτέρω Θεοτοκία **καταλιμπάνονται** εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις·

- α) Ἐὰν συμπέσῃ Μεγάλῃ Δεσποτικῇ ἢ Θεομητορικῇ Ἐορτῇ, Προεόρτια, Μεθεόρτια καὶ Ἀπόδοσις Ἐορτῆς, ὁπότε ψάλλεται τὸ τῆς Ἐορτῆς.
- β) Ἐὰν συμπέσῃ μνήμῃ Ἁγίου ἔχουσα εἰδικὰ Θεοτοκία (ς' Σεπτεμβρίου, κς' Ὀκτωβρίου, ἢ Νοεμβρίου, κδ' Ἰουνίου) ἢ εἰδικὰ Προεόρτια (λ' Νοεμβρίου, ς', ιβ', ιε', ις' καὶ ιζ' Δεκεμβρίου), ὁπότε ψάλλομεν «Δόξα» τοῦ Ἁγίου· «Καὶ νῦν» τὸ εἰδικόν.
- γ) Ἐὰν τύχῃ μνήμη Ἁγίου εἰς Συνάξεις Πατέρων (π.χ. Συνάξεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Κυριακῇ Προπατόρων, Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, Κυριακῇ Ἁγίων Πάντων), ὁπότε ψάλλομεν «Δόξα» τοῦ Ἁγίου· «Καὶ νῦν» τῶν Πατέρων³⁸.

22. Περὶ τοῦ «Νῦν ἀπολύεις»

Μετὰ τὸ «Καὶ νῦν» τῶν Ἀποστίχων, ἀπαγγέλλει ὁ Προεστῶς³⁹ τὸ «Νῦν ἀπολύεις». Εἶτα τὸ Τρισάγιον καὶ τὰ Ἀπολυτίκια. Ταῦτα σχολάζουσιν ὅταν τελῆται συνημμένως μετὰ τοῦ Ἑσπερινοῦ Λειτουργία (τελεία ἢ Προηγιασμένη), ὡς καὶ κατὰ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα καὶ τὴν Ἀπόδοσιν τοῦ Πάσχα, ἐν αἷς ἀντικαθίστανται ὑπὸ τῶν γ' ψαλτῶν «Χριστὸς ἀνέστη».

23. Περὶ τῆς Ἀρτοκλασίας

Ἐὰν τελῆται Ἄγρυπνία, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Λιτῆς εὐτρεπίζει ὁ παραβηματάρης τραπέζιον ἐν τῷ μέσῳ καὶ τίθησιν ἐπ' αὐτὸ δίσκον μὲ ε' ἄρτους, οἶνον καὶ ἔλαιον· ἀνάπτει δὲ κύκλω δ' λαμπάδας.

Μετὰ τὸ Τρισάγιον καὶ τὰ Ἀπολυτίκια τοῦ Ἁγίου, ἐξέρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸ μέσον—τοῦ «Θεοτόκε Παρθένε» ψαλλομένου⁴⁰—καὶ θυμῶ κύκλω δις τὸ τραπέζιον καὶ ἀκολουθῶν τὸν Καθηγούμενον, τοὺς χοροὺς καὶ τοὺς λοιποὺς. Εἶτα ἐξέρχεται καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει ὁ Καθηγούμενος ἔμπροσθεν τῆς Ἀρτοκλασίας τὴν εὐχὴν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ εὐλογήσας τοὺς πέντε ἄρτους». Ταύτης πληρωθείσης

³⁷ TB, (σ. 63, 253).

³⁸ Ἐξαίρεσει τῶν Μικρῶν Ἑσπερινῶν, ἐν οἷς λέγεται ὑπὸ τοῦ α' κανονάρχου.

³⁹ Εἰς Δεσποτικὰς Ἐορτὰς οὐ ψάλλεται τὸ «Θεοτόκε Παρθένε», ἀλλὰ τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Ἐορτῆς ἐκ γ'. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ διάκονος ἐξέρχεται μετὰ τὴν α' ἐπανάληψιν. Κατὰ παράδοσιν τῆς ἡμετέρας Μονῆς (TB, σ. 7 καὶ 170 - TB, σ. 35), ψάλλομεν τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» καὶ εἰς τὰς Θεομητορικὰς Ἐορτὰς, καίτοι τὰ πλεῖστα Γυπτικά ὀρίζουσι καὶ ἐνταῦθα τὸ Ἀπολυτίκιον ἐκ γ'. Εἰς τὰς Μεγάλας Πανηγύρεις τῆς Μονῆς (Εὐαγγελισμοῦ καὶ τιμίας Ζώνης) τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» ψάλλεται διχορον δέκωχον (διάρκειας μ').

Μονῆς τελοῦμεν ἐπιπλέον τὸ Μικρὸν Ἀποδείπνον ἀντὶ τοῦ Μεγάλου τῆ Τρίτης καὶ Πέμπτης τῆς Τυρινῆς ἑσπέρας⁵⁶, ἐκάστη Κυριακῆ ἑσπέρας τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς⁵⁷ καὶ εἰς τὰ Μεσῶρια⁵⁸ τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ Ἁγίων Ἀποστόλων.

Κατὰ κανόνα ἀναγινώσκεται εἰς τὴν Λιτὴν (ἐξωνάρθηκα), πλὴν τῆς περιπτώσεως τῶν Προεορτίων Ἀποδείπνων τῶν Χριστουγέννων (1^η Δεκεμβρίου ἑσπέρας μέχρι καὶ τῆς κγ' ἑσπέρας) καὶ Θεοφαιείων (α' Ἰανουαρίου ἑσπέρας μέχρι καὶ τῆς δ' ἑσπέρας), καὶ ὁσάκις ἐπισυνάπτεται εἰς ἑτέραν ἀκολουθίαν (λ.χ. εἰς Ἀγρυπνίας καὶ νυκτερινὰς ἀκολουθίας⁵⁹ καὶ εἰς τοὺς Χαιρετισμοὺς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς), ὁπότε ἀναγινώσκεται ἔνδον τοῦ Καθολικοῦ.

Πρὸ τοῦ εὐλογῆσαι τὸν ἱερέα, κλείουσιν αἱ θύραι πρὸ τοῦ «Μεσονυκτικοῦ»⁶⁰, αἵτινες ἰστοροῦσι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν δεξιῶς καὶ τὴν Θεοτόκον ἐν εὐωνύμοις, καὶ ποιεῖ «Εὐλογητὸν» ἔμπροσθεν αὐτῶν. Μετὰ τὸ «Πιστεύω» τοῦ Ἀποδείπνου ψάλλεται ὁ Κανὼν τῆς ἡμέρας ἐκ τοῦ Θεοτοκαρίου, εἰς τὸν τυχόντα ἤχον τῆς ἑβδομάδος. Εἰς περιόδους ἐν αἷς παραλείπεται τὸ Θεοτοκάριον (βλέπε κατωτέρω), ἀπαγγέλλονται ἀντ' αὐτοῦ ὑπὸ ἑτέρου διαβαστοῦ οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Παναγίας Ἐσφαγμένης (ἦτοι εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ Παρακκλησίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου) ἢ ψάλλεται Κανὼν Ἁγίου τινὸς ἐκ τῶν παραλειφθέντων.

Εἶτα ὁ διαβαστῆς τὸ «Ἄξιόν ἐστιν» καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Ἀποδείπνου⁶¹. Κοντάκιον λέγομεν τὸ τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας ἐκ τοῦ Ὁρολογίου ἢ ἐν περιόδῳ Προεορτίων ἢ Μεβεόρτων τὸ ἀντίστοιχον (ἢ ἀμφοτέρα, ἐὰν ὁ Ἅγιος ἔχη Δοξολογίαν).

Αἱ εὐχαὶ «Ἄσπιτε, ἀμόλυντε», «Ἵπερένδοξε, Ἄειπάρθενε», «Ἐπὶ σοὶ χαίρει» λέγονται ἔμπροσθεν τῆς εἰρημένης εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καὶ αἱ «Καὶ δὸς ἡμῖν, Δέσποτα», «Ἡ ἐλπίς μου ὁ Πατήρ» ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ (τοῦ διαβαστοῦ ἀσκεποῦς). Λέγομεν καὶ τὴν εὐχὴν εἰς τὸν Ἅγιον Ἄγγελον ἔμπροσθεν τῆς ψηφιδωτῆς παραστάσεως τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ (τοῦ διαβαστοῦ κεκαλυμμένου). Τὰ γ' «Θεοτόκε Παρθένε» λέγονται ὑπὸ τοῦ Καθηγουμένου, τοῦ ἐφημερίου καὶ τοῦ διαβαστοῦ⁶². Εἶτα Ἀπολυσις ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ τὰ «Εὐξώμεθα». Εἰς ἐκάστην αἰτησίαν ὁ διαβαστῆς ἀποκρίνεται μετὰ τοῦ «Κύριε ἐλέησον» πλὴν τῆς τελευταίας «Εὐξώμεθα καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν προαναπαυσαμένων», ἐν ἣ λέγει «Κύριε ἐλέησον γ', Ὁ Θεὸς συγχωρήσαι καὶ ἀναπαύσαι αὐτοὺς, ἕνα οἱ Δίκαιοι ἀναπαύονται ἡμᾶς δέ, ἐλεήσει καὶ σώσει, ὡς ἀγαθὸς τῆς Ἀγρυπνίας (Μέγας Ἑσπερινὸς καὶ Ὁρθρὸς) καὶ γίνεται διακοπὴ τῆς συγχωρητικῆν μετάνοιαν καὶ ψάλλοντες ἀσπαζόμεθα τὰς εἰκόνας⁶³ καὶ λαμβάνομεν εὐχὴν παρὰ τοῦ

⁵⁶ TB, (σ. 318).

⁵⁷ TB, (σ. 326).

⁵⁸ TB, (σ. 33).

⁵⁹ Εἰς ἑορταστικότητα Μεγάλων Κωδῶνων ὁ Ἑσπερινὸς τελεῖται εἰς τὴν συνήθη ὥραν αὐτοῦ. Εἶτα παρατίθεται Τράπεζα καὶ ἀπερχόμεθα ἐν τοῖς κελλίοις διὰ τὸν μοναχικὸν ἡμῶν κανόνα. Μετὰ παρέλευσιν γ' -δ' ὥρῶν ἀρχόμεθα τοῦ Ἀποδείπνου εἰς τὸν κυρίως ναόν, ἐπισυνάπτοντες καὶ τὸν Ὁρθρον. Εἶτα γίνεται διακοπὴ καὶ τῆ πρῶτα τελοῦνται αἱ Ὁραι α', γ' καὶ ζ' καὶ ἠ Θ. Λειτουργία.

Εἰς ἑορταστικότητα Ἀγρυπνίας ὁ Μικρὸς Ἑσπερινὸς τελεῖται ἡμίσειαν ὥραν ἀργότερον τοῦ συνήθους. Εἶτα παρατίθεται Τράπεζα καὶ ἀπερχόμεθα εἰς τὰ διακονήματα. Μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ὥρας ἀρχόμεθα τοῦ Ἀποδείπνου εἰς τὸν κυρίως ναόν καὶ κατόπιν τῆς Ἀγρυπνίας (Μέγας Ἑσπερινὸς καὶ Ὁρθρὸς) καὶ γίνεται διακοπὴ. Αἱ Ὁραι καὶ ἠ Θ. Λειτουργία τελοῦνται τῆ πρῶτα.

⁶⁰ Κατὰ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα κλείει ἀντ' αὐτῶν τὸ κατωπέτασμα.

⁶¹ Μετὰ τὸ «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου» ἐπισυνάπτεται καὶ τὰ νεότερα «Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη» καὶ «Ἅγιε ἄγγελε», κατὰ τὴν γενικῶς ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, καίτοι οὐ προβλέπονται ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ὁρολογίων.

⁶² Ἀπόντος τοῦ Καθηγουμένου, λέγονται ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου, τοῦ ἀρχαιότερου ἀδελφοῦ καὶ τοῦ διαβαστοῦ.

⁶³ Ἦτοι τὴν παράστασιν τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ τὸ ἀντίγραφον τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας Βηματαρίσσης (ἐὰν ὁμως ψάλλῃται Κανὼν Ἁγίου, τίθεμεν ἀντὶ τῆς Βηματαρίσσης τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου). Τῆ δὲ Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ (ἐν περιόδῳ ἀνευ Μεβεόρτων) ἀντὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου τίθεμεν καὶ ἀσπαζόμεθα ἀντίγραφον τοῦ Σταυροῦ

Καθηγουμένου⁶⁴ (κατὰ τὴν προσκύνησιν ψάλλονεν τὰ τροπάρια «Τῆ Ὑπερμάχῃ», «Τὴν ὠραιότητα» καὶ τὰ Ἐξαποστειλάρια τῆς Βηματαρίσσης «Βατοπαιδίου ἢ Μάνδρα»⁶⁵, κ.λπ.)⁶⁶.

Κατὰ τὰς Ἀγρυπνίας, τὸ Μικρὸν Ἀπόδειπνον προτάσσεται τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταλιμπάνεται τὸ Θεοτοκάριον ἢ οἱ Χαιρετισμοὶ ἢ Κανὼν Ἁγίου, ὡς καὶ αἱ εὐχαὶ «Καὶ δὸς ἡμῖν, Δέσποτα», «Ἐπὶ σοὶ χαίρει, Κεχαριτωμένη», «Ἁγιε ἄγγελε» καὶ τὰ «Θεοτόκε Παρθένε».

Κατὰ τὴν Διακαινίσμον Ἑβδομάδα καὶ κατὰ τὴν Ἀπόδοσιν τοῦ Πάσχα, τὸ Μικρὸν Ἀπόδειπνον ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς **Πασχαλίου Ἀκολουθίας** τρισσευομένης. Εἴτα λέγεται ἡ εὐχὴ τοῦ Μ. Βασιλείου «Εὐλογητὸς εἶ, Δέσποτα Παντοκράτωρ» παρὰ τοῦ Καθηγουμένου καὶ γίνεται Ἀπόλυσις μετὰ τοῦ «Εὐξώμεθα». Κατὰ τὴν προσκύνησιν ψάλλονεν ἀργῶς τὴν Καταβασίαν «Ὁ ἄγγελος ἐβόα... Φωτίζου, φωτίζου» καὶ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη».

2. Περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου

Τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον ἀναγινώσκειται πάντοτε ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ.

Τελεῖται κατὰ τὰς **καθημερινὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς**, ἤτοι ἀπὸ Δευτέρας ἑσπέρας μέχρι Πέμπτης ἑσπέρας (βλ. ἀναλυτικῶς τῇ Δευτέρᾳ τῆς Α' Ἑβδομάδος). Ἐὰν ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τύχη Ἅγιος ἑορταζόμενος μετὰ Κωδῶνων, τότε ἀναγινώσκειται ὅλον χύμα, παραλειπομένου τοῦ Θεοτοκαρίου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μετὰ τὸ «Ἄσπιλε, ἀμόλυντε» τελειοῦται ὡς τὸ Μικρὸν (ἤτοι μετὰ τοῦ «Ἐπὶ σοὶ χαίρει» καὶ «Ἁγιε ἄγγελε»). Τελεῖται ἐπίσης τῇ Μ. Δευτέρᾳ καὶ Μ. Τρίτῃ ἑσπέρας.

Ἀναγινώσκειται ὡσαύτως εἰς τὰς Ἀγρυπνίας τῶν **Χριστουγέννων** καὶ **Θεοφανεῶν** μέχρι καὶ τῆς Δοξολογίας καὶ ἀκολουθίας ἀρχεται ἡ Λιτῆ.

Ὡς ἐλέγχῃ ἀνωτέρω, κατὰ παράδοσιν τῆς ἡμετέρας Μονῆς τελούμεν ἀντὶ τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου τὸ **Μικρὸν** τῇ Τρίτῃ καὶ Πέμπτῃ τῆς Τυρινῆς ἑσπέρας, ἐκάστη Κυριακῇ ἑσπέρας τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ εἰς τὰ Μεσῶρια τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ Ἁγίων Ἀποστόλων.

3. Περὶ τοῦ Θεοτοκαρίου

Μετὰ τὸ «Πιστεύω» τοῦ **Μικροῦ Ἀποδείπνου**, ψάλλεται ὁ ἐκ τοῦ Θεοτοκαρίου⁶⁷ Κανὼν τῆς ἡμέρας, εἰς τὸν τυχόντα ἦχον τῆς ἐβδομάδος. Τὰς ὥδᾶς α' -ς' ψάλλουσιν οἱ ψάλται τῆς ἡμέρας, ἐνῷ τὰς ζ' -θ' ἔτεροι. Καθίσματα καὶ Προσόμοια οὐ λέγομεν. Ἰστέον ὅτι ἐν ἐκάστῃ Παρασκευῇ ἑσπέρας ψάλλομεν ἀντὶ τοῦ συνήθους Θεοτοκαρίου τὸν Κανὼνα τοῦ Ἀκαθίστου.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἐν ἧ ἀναγινώσκειται τὸ **Μέγα Ἀπόδειπνον** ἀπὸ Δευτέρας ἑσπέρας μέχρι Πέμπτης ἑσπέρας, τὸ Θεοτοκάριον ψάλλεται μετὰ τὴν Δοξολογίαν (οὐχὶ ὁμως ὑπὸ τῶν ψαλτῶν τῆς ἡμέρας), ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Β' Ἑβδομάδος καὶ ἐντεῦθεν.

τῆς Μονῆς Μίνθης τῆς Πάφου, ὅπερ περιέχει τεμάχιον Τιμίου Ξύλου καὶ λίθους ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ, τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς Αποκαθάρσεως – ὡσαύτως δὲ ἀσπαζόμεθα αὐτὸ καὶ κατὰ τὰ Μεθεόρτα Ἀπόδειπνα τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (τῷ ἔως κ' Σεπτεμβρίου ἑσπέρας).

⁶⁴ Ἐὰν παρῆ Ἐπίσκοπός τις, λαμβάνομεν εὐχὴν παρ' αὐτοῦ, ἰσταμένου εἰς τὸ στασίδιον τοῦ διαβαστοῦ· ὁ δὲ Καθηγουμένος λαμβάνει θέσιν εἰς τὸ ἡγουμενικὸν στασίδιον τῆς Λιτῆς. Ἀκολουθῶς ἀπερχόμεθα πάντες μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν καὶ ποιοῦμεν μετάνοιαν εἰς τὸν τάφον τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος ἡμῶν Ἰωσήφ Μοναχοῦ, ὅστις εὕρισκεται ἐξ εὐωνύμων τοῦ Καθολικοῦ. Τοῦτο ποιοῦσιν καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἴτινες ἐξέρχονται τοῦ Ἁγ. Ὄρους διὰ χρεῖαν τινά.

⁶⁵ Εἰς τινὰς Μεθεόρτους περιόδους, ἀντὶ τῶν τροπαρίων τῆς Βηματαρίσσης ψάλλομεν τροπάρια τῆς Ἑορτῆς.

⁶⁶ Ἡ μετάνοια καὶ ἡ προσκύνησις παραλείπονται ὅταν ἐπισυνάπτηται εἰς τὸ Ἀπόδειπνον ἕτερα ἀκολουθία.

⁶⁷ Ψάλλομεν ἐκ τοῦ χειρογράφου κώδικος Syn. gr. 438, GIM 80272 τοῦ μοναχοῦ Ἰωάννου (ἔτους 1022), ὅστις συνετέθη «τῇ προστάξει τοῦ ἁγιωτάτου Καθηγουμένου Ἀθανασίου» (ἤτοι τοῦ Κλήτορος).

Τὸ Θεοτοκάριον **καταλιμπάνεται** εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις:

- α) Εἰς τὰς Προεορτίους καὶ Μεθεόρτους περιόδους τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν⁶⁸ (ἤτοι ζ'-κα' Σεπτεμβρίου, κ'-κε' Νοεμβρίου, κ'-λα' Δεκεμβρίου, β'-ιδ' Ἰανουαρίου, α'-θ' Φεβρουαρίου, ε'-κη' Αὐγούστου).
 β) Κατὰ τὴν Ἑβδομάδα τῆς Τυρινῆς.
 γ) Κατὰ τὴν Ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου.
 δ) Τῇ Τετάρτῃ τῆς Ε' Ἑβδομάδος ἐσπέρας, διὰ τὸν κόπον τῆς Ἀγρυπνίας τοῦ Μ. Κανόνος.
 ε) Ὁσάκις τελεῖται ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ Ἀγρυπνία ἢ νυκτερινὴ ἀκολουθία.

Εἰς μὲν τὰς δύο πρώτας ἀνωτέρω περιπτώσεις, εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀπαγγέλλονται οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας Ἐσφαγμένης (ἤτοι εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ Παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου) ἢ ψάλλεται Κανὼν Ἁγίου τινὸς ἐκ τῶν παραλειφθέντων, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς παραλείπεται τελείως.

Τὸ Θεοτοκάριον **ἀντικαθίσταται** εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις:

- α) Ὁσάκις τίθεται εἰς τὸ Ἀπόδειπνον καὶ ψάλλεται Κανὼν Ἁγίου τινὸς ἐκ τῶν παραλειφθέντων⁶⁹.
 β) Ἀπὸ τῆς Δευτέρας ἐσπέρας ἕως τῆς Πέμπτης ἐσπέρας τῆς Α' Ἑβδομάδος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὅπου ψάλλεται ἀνά ἓν τμήμα τοῦ Μ. Κανόνος.
 γ) Ἐν ἐκάστῃ Παρασκευῇ ἐσπέρας τῶν δ' πρώτων Ἑβδομάδων τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὅπου ψάλλεται ὁ Κανὼν τοῦ Ἀκαθίστου.
 δ) Τῇ Παρασκευῇ τῆς Σ' Ἑβδομάδος ἐσπέρας, ὅπου ψάλλεται ὁ Κανὼν τοῦ Λαζάρου.
 ε) Τὸ ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, Μ. Δευτέρας, Μ. Τρίτης καὶ Μ. Τετάρτης, ὅπου ψάλλεται ὁ ὠρισμένος Κανὼν τοῦ Τριωδίου.
 ς) Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ ἐσπέρας μέχρι καὶ τῆς Παρασκευῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐσπέρας, ὅπου ψάλλονται τὰ Τριώδια Πεντηκοσταρίου Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου⁷⁰.

4. Περὶ τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου

Οἱ Χαιρετισμοὶ εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἀπαγγέλλονται ἰδιωτικῶς παρ' ἐκάστου ἀδελφοῦ καθ' ἐκάστην. Εἰς Προεόρτια ὅμως καὶ Μεθεόρτια Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, ὅποτε σχολάζει τὸ Θεοτοκάριον, ἀπαγγέλλονται οὗτοι δημοσίᾳ ἀντ' αὐτοῦ, ἤγουν μετὰ τὸ «Πιστεύω» τοῦ Ἀποδείπνου, ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας Ἐσφαγμένης (ἤτοι εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ Παρεκκλησίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου), ἐὰν δὲν τύχη ἐν αὐταῖς Κανὼν Ἁγίου εἰς τὸ Ἀπόδειπνον.

5. Περὶ τῶν Κανόνων εἰς τὸ Ἀπόδειπνον

Κανὼν Ἁγίου τινὸς ψάλλεται ἢ ἀναγινώσκεται εἰς τὸ Ἀπόδειπνον, ὅταν οὗτος **στερηθῆται Δοξαστικῶ** καὶ **συμπέση** τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ Ἑορτῇ, Ἀπόδοσις Ἑορτῆς, ἕτερος Ἁγιος ἐν Κυριακῇ, ἢ μνήμη Ἁγίου μὲ Εἰσοδὸν καὶ πλέον. Ἐὰν ὅμως ἔχη Δοξαστικὸν ἢ εορτάζῃ αὐτὸν ἀδελφὸς τῆς Μονῆς, οὐ τίθεται εἰς τὸ Ἀπόδειπνον, ἀλλὰ συμψάλλεται ἢ μετατίθεται. Ἐὰν τεθῆ εἰς τὸ Μικρὸν Ἀπόδειπνον εἰς περίοδον καθ' ἣν ψάλλεται Θεοτοκάριον, τότε οὐ συνάπτεται ἀλλὰ ἀντικαθιστᾷ αὐτό.

⁶⁸ ΤΒ, (σ. 79), ΤΕ (σ. 105, 124), χφ. 1202 (σ. 57), κ.δ.

⁶⁹ ΤΕ (σ. 35).

⁷⁰ Τὸν Κανὸνα ψάλλουσιν οἱ ψάλλται τῆς ἡμέρας, ποιοῦντες τὰ τροπάρια εἰς ς' ἐν ἐκάστῃ ὡδῇ. Μετὰ τὴν θ' ὡδὴν ψάλλει ὁ α' ψάλλτης τὸ «Ἄξιόν ἐστιν» εἰς τὸν ἤχρον τοῦ Κανόνος. Ἐὰν τύχη καὶ Κανὼν Ἁγίου τινὸς ἐκ μεταθέσεως, ψάλλεται πρῶτον ὁ Κανὼν τοῦ Πεντηκοσταρίου εἰς δ' ἀντὶ ς', καὶ κατόπιν ἀναγινώσκεται ὁ Κανὼν τοῦ Ἁγίου. Ἐἴτα ὁ διαβαστὴς τοῦ Ἀποδείπνου τὸ «Ἄξιόν ἐστιν» καὶ τὰ λοιπὰ.

“Όταν **ψάλληται** ὁ Κανὼν, χωρίζεται εἰς δύο μέρη, ἦτοι τὰς ᾠδὰς α΄-ς¹ ψάλλουσιν οἱ ψάλται τῆς ἡμέρας καὶ τὰς ᾠδὰς ζ΄-θ΄ ἕτεροι. Εἰς τὰ δύο πρῶτα τροπάρια ἐκάστης ᾠδῆς λέγεται ὁ στίχος «Άγιε... τοῦ... πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν», εἰς τὸ τρίτον τὸ «Δόξα Πατρὶ» καὶ εἰς τὸ Θεοτοκίον τὸ «Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ». Οὐ ψάλλονται Κάθισμα μετὰ τὴν γ΄ ᾠδὴν, Κοντάκιον, Ἐξαποστοεῖλιον καὶ Ἑσπέρια.

“Όταν **ἀναγινώσκηται** ὁ Κανὼν, ἀναγινώσκονται κατ’ ἀρχῆς ἡ α΄ καὶ γ΄ ᾠδὴ τοῦ Ἁγίου (ἀνευ εἰρμῶν). Πρὸ ἐκάστου τροπαρίου λέγεται ὁ στίχος «Άγιε... τοῦ... πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν», εἰς δὲ τὰ Θεοτοκία τὸ «Ἐπιγαγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς». Εἶτα λέγεται τὸ μετὰ τὴν γ΄ ᾠδὴν Κάθισμα (ἀνευ στίχου καὶ Θεοτοκίου) καὶ ἀκολουθῶσαι δ΄-θ΄ ᾠδαί. Κοντάκιον καὶ Ἐξαποστοεῖλιον οὐ λέγονται. Μετὰ τὴν θ΄ ᾠδὴν λέγονται τὰ Ἑσπέρια καὶ κατακλείονται μετὰ τοῦ στίχου «Δόξα καὶ νῦν» καὶ Θεοτοκίου ἢ Σταυροθεοτοκίου ἢ ἐν Μεθεόρτοις μετὰ τοῦ Δοξαστικοῦ τῆς Ἑορτῆς.

Ἐσαυτῶς ἐν τῇ **Μ. Τεσσαρακοστῇ**, ἀπὸ τῆς Δευτέρας τῆς Β΄ Ἑβδομάδος ἕως καὶ τῆς Πέμπτης τῆς Σ΄ Ἑβδομάδος, ἀναγινώσκονται εἰς τὸ **Μέγα Ἀποδείπνον** μετὰ τὴν Δοξολογίαν οἱ Κανόνες τῶν Ἁγίων τῶν τυχαῶντων ἐν ταῖς Κυριακαῖς καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου μέχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ. Τῇ δὲ Κυριακῇ ἐσπέρας, ψάλλονται εἰς τὸ **Μικρὸν Ἀποδείπνον** μετὰ τὸ «Πιστεύω».

Ἐν Πεντηκοσταρίῳ, ἐὰν τύχη καὶ Κανὼν Ἁγίου τινὸς ἐκ μεταθέσεως, ψάλλεται πρῶτον ὁ Τριψίδιος ἢ Τετραψίδιος Κανὼν τοῦ Πεντηκοσταρίου εἰς δ΄ ἀντὶ εἰς ζ΄, καὶ κατόπιν ἀναγινώσκηται ὁ Κανὼν τοῦ Ἁγίου. Εἶτα ὁ διαβαστὴς τοῦ Ἀποδείπνου τὸ «Ἄξιόν ἐστιν» καὶ τὰ λοιπὰ.

ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΚΟΝ

Τὸ Μεσονυκτικὸν ἀναγινώσκηται κατὰ κανόνα πρὸ τοῦ Ὁρθρου⁷¹ εἰς τὸν **ἐσανάρθηκα** τοῦ Καθολικοῦ (τὸν καλούμενον «Μεσονυκτικόν») ὑπὸ τοῦ ὀρισθέντος διὰ τὴν ἑβδομάδα διαβαστοῦ⁷². Προτάσσεται δὲ αὐτοῦ ἡ ἐν τῷ Ὁρολογίαῳ **Προομιμακῇ προσευχῇ**⁷³, προστιθεμένου τοῦ «Βασιλεῦ οὐράνιε», ἡγουν τὰ τρία Τριαδικὰ τροπάρια «Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου, κ.λπ.» καὶ αἱ δύο εὐχαριστήριον εὐχαὶ «Ἐκ τοῦ ὕπνου ἐξανιστάμενος» καὶ «Δόξα σοι, Βασιλεῦ». Εἶτα ἄρχεται τὸ α΄ μέρος τοῦ Μεσονυκτικοῦ, ἦτοι τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» ἐκ γ΄, ὁ Ν΄ ψαλμός, ὁ Ἄμμος εἰς στάσεις γ΄ καὶ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Κατόπιν, ἕτερος ἀδελφὸς ἀναγινώσκει τὸ β΄ μέρος οὕτω

Τρισάγιον, τὰ τρία τροπάρια «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται, κ.λπ.»⁷⁴. Κύριε ἐλέησον μ΄. «Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ». Κύριε ἐλέησον γ΄. Δόξα. Καὶ νῦν. «Τὴν Τιμιωτέραν». Εἶτα ὁ ἱερεὺς τὸ «Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς» καὶ ὁ Προεστὼς τὴν εὐχὴν «Δέσποτα Θεέ, Πάτερ Παντοκράτορ». Ἀκολουθῶσαι ὁ διαβαστὴς τὰς εὐχὰς «Κύριε Παντοκράτορ, ὁ Θεὸς» καὶ «Σὲ εὐλογοῦμεν ὕψιστε». Εἶτα τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» γ΄ καὶ τὸς ψαλμούς «Ἦρα τὸς ὀφθαλμούς μου» καὶ «Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε». Τρισάγιον καὶ τὰ τροπάρια «Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἀγαθός, κ.λπ.». Κύριε ἐλέησον ἰβ΄. Εἶτα ὁ αὐτὸς τὴν εὐχὴν «Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐπ’ ἐλπίδι» καὶ τὰ «Ἐπερένοξε, Λειπάρθενε... Ἡ ἐλπίς μου ὁ Πατήρ... Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου».

⁷¹ Ἀρχεται σχεδὸν πάντοτε κατὰ τὴν 4 π.μ. κοσμικὴν ὥραν, μετ’ ἐξαιρέσεων μίαν μικρὰν περίοδον πρὸ τοῦ Πάσχα (+;30 π.μ.) καὶ τὴν Διακαινισμόν (5 π.μ.). Ἡ ἀντίστοιχος βυζαντινὴ ὥρα ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς.

⁷² Ὁ διαβαστὴς οὗτος ὀρίζειται ἀνά ἑβδομάδα ὑπὸ τοῦ τυπικάρη διὰ τὴν καθημερινὴν ἀνάγνωσιν τοῦ α΄ μέρους τοῦ Μεσονυκτικοῦ (ἦτοι ἕως τοῦ «Πιστεύω») καὶ τῆς θ΄ Ἰλαρᾶς, διὸ καὶ καλεῖται «μεσονυκτικάρης». Εἰς περίπτωσιν Ἀγρυπνίας ἢ νυκτερινῆς ἀκολουθίας, ἀναγινώσκει καὶ τὴν α΄ Ἰλαρὰν μετὰ τὴν διακοπήν· ἐν δὲ τῇ Μ. Τεσσαρακοστῇ ἀναγινώσκει τὴν γ΄ Ἰλαρὰν ἀντὶ τῆς θ΄.

⁷³ Καταλιμπάνεται ὁμῶς ὅταν τὸ Μεσονυκτικὸν ἀναγινώσκηται ἀφ’ ἐσπέρας συνημμένως μετὰ τοῦ Ἀποδείπνου καὶ τοῦ Ὁρθρου (ἦτοι εἰς τὰς νυκτερινὰς παννυχίδας), καθ’ ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τοῦ ὕπνου.

⁷⁴ Κατὰ τὰς Προεορτίους καὶ Μεθεορτίους τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, ἀντὶ τῶν τροπαρίων ἄτινα ἔπονται τοῦ α΄ καὶ β΄ Τρισαγίου (π.χ. «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος», «Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἀγαθός») λέγεται τὸ Ἀπολυτίκιον καὶ τὸ Κοντάκιον τῆς Ἑορτῆς ἀντιστοιχῶς.

Ἀκολουθῶς ἄρχεται ὁ Προεστῶς νὰ λέγῃ ἑμμελῶς τὸ «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς», ὁ διαβαστὴς περφομοίως τὸ «Δόξα. Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς» καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ «Καὶ νῦν. Τῆς εὐσπλαγχρίας τὴν πύλῃν». Εἶτα ὁ ἱερεὺς τὸ «Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός... ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον... Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι... Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός», ἐνῶ οἱ διαβασταὶ λέγουσιν ἐναλλάξ τὰ μ'. «Κύριε ἐλέησον» ἀνὰ ἰ'. Εἶτα ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκφώνησιν «Ἐλεῆμων γὰρ καὶ φιλόανθρωπος» καὶ γίνεται Ἀπόλυσις μετὰ τῶν «Εὐξώμεθα».

Διὰ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ὑπάρχει διάφορος ἀκολουθία.

Ἐν περιόδῳ Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς καὶ ὁσάκις τίθενται Μεσῶρια⁷⁵, ἀναγιώσκεται **ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ**. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς ἑορταστικότητα Μεγάλων Κωδῶνων (ἦτοι βαθέος Ὁρθρου), ὁπότε ἀναγιώσκεται ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ μέχρι τοῦ «Πιστεύω» καὶ ἀκολουθῶς ψάλλεται ἡ Λιτὴ τοῦ Ἁγίου (τὸ δὲ β' μέρος τοῦ Μεσονυκτικοῦ καταλιμπάνεται). Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, μετὰ τὴν Λιτὴν ὁ διαβαστὴς τὸ Τρισάγιον καὶ οἱ ψάλλται τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου. Εἶτα ὁ ἱερεὺς τὰ «Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός» καὶ οἱ διαβασταὶ τὰ «Κύριε ἐλέησον» μ'. Ἀκολουθῶς γίνεται Ἀπόλυσις μετὰ τῶν «Εὐξώμεθα».

Καταλιμπάνεται ὁσάκις τελεῖται Ἀγρυπνία, τῇ Καθαρᾷ Δευτέρᾳ⁷⁶, τῇ Πέμπτῃ τοῦ Μ. Κανόνος⁷⁷, τῷ Σαββάτῳ τοῦ Ἀκαθίστου⁷⁸ καὶ τῇ Μ. Ἑβδομάδι. Καθ' ὄλην δὲ τὴν Ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου καὶ τῇ Τετάρτῃ πρὸ τῆς Ἀναλήψεως ἑσπέρας **ἀντικαθίσταται** ὑπὸ τῆς «Πασχαλίου Ἀκολουθίας» τρισευομένης.

ΟΡΘΡΟΣ

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν τοῦ Μεσονυκτικοῦ εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς μετὰ μέλανος μανθίου ἐντὸς τοῦ κυρίου ναοῦ καὶ ποιήσας μετάνοιαν εἰς τὸν Προεστῶτα ἢ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ Βήματος. Καὶ βαλόντος αὐτοῦ «Εὐλογητὸν» μετὰ ἐπιτραχηλίου ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, ἄρχεται ὁ διαβαστὴς τοῦ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» γ'⁷⁹ καὶ ἀκολουθῶς τῶν «Βασιλικῶν ψαλμῶν».

1. Περί τῶν Βασιλικῶν ψαλμῶν «Ἐπακούσαι σου Κύριος»

Οὗτοί εἰσιν οἱ ψαλμοὶ ἰθ' «Ἐπακούσαι σου Κύριος» καὶ κ' «Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ Βασιλεὺς», οἵτινες λέγονται ἑμμελῶς ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ ἐνῶ θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς ὄλον τὸν ναόν. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μονῇ ἐπισυνάπτομεν ἐκ παραδόσεως καὶ τὸν ψαλμὸν οἱ' «Ὁ Θεός, ἤλθισαν ἔθνη εἰς κληρονομίαν σου», ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν ἐθνῶν. Οὗτος λέγεται εἰς ἀνάμνησιν μιᾶς καταστροφῆς τῆς ἡμετέρας Μονῆς ὑπὸ τῶν πειρατῶν⁸⁰ καὶ πρὸς τὸ παρέχειν ἱκανὸν χρόνον εἰς τὸν ἱερέα διὰ τὴν θυμιάσιν.

⁷⁵ Ἦτοι ἐν Δευτέρᾳ, Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστογενῶν καὶ Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐὰν τύχῃ ἐν αὐταῖς Ἅγιος ἀνευ Δοξαστικοῦ.

⁷⁶ ΤΒ, (σ. 319).

⁷⁷ ΤΒ, (σ. 328).

⁷⁸ ΤΒ, (σ. 329).

⁷⁹ Τῇ Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ τῆς Τυρινῆς, ταῖς καθημεριναῖς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἕως καὶ τῆς Μ. Τετάρτης, καὶ ὁσάκις τίθενται Μεσῶρια, ὁ διαβαστὴς ἄρχεται μετὰ Τρισαγίου. Εἶτα «Κύριε ἐλέησον ἰθ'. Δόξα. Καὶ νῦν. Δεῦτε προσκυνήσωμεν γ', κ.λπ.»

⁸⁰ Τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ Κιέβου εὐλαβεστάτου προσκυνητοῦ Βασιλείου Μπάρσκι κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος (1744-1745), ὅστις περιγράφων τὴν τάξιν τῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμετέρας Μονῆς ἀναφέρει ὅτι «ἐνῶ ἐδῶ λέγουσιν τὸν Ὁρθρὸ τὸ "Ἐπακούσαι σου Κύριος"... πάντοτε προσθέτουσιν καὶ ἀναγιώσκουσιν καὶ τρίτο ψαλμὸν... αὐτὰ προστέθηκαν μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς μονῆς, σὲ ἀνάμνησιν τῆς καταστρεπτικῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων καὶ γιὰ παντοτινὸ μνημόσυνο τῆς βεβήλωσιν καὶ τῆς πυρπόλησιν τοῦ ναοῦ ἀπ' αὐτούς» (βλέπε «Βασιλὶ Γκρηγκόροβιτς Μπάρσκι – Τὰ ταξίδια του στὸ Ἅγιον Ὄρος 1725-1726, 1744-1745», Ἐκδοσις Ἀγιορειτικῆς Ἑστίας, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 410).

Εἶτα τὸ Τρισάγιον καὶ τὰ τροπάρια «Σῴσον, Κύριε, τὸν λαόν σου», «Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ Σταυρῷ» καὶ «Προστασία φοβερὰ καὶ ἀκαταίσχυντε». Εἶτα ὁ ἱερεὺς «Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεος σου» καὶ ὁ διαβαστὴς «Κύριε ἐλέησον» γ'. Ὁ ἱερεὺς «Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεός»⁸¹ καὶ ὁ διαβαστὴς «Ἀμήν. Ἐν ὀνόματι Κυρίου, εὐλόγησον, Πάτερ». Ὁ ἱερεὺς τὸ «Δόξα τῇ ἀγία καὶ ὁμοουσίῳ» καὶ ἄρχεται ὁ Προεστῶς τοῦ Ἐξαψάλμου.

Ἡ Βασιλικὴ αὐτῆ ἀκολουθία **καταλιμπάνεται** ἐν ταῖς Ἀγρυπνίαις (πλὴν τοῦ Ἀκαθίστου καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος), καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα καὶ εἰς τὴν Ἀπόδοσιν τοῦ Πάσχα.

2. Περὶ τοῦ Ἐξαψάλμου

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως «Δόξα τῇ ἀγία καὶ ὁμοουσίῳ» ἄρχεται ὁ Προεστῶς⁸² ψάλλειν τὸν Ἐξαψάλμον (ἤγουν ἐμμελῆς ἀνάγνωσις), ἦτοι τῶν ς' ψαλμῶν γ', λζ', ξβ', πζ', ρβ' καὶ ρμβ', προτασσομένων τοῦ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» γ' καὶ «Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις» β', ἡμῶν δὲ ἐν σιωπῇ καὶ κατανύξει ἀκρωμένων.

Ὁ Ἐξαψάλμος ἀναγινώσκεται εἰς ἅπαντας τοὺς Ὁρθροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ· **ἀργεῖ** δὲ μόνον κατὰ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα καὶ κατὰ τὴν Ἀπόδοσιν τοῦ Πάσχα, ἐν αἷς ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῶν ἱγ' «Χριστὸς ἀνέστη».

Κατὰ τὴν ἑναρξίν αὐτοῦ σβέννυνται ἅπαντα τὰ κηρία.

3. Περὶ τοῦ «Θεὸς Κύριος»

Μετὰ τὰ «Εἰρηνικά» ψάλλεται τετράκις τὸ «Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανε ἡμῖν· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου» ἐναλλάξ ὑπὸ τῶν χορῶν, εἰς τὸν ἦχον τοῦ α' Ἀπολυτικίου τῆς ἡμέρας. Τὸ πρῶτον λέγεται ἄνευ στίχου· τὰ δὲ ἕτερα γ' μετὰ τῶν κάτωθι στίχων·

Στίχ. α'. «Ἐξομολογήσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ»⁸³.

Στίχ. β'. «Πάντα τὰ ἔθνη ἐκόκλωσάν με καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμανάμην αὐτοῦς».

Στίχ. γ'. «Παρά Κυρίῳ ἐγένετο αὐτῆ καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν».

Εἶτα ψάλλονται τὰ Ἀπολυτικά τῆς ἡμέρας. Πρὸ τοῦ προτελευταίου ἐκφωνεῖ ὁ κανονάρχης τὸ «Δόξα Πατρὶ» καὶ πρὸ τοῦ τελευταίου τὸ «Καὶ νῦν».

Εἰς τὰς καθημερινὰς ψάλλονται κατὰ κανόνα γ' Ἀπολυτικά (ἦτοι β' καὶ Θεοτοκίον)· εἰς δὲ τὰς Κυριακὰς δ' (ἦτοι γ' καὶ Θεοτοκίον). Τὰ Ἀπολυτικά ψάλλονται σύντομα· εἰς μόνον δὲ τὰς Ἀγρυπνίας ψάλλονται ἀργά. Τὸ «Θεὸς Κύριος» ψάλλεται ἐπίσης εἰς τὰς ἀκολουθίας τῆς **Παρακλήσεως** καὶ τοῦ **Μικροῦ Ἀγιασμοῦ**.

4. Περὶ τοῦ «Ἄλληλουῖα»

Κατὰ τὰς **καθημερινὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς** (ἐὰν δὲν τύχη ἐν αὐταῖς ἑορταζόμενος Ἅγιος) καὶ ὁσάκις τίθενται **Μεσῶρια**⁸⁴, ἀντὶ τοῦ «Θεὸς Κύριος» ψάλλεται τὸ **Ἄλληλουῖα γ'** τετράκις εἰς τὸν ἦχον τῆς ἐβδομάδος, προτασσομένων τῶν ἐφεξῆς στίχων·

Στίχ. α'. «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεός, διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς».

Στίχ. β'. «Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς».

⁸¹ Ἄλλος γὰρ ἐν τῷ τοιοῦτῳ Τρισάγιῳ οὐ μνημονεύεται· οὔτε Ἀρχιερεὺς, οὔτε Ἡγούμενος.

⁸² Ὁ Καθηγούμενος (ἢ Ἀρχιερεὺς τις) ἀναγινώσκει τοῦτον βλέπων πρὸς ἀνατολὰς, οἱ δὲ λοιποὶ βλέποντες πρὸς βορρᾶν.

⁸³ Ἐσφαλμένως ἀναγράφεται εἰς τὰ νεώτερα ἔντυπα ὁ στίχος «Ἐξομολογήσθε τῷ Κυρίῳ καὶ ἐπικαλεῖσθε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, καθ' ὅτι ἡ τάξις ἀπαιτεῖ ὅπως οἱ στίχοι ἐκάστου τροπαρίου ἀνήκωσιν εἰς τὸν ἴδιον ψαλμὸν (ἐν προκειμένῳ εἰς τὸν 117, ἐνῶ ὁ ἐσφαλμένος στίχος ἀνήκει εἰς τὸν 104).

⁸⁴ Ἦτοι ἐν Δευτέρᾳ, Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ τῆς περιόδου τῶν Νηστουγένων καὶ Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐὰν τύχη ἐν αὐταῖς Ἅγιος ἄνευ Δοξαστικοῦ.

Στίχ. γ'. «Ζήλος λήφεται λαόν ἀπαίδευτον, και νῦν πῦρ τοῦς ὑπεναντίους ἐθεταί».

Στίχ. δ'. «Πρόσθεσ αὐτοῖς κακά, Κύριε, πρόσθεσ αὐτοῖς κακά τοῖς ἐνδόξοις τῆς γῆς».

Καί ἀκολουθῶσ ψάλλονται τὰ τριαδικὰ τροπάρια τοῦ τυχόντος ἤχου.

«Ἀλληλοῦτα» ψάλλεται ἐπίσης τῇ **Τετάρτῃ** καί **Παρασκευῇ τῆς Τυρινῆς** (ἐάν δὲν τύχη ἐν αὐταῖς ἑορταζόμενος Ἅγιος) καί καθ' ἑλὴν τὴν **Μεγάλῃν Ἑβδομάδα**⁸⁵ πλὴν τοῦ Μ. Σαββάτου.

Τοῦτο ψάλλεται καί εἰς τοὺς Ὁρθροὺς τῶν **Σαββάτων τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς** (ἐάν δὲν τύχη Ἅγιος μὲ Δοξολογίαν) καί τῶν **Ψυχοσαββάτων** τῆς Ἀπόκρου καί τῆς Πεντηκοστῆς. Τὸ πρῶτον λέγεται ἄνευ στίχου, τὰ δὲ ἕτερα γ' μετὰ τῶν κάτωθι στίχων·

Στίχ. α'. «Μακάριοι οὐς ἐξελέξω και προσελάβου, Κύριε».

Στίχ. β'. «Και τὸ μνημόσυνο αὐτῶν εἰσ γενεάν και γενεάν».

Στίχ. γ'. «Αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς αἰλισθήσονται».

Καί ψάλλονται τὰ ὠρισμένα κατὰ περίπτωσιν Νεκρώσιμα Ἀπολυτίκια.

5. Περὶ τῶν στιχολογιῶν τοῦ Ψαλτηρίου

Μετὰ τὸ «Θεὸς Κύριος» καί τὰ Ἀπολυτίκια ἀναγινώσκονται τὰ ὠρισμένα διὰ τὴν ἡμέραν Καθίσματα τοῦ Ψαλτηρίου (βλ. Πίνακα εἰς τὸ Παράρτημα) ἐκ τοῦ δεξιοῦ ἀναλογίου, τοῦ διαβαστοῦ βλέποντος πρὸς δυσμάς, εἰς στάσεις γ'. Πρῶτον λέγει ὁ διαβαστῆς τοῦ Καθολικοῦ «Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα Πατρὶ» καί ὁ διαβαστῆς τοῦ Ψαλτηρίου «Και νῦν» καί ἀρχεται τοῦ Ψαλτηρίου. Ἄμα τῇ πληρώσει τῆς α' στάσεως λέγει «Δόξα Πατρὶ και Υἱῷ και Ἁγίῳ Πνεύματι» καί ὁ διαβαστῆς τοῦ Καθολικοῦ συνεχίζει μετὸ «Και νῦν και αἰε και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. Ἀλληλοῦτα, Ἀλληλοῦτα, Ἀλληλοῦτα, δόξα σοι, ὁ Θεὸς γ'. Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα Πατρὶ και Υἱῷ και Ἁγίῳ Πνεύματι». Εἶτα ὁ διαβαστῆς τοῦ Ψαλτηρίου τὸ «Και νῦν και αἰε και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν» καί ἀρχεται τῆς β' στάσεως. Τὸ αὐτὸ γίνεται και μετὰ τὴν β' στάσιν. Ἄμα τῇ πληρώσει τῆς γ' στάσεως λέγει «Δόξα. Και νῦν. Ἀλληλοῦτα, Ἀλληλοῦτα, Ἀλληλοῦτα, δόξα σοι, ὁ Θεὸς γ'. Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα. Και νῦν»⁸⁶. Καθ' ἑλὴν τὴν περίοδον τοῦ ἔτους—πλὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς—ἀναγινώσκονται εἰς τὸν Ὁρθρον β' Καθίσματα τοῦ Ψαλτηρίου καί τῇ Κυριαῇ γ'. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἀναγινώσκονται εἰς τὸν Ὁρθρον γ' Καθίσματα τοῦ Ψαλτηρίου⁸⁷.

Ἡ στιχολογία τοῦ Ψαλτηρίου **σχολάζει** ἀπὸ τῆς Μ. Πέμπτῃς μέχρι και τοῦ Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου και ἐν τῇ Ἀποδόσει τοῦ Πάσχα.

6. Περὶ τοῦ Πολυελέου

Κατὰ τὰς **Δεσποτικὰς** καί **Θεομητορικὰς Ἑορτὰς** καί εἰς μνημῆσ Ἁγίων ἑορταζομένων μετὰ **Μεγάλων Κωδῶνων** (ἤτοι βαθέος Ὁρθρου) ἢ **Αγρυπνίας**, μετὰ τὴν β' στιχολογίαν τοῦ Ψαλτηρίου ψάλλεται ὁ Πολυελέος, ἤτοι οἱ ψαλμοὶ ρλδ' «Δούλοι Κυρίου» και ρλε' «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ», και Ἐκλογὴ ψαλμικῶν στίχων οἷτινες ἀναφέρονται εἰς ἐκάστην Ἑορτὴν⁸⁸. Τοῦ «Δούλοι Κυρίου» και τῆς Ἐκλογῆς ἀρχεται ὁ α' χορὸς, ἐνῶ τοῦ «Ἐξομολογεῖσθε» ὁ β'⁸⁹.

⁸⁵ Ἐνταῦθα ψάλλεται ἀργόν.

⁸⁶ Τὸ «Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα. Και νῦν» καταλιμπάνεται ἐσάκις δὲν ψάλλονται Καθίσματα ἐκ τῆς Παρακλητικῆς (ἤτοι εἰς Μ. Δοξολογίαν ἢ Προεόρτια-Μεθέορτα), καθ' ὅτι ἐπετα Μικρὰ Συναπτὴ.

⁸⁷ Ἐξαιρουμένης τῆς Παραμονῆς και τῆς ἐπομένης τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐν αἷς ἀναγινώσκονται μόνον β' διὰ τὸν κόπον τῆς Πανηγύρεωσ.

⁸⁸ Τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Πολυελέου και τὰς Ἐκλογὰς ζήτηι εἰς εἰδικὸν βιβλίον, τὸ καλούμενον «Ἐκλογάριον».

⁸⁹ Οὕτω παρ' ἡμῖν. Ἀλλαχοῦ τοῦ «Ἐξομολογεῖσθε» ἀρχεται: πάλιν ὁ α' χορὸς.

Τὸ «Δούλοι Κύριον» ψάλλεται *σύντομον* εἰς ἑορταστικότητα Μεγάλων Κωδῶνων καὶ *ἀργὸν* εἰς Ἁγρυπνίας.

Μετὰ τὴν Ἐκλογὴν ψάλλεται *Δοξαστικὸν σύντομον* «Δόξα. Τὸν Πατέρα προσκυνήσωμεν». «Καὶ νῦν. Τὴν Μητέρα σου προσάγει σοι». Ἐν Χοροστασίᾳ ἀντὶ τούτων ψάλλεται *ἀργὸν Δοξαστικὸν* Πολυελέου, μετὰ ἢ ἄνευ Θεοτοκίου.

Εἴτα γίνεται αἰτήσεις, ψάλλονται τὰ Καθίσματα τοῦ Πολυελέου καὶ ἄρχονται οἱ Ἀναβαθμοί.

Ἐὰν ψαλῆ Πολυελεὸς *ἐν Κυριακῇ*, παραλείπεται τὸ γ' Κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου, ἥτοι ὁ Ἄμμος. Οὕτω, μετὰ τὴν Ἐκλογὴν ψάλλονται εὐθύς τὰ Ἀναστάσιμα Εὐλογητάρια. Εἴτα ἡ Ὑπακοή, τὰ Καθίσματα τοῦ Ἁγίου, οἱ Ἀναβαθμοὶ τοῦ ἤχου καὶ τὰ λοιπὰ συνήθη τῆς Κυριακῆς.

Κατὰ τὰς *Θεομητορικός Ἑορτάς* ἀντὶ Ἐκλογῆς ψάλλονται στίχοι ἐκ τοῦ μδ' ψαλμοῦ «Ἐξηρέξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν», καὶ κατόπιν ἀργὸν Δοξαστικὸν Πολυελέου· τὸ δὲ «Δούλοι Κύριον» ἔνταυθα δὲν ψάλλεται ἀργὸν ἀλλὰ σύντομον (πλὴν τῶν Θεομητορικῶν Πανηγύρεων, ἐν αἷς ψάλλονται ἀμφοτέρω ἀργῶς).

Κατὰ τὰς *Κυριακὰς τῆς Ἀπόκρεω καὶ Τυρινῆς*, ἀντὶ Ἐκλογῆς ψάλλεται ὁ ρλς' ψαλμὸς «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος».

7. Περί τῶν Καθισμάτων

Μεθ' ἕκαστον Κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου ψάλλονται τροπάρια τινὰ καλούμενα ὡσαύτως «Καθίσματα». Μετὰ τὴν α' στιχολογίαν ἄρχεται τῶν Καθισμάτων ὁ α' χορὸς, μετὰ τὴν β' στιχολογίαν ὁ β' καὶ μετὰ τὴν γ' (ἐὰν ὑπάρχη) ὁ α'.

Ἐν ἡμέρᾳ ἄνευ ψαλτῆς Δοξολογίας ψάλλονται εὐθύς (ἄνευ αἰτήσεως) τὰ Καθίσματα ἐκ τῆς *Παρακλητικῆς*. Ἐπιλεγόμεν δὲ τὰ τῆς α' καὶ γ' στιχολογίας⁹⁰. Τὸ α' Κάθισμα ἐκάστης στιχολογίας λέγεται ἄνευ στίχου· εἰς δὲ τὸ β' Κάθισμα λέγομεν στίχον ἀναλόγως τοῦ θέματος τῆς ἡμέρας·

Δευτέρα καὶ Τρίτη

α' στιχολ.: «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με».

β' στιχολ.: «Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ».

Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ

α' στιχολ.: «Ἦψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ».

β' στιχολ.: «Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ».

Πέμπτη

α' στιχολ.: «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτῶν».

β' στιχολ.: «Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ».

Σαββάτω

α' στιχολ.: «Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ». «Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἔθαυμάστωσεν ὁ Κύριος».

β' στιχολ.: «Μακάριοι οὓς ἐξελέξω καὶ προσελάβου, Κύριε». «Καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν» ἢ «Αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσονται».

Πρὸ τοῦ Θεοτοκίου προτάσσεται τὸ «Δόξα», «Καὶ νῦν».

Τὰ Καθίσματα τῆς Παρακλητικῆς καταλιμπάνονται ὅταν ἡ ἑορταστικότης τῆς ἡμέρας προβλέπη

⁹⁰ Προτιμητέα δηλονότι τὰ τῆς γ' στιχολογίας ἀντὶ τῆς β', καθ' ὅτι περιέχουσι Μαρτυρικά τροπάρια.

ψαλτὴν Δοξολογίαν ἢ Προεόρτια-Μεθέορτα, ὅποτε ἀντὶ τούτων ψάλλονται τὰ Καθίσματα τοῦ Ἁγίου ἢ τῆς Ἐορτῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μεταξύ τοῦ Καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τῶν Καθισμάτων παρεμβάλλεται αἴτησις παρὰ τοῦ ἱερέως (Μικρὰ Συναπτὴ).

Εἰς **Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἐορτὰς** ψάλλομεν ἐν ἐκάστῃ στιχολογίᾳ τὸ Κάθισμα τῆς Ἐορτῆς ἐκ β'.

Εἰς ἑορταζόμενον Ἅγιον μετὰ **Δοξολογίας**, ἐν ἐκάστῃ στιχολογίᾳ ψάλλεται ἐν Κάθισμα τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοτοκίον ἢ Σταυροθεοτοκίον.

Εἰς ἑορταζόμενον Ἅγιον μετὰ **Εἰσόδου**, ἐν ἐκάστῃ στιχολογίᾳ ψάλλεται ἐν Κάθισμα τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοτοκίον (οὐχὶ Σταυροθεοτοκίον).

Εἰς ἑορταζόμενους Ἅγιους μετὰ **Κωδῶνων καὶ ἄνω**, ἐν ἐκάστῃ στιχολογίᾳ ψάλλονται δύο Καθίσματα τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοτοκίον (οὐχὶ Σταυροθεοτοκίον).

Ἐν Κυριακῇ ψάλλονται ἐν ἐκάστῃ στιχολογίᾳ τὰ Ἀναστάσιμα Καθίσματα τοῦ τυχόντος ἤχου. Ἐὰν τύχῃ ἐν αὐτῇ ἑορταζόμενος Ἅγιος μετὰ Δοξολογίας καὶ ἄνω ἢ Ἐορτὴ καὶ Μεθέορτα αὐτῆς, τὰ Ἀναστάσιμα Καθίσματα τῆς β' στιχολογίας μεταφέρονται καὶ ἐπισυνάπτονται εἰς τὰ Ἀναστάσιμα τῆς α' στιχολογίας (παραιρετιομένου τοῦ Θεοτοκίου τῆς α' στιχολογίας) μετὰ τῶν στίχων «Ἀνάστηθι, Κύριε ὁ Θεός μου» καὶ «Ἐξομολογήσῃ σοι, Κύριε» ἐνταῦθα δὲ ψάλλονται δύο Καθίσματα τοῦ ἑορταζόμενου Ἁγίου μετὰ Θεοτοκίου ἢ τῆς Ἐορτῆς.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς **Μ. Τεσσαρακοστῆς**, ἐὰν δὲν τύχῃ ἑορταζόμενος Ἅγιος, μετὰ τὴν α' στιχολογίαν ψάλλονται Καθίσματα ἐκ τῆς Παρακλητικῆς, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὸ τέλος τοῦ Τριωδίου, ἐνῶ μετὰ τὴν β' καὶ γ' στιχολογίαν ψάλλονται τὰ Καθίσματα τῆς σειράς τοῦ Τριωδίου.

Ὅσαῦτις ἀναγινώσκεται **Εὐαγγέλιον** εἰς τὸν Ὅρθρον, τὰ Καθίσματα ἅτινα προτάσσονται τῶν Ἀναβαθμῶν ψάλλονται ὑπὸ γερόντων, ὅστινες ἐν συνεχείᾳ ψάλλουσι καὶ τοὺς Ἀναβαθμούς.

8. Περὶ τῶν Εὐλογηταρίων

Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν μετὰ τὸν Ἄμωμον (ἢ μετὰ τὴν Ἐκλογὴν, ἐὰν ἐπιβῇ Πολυέλεος) ψάλλονται τὰ **Ἀναστάσιμα Εὐλογητάρια**, ἕτα γίνεται αἴτησις παρὰ τοῦ ἱερέως καὶ ἡ ἐκφώνησις «Ὅτι ἠυλόγηται» καὶ ἀκολούθως ἡ τάξις τοῦ Ἐωθινοῦ Εὐαγγελίου.

Ἀναστάσιμα Εὐλογητάρια ψάλλονται ἐπίσης τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου καὶ τῷ Μ. Σαββάτῳ.

Ἐὰν συμπέσῃ Ἀγρυπνία ἐν Κυριακῇ, ψάλλονται τὰ **ἀργὰ Εὐλογητάρια** (Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου), οὐχὶ ὁμως ὑπὸ γερόντων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ψαλτῶν τῆς ἡμέρας.

Τὰ Ἀναστάσιμα Εὐλογητάρια **καταλιμπάνονται** μόνον ὅταν τύχῃσιν ἐν Κυριακῇ Δεσποτικαὶ Ἐορταὶ ἐν αἷς καταλιμπάνονται τὰ Ἀναστάσιμα (λ.χ. Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος, Κυριακὴ τῶν Βαίων, Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς).

Τὰ **Νεκρώσιμα Εὐλογητάρια** ψάλλονται εἰς τὸν Ὅρθρον τῶν «Ψυχροσαββάτων», ἥτοι τοῦ Σαββάτου τῆς Ἀπόκρεω, τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' Σαββάτου τῶν Νηστεῶν (ἐὰν δὲν τύχῃ ἐν αὐτοῖς Ἅγιος ἔχων Δοξολογίαν) καὶ τοῦ Σαββάτου πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς, εὐθὺς μετὰ τὴν στιχολογίαν τοῦ Ἄμωμου.

9. Περὶ τῶν Ἀναβαθμῶν

Κατὰ τὰς **Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἐορτὰς** καὶ εἰς τὰς μνήμης Ἁγίων τιμωμένων μετὰ **Μεγάλων Κωδῶνων** (ἥτοι βαθέως Ὅρθρου) ἢ **Ἀγρυπνίας**, μετὰ τὰ Καθίσματα τοῦ Γιολυεῶ

ψάλλεται τὸ α' Ἀντίφωνον τῶν Ἀναβαθμῶν τοῦ δ' ἤχου «Ἐκ νεότητός μου» (ὑπὸ τῶν γερόντων⁹¹ τῶν χορῶν) καὶ τὸ Προκείμενον τῆς Ἑορτῆς ἢ τοῦ Ἁγίου μετὰ τοῦ στίχου αὐτοῦ. Ἐν Ἁγίῳ Ὅρει εἰθιστοὶ ἔπιως δευτεροῦται ἕκαστον τροπᾶριον τῶν Ἀναβαθμῶν. Ἐἴτα ὁ διάκονος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ «Ὅτι Ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν». Οἱ χοροὶ τὸ «Πᾶσα πνοή»⁹², ὁ διάκονος τὸ «Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι» καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ Εὐαγγέλιον ἐκ τῆς ὠραίας Πύλης⁹³. Ἐἴτα ὁ Προεστὼς τὸν Ν' ψαλμὸν καὶ οἱ χοροὶ τοὺς προβλεπομένους στίχους καὶ Ἰδιόμελα («Πεντηκοστάρια»)⁹⁴. Ὁ διάκονος τὸ «Σῶσον, ὁ Θεὸς, τὸν λαόν σου», οἱ χοροὶ «Κύριε ἔλεῃσον» ἰβ', ἢ ἐκφώνησις «Ἐλέει καὶ οἰκτιροῖς» καὶ ἄρχεται ἢ ψαλμωδία τῶν Κανόνων.

Εἰς μνήμας Ἁγίων τιμωμένων μετὰ Εἰσόδου μόνον, τὰ ἀνωτέρω ψάλλονται μετὰ τὰ Καθίσματα τῆς β' στιχολογίας, καθ' ὅτι οὐ ψάλλεται Πολυέλεος.

Ἐν Κυριακαῖς, οἱ Ἀναβαθμοὶ ψάλλονται μετὰ τὰ Εὐλογητάρια. Ἀντὶ δὲ τοῦ α' Ἀντιφώνου τοῦ δ' ἤχου ψάλλεται τὸ Ἀντίφωνον τοῦ τυχόντος ἤχου. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκει ὁ Προεστὼς τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι» καὶ ψάλλουσιν οἱ χοροὶ ἀντιφωνικῶς τὸν Ν' ψαλμὸν. Ἐἴτα ὁ α' χορὸς Ἦχος β' «Ταῖς τῶν Ἀποστόλων πρεσβείαις», ὁ β' «Ταῖς τῆς Θεοτόκου» καὶ ὁ α' τὸ Ἰδιόμελον «Ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς».

Ἐν ταῖς **Κυριακαῖς τοῦ Τριωδίου**, ἀντὶ τῶν ἀνωτέρω τροπαρίων ψάλλονται τὰ τροπάρια «Τῆς μετανοίας ἀνοιχθὲν μοι πύλας» καὶ «Τῆς σωτηρίας εὐσύνου μου». Ἐἴτα τὸ Ἰδιόμελον «Τὰ πλήθη τῶν πεπραγμένων».

Ἐν **κυρία Θεομητορικῇ Ἑορτῇ ἐν Κυριακῇ**, ψάλλονται μὲν οἱ Ἀναβαθμοὶ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἀλλὰ ἀκολουθῶς ψάλλεται τὸ Προκείμενον τῆς Ἑορτῆς καὶ ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον αὐτῆς ἐκ τῆς ὠραίας Πύλης⁹⁵. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκει ὁ Προεστὼς τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι» καὶ οἱ χοροὶ ψάλλουσιν ἀντιφωνικῶς τὸν Ν' ψαλμὸν ἐνῶ γίνεται ἡ προσκύνησις τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐἴτα ψάλλονται τὰ «Πεντηκοστάρια» τῆς Ἑορτῆς.

10. Περὶ τοῦ Εὐαγγελίου

Κατὰ τὰς **Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἑορτὰς** καὶ εἰς τὰς μνήμας Ἁγίων τιμωμένων μετὰ Εἰσόδου καὶ ἄνω, ὡς προείρηται, ἀναγινώσκειται τὸ προβλεπόμενον Εὐαγγέλιον ἐκ τῆς ὠραίας Πύλης.

Ἐν **Κυριακῇ ἀπλῇ**, ἀναγινώσκειται τὸ ἐνδιάτακτον **Ἑωθινὸν Εὐαγγέλιον** ἐντὸς τοῦ Βήματος, τοῦ ἱερέως ἱσταμένου εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἁγίας Τραπεζῆς⁹⁶.

Ἐν **Δεσποτικῇ ἢ Μεγάλῃ Θεομητορικῇ Ἑορτῇ** (πλὴν τῶν Εἰσόδων) ἐν **Κυριακῇ**, καταλιμπάνεται

⁹¹ Ἦτοι ὁ Καθηγούμενος ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ καὶ ἕτερος γέρων ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ. Ἰστέον ὅτι ὁσάκις ψάλλει ὁ Καθηγούμενος, ἄρχεται πρῶτος, καταλιμπάνων τὸ τυχόν πρωτεῖον τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ.

⁹² Ἐνταῦθα δεῖν ὅπως λεχθῆναι στίχος, ἦτοι τὸ «Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ· αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ».

⁹³ Κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Εὐαγγελίου ὁ διάκονος ἱσταται ὀπισθεν τῆς ἁγίας Τραπεζῆς.

⁹⁴ Ἐν μνήμας Ἁγίων ψάλλει ὁ α' χορὸς «Δόξα. Ταῖς τοῦ...», ὁ β' «Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου» καὶ ὁ α' τὸν στίχον «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός» καὶ τὸ Ἰδιόμελον τοῦ Ἁγίου. Ἐν Θεομητορικαῖς Ἑορταῖς (πλὴν ἐξαίρεσεων) ψάλλει ὁ α' χορὸς «Δόξα. Ταῖς τῆς Θεοτόκου», ὁ β' «Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Παναχράντου» καὶ ὁ α' τὸν στίχον «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός» καὶ τὸ Ἰδιόμελον τῆς Ἑορτῆς. Ἐν Δεσποτικαῖς Ἑορταῖς, ἀντὶ τούτων ψάλλονται συνήθως γ' Ἰδιόμελα.

⁹⁵ Πλὴν τῆς Ἑορτῆς τῶν Εἰσόδων (κα' Νοεμβρίου), ἐν ἧ ψάλλεται Προκείμενον καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς.

⁹⁶ Κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Εὐαγγελίου ὁ διάκονος ἱσταται ἐναντι τοῦ ἱερέως, ἦτοι εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς ἁγίας Τραπεζῆς. Κουκουλίον κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν οὐχ ἀφαιρούμεν εἰς τὰ Ἑωθινὰ τῶν Κυριακῶν, κατὰ Βασιτοπεινὴν παράδοσιν.

τὸ Ἐωθινὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἀναγινώσκειται ἀντ' αὐτοῦ τὸ *Εὐαγγέλιον τῆς Ἑορτῆς* ἐκ τῆς ὥρας Πύλης. Εἴτα ψάλλονται τὰ «Πεντηκοστήρια» τῆς Ἑορτῆς.

Τὰ *ἰα' Ἐωθινὰ Εὐαγγέλια* ἀναγινώσκονται κατὰ σειράν καὶ ἀνακυκλούμενα ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων μέχρι τῆς Ε' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς δὲν τηρεῖται ἡ αὐτὴ σειρά, ἀλλ' ἀναγινώσκειται τὸ προβλεπόμενον ἐκ τοῦ Πεντηκοσταρίου.

11. Περὶ τοῦ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι»

Ἐν πάσαις ταῖς *Κυριακαῖς* τοῦ ἑναντοῦ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ὁρθοῦ ἀναγινώσκειται παρὰ τοῦ Προεστώτος τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι» καὶ ἀκολούθως ψάλλεται ὁ Ν' ψαλμὸς.

Τοῦτο ἀναγινώσκειται καὶ ἐν ταῖς *καθημεριναῖς* ἀπὸ τῆς *Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ μέχρι καὶ τῆς Πέμπτης τῆς Ἀναλήψεως* εὐθὺς μετὰ τὴν ψαλμωδίαν τῶν Καθισμάτων τῆς β' στιχολογίας, προσέτι δὲ καὶ τῷ *Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου* καὶ ἐν τῇ Ἑορτῇ τῆς *Ἰψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ*.

Τοῦτο *καταλιμπάνεται* ὅταν τύχωσιν ἐν Κυριακῇ Δεσποτικαὶ Ἑορταὶ ἐν αἷς καταλιμπάνονται τὰ Ἀναστάσιμα (λ.χ. Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος, Κυριακὴ τῶν Βαΐων, Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς)⁹⁷.

12. Περὶ τοῦ Ν' ψαλμοῦ τοῦ Ὁρθοῦ

Μετὰ τὴν β' στιχολογίαν τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τὰ Καθίσματα, ἀπαγγέλλει ὁ Προεστώσις τὸν Ν' ψαλμὸν. Ἐὰν ὁμοῦ προηγήθῃ Εὐαγγέλιον, λέγει τοῦτον μετὰ τὸ «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι».

Ἐν ταῖς *καθημεριναῖς* ἀπὸ τῆς *Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ μέχρι καὶ τῆς Πέμπτης τῆς Ἀναλήψεως*, προσέτι δὲ καὶ τῷ *Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου* καὶ ἐν τῇ Ἑορτῇ τῆς *Ἰψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ*, τοῦ Ν' ψαλμοῦ προτάσσεται, ὡς προεῖρηται, τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι».

Ὁ Ν' ψαλμὸς *σχολάζει* μόνον κατὰ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα.

13. Περὶ τῶν Κανόνων

Μετὰ τὸν Ν' ψαλμὸν (ἢ ἐν Ἑορταῖς μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Ἐλεῖ καὶ οἰκτιρμοῖς») ψάλλονται οἱ *Κανόνες*. Ἐκαστος Κανὼν ἔχει ὡς συνήθως ἡ ὠδᾶς (α', γ', δ', ε', ς', ζ', η', θ'), ἡ δὲ β' ὠδὴ στιχολογεῖται μόνον ἐν ἐκάστῃ Τρίτῃ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τῷ Σαββάτῳ τῆς Ἀπόκρεω, τῷ Σαββάτῳ τῆς Τυρινῆς καὶ τῇ Πέμπτῃ τοῦ Μ. Κανόνος. Εἰς τὰς ὠδᾶς μὲ περιττὸν ἀριθμὸν (α', γ', ε', ζ', θ') ἄρχεται ὁ α' χορός, ἐνῶ εἰς τὰς ὠδᾶς μὲ ζυγὸν ἀριθμὸν (β', δ', ς', η') ἄρχεται ὁ β'.

Ἔστι δυνατόν νὰ συμπαλιῶσιν ἐν ἐκάστῃ ὠδῇ μέχρι καὶ τρεῖς Κανόνες⁹⁸. Πλὴν ἐνίῳν ἐξαιρέσεων, ψάλλονται ἐν ἐκάστῃ ὠδῇ ἰδ' τροπάρια.

Ὅταν οἱ Κανόνες ψάλλωνται, πρὸ ἐκάστου τροπαρίου ψάλλομεν στίχους ἐκ τῆς ἀντιστοίχου βιβλικῆς ὠδῆς (οἴτινες καλοῦνται ὀμοῦ *στιχολογία* τῶν βιβλικῶν ὠδῶν⁹⁹).

Ὅταν οἱ Κανόνες ἀναγινώσκονται, οὐκ ἀναγινώσκομεν τὴν στιχολογίαν τῶν βιβλικῶν ὠδῶν, ἀλλ' ἀρμοδίους στίχους ἀναλόγως τοῦ θέματος τῶν τροπαρίων¹⁰⁰.

⁹⁷ Μὲ ἐξαιρέσιν τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

⁹⁸ Ἐξαιρεῖται ἡ Κυριακὴ, ἥτις δύναται νὰ ἔχῃ ἕως καὶ τέσσαρας Κανόνες.

⁹⁹ Ἡ στιχολογία τῶν βιβλικῶν ὠδῶν εὐρίσκειται ἐν τῷ Ὁρολόγιῳ. Χάρην συνταμίως οὐ στιχολογοῦμεν ἀλόκληρον τὴν βιβλικὴν ὠδὴν, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἀναγκαίους στίχους (συνήθως 1), οὓς προτάσσομεν τῶν τροπαρίων. Μόνον κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς στιχολογοῦμεν ἀλόκληρον τὴν βιβλικὴν ὠδὴν, καὶ τοῦτο μόνον εἰς τὰς ὠδᾶς τῆς ἡμέρας αἵτινες ἔχουσι Τριῶδα.

¹⁰⁰ Πλὴν τῶν Σαββάτων τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἄτινα ἔχουσι Τετραῶδιε, ὅποτε ἀναγινώσκομεν καὶ τὴν ἀντιστοίχον στιχολογίαν τῶν ὠδῶν τῶν Τετραῶδιων.

14. Περί τῶν Κανόνων ὅταν ἀναγινώσκονται αἱ ὕδαί

Ἐν ἡμέρᾳ ἑορταστικότητος ἕως καὶ *Μικρῶν Κωδῶνων* ψάλλονται μόνον ἡ α' καὶ γ' ᾠδὴ παρὰ τῶν ψαλτῶν τῆς ἡμέρας καὶ ἡ θ' παρὰ τῶν γερόντων τῶν χορῶν· αἱ δὲ λοιπαὶ ἀναγινώσκονται ὑπὸ δύο διαβαστῶν (δ'-ς' καὶ ζ'-η').

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ψάλλονται ἅπασαι αἱ ὕδαί (τὰ τροπάρια ἐκάστης ᾠδῆς εἰς 5' μόνον) μετὰ τῶν Τριωδίων τῆς ἡμέρας.

Λί *διαβασταὶ ὕδαί* ἀναγινώσκονται ὡς ἕαν ἐψάλλοντο, ἦτοι ἐν ἐκάστῃ ᾠδῇ ἀναγινώσκειται πρῶτον ὁ Κανὼν τῆς Παρακλητικῆς (ἐν καθημερινῇ) ἢ τῆς Θεοτόκου (ἐν Εἰσόδῳ καὶ πλέον) ἢ τῆς Ἑορτῆς (ἐν Μεθεόρτοις) καὶ κατόπιν οἱ τῶν Ἁγίων τῆς ἡμέρας. Ἰστέον ὅτι, ὡσάκις ἀναγινώσκονται οἱ Κανόνες, οὐκ ἀναγινώσκουμεν τὴν στιχολογίαν τῶν βιβλικῶν ᾠδῶν, ἀλλ' ἀρμοδίους στίχους ἀναλόγως τοῦ θέματος τῶν τροπαρίων·

Εἰς τὰ *τροπάρια τῶν Κανόνων τῆς Παρακλητικῆς* προτάσσομεν τοὺς ἐξῆς *στίχους*·

Ἐν Δευτέρᾳ· Εἰς τὸν α' Κανόνα· «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ἐλέησόν με».

Εἰς τὸν β' Κανόνα· «Πᾶσαι αἱ οὐράναι δυνάμεις, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν».

*Ἐν Τρίτῃ*¹⁰¹· Εἰς τὸν α' Κανόνα· «Ἐπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

Εἰς τὸν β' Κανόνα· «Βαπτιστὰ τοῦ Χριστοῦ, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν».

Ἐν Τετάρτῃ ἢ Παρασκευῇ· Εἰς τὸν α' Κανόνα· «Δόξα τῇ ἁγίᾳ Σταυρώσει σου, Κύριε».

Εἰς τὸν β' Κανόνα· «Ἐπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

Ἐν Πέμπτῃ· Εἰς τὸν α' Κανόνα· «Ἅγιοι Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν».

Εἰς τὸν β' Κανόνα· «Ἅγιε Ἱεράρχα τοῦ Χριστοῦ, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν».

Ἐν Σαββάτῳ· Εἰς τὸν α' Κανόνα· «Ἐπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς»¹⁰².

Εἰς τὸν β' Κανόνα· «Ἅγιοι τοῦ Θεοῦ, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν».

«Αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσονται».

Εἰς τοὺς λοιποὺς Κανόνας, ὅταν δὲν ἀπαγγέλλεται ἡ συνήθης στιχολογία, λέγομεν τοὺς κάτωθι στίχους·

Εἰς τὰ Ἀναστάσιμα τροπάρια· «Δόξα τῇ ἁγίᾳ Ἀναστάσει σου, Κύριε».

Εἰς τὰ Σταυροαναστάσιμα τροπάρια· «Δόξα τῇ ἁγίᾳ Ἀναστάσει σου, Κύριε».

Εἰς τὰ τροπάρια Δεσποτικῶν Ἑορτῶν· «Δόξα σοι, ὁ Θεός ἡμῶν, δόξα σοι».

Εἰς τὰ τροπάρια τῶν Ἑορτῶν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ· «Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ Πανάγιε, σῶσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου».

Εἰς τὰ τροπάρια Θεομητορικῶν Ἑορτῶν· «Ἐπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

Εἰς Θεοτοκία ἢ Σταυροθεοτοκία· «Ἐπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

Εἰς τὰ νεκρώσιμα τροπάρια· «Μακάριοι οὓς ἐξελέξω καὶ προσελάβου, Κύριε» ἢ «Αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσονται».

Εἰς Μαρτυρικὰ τροπάρια· «Ἅγιοι Μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν».

Εἰς κατανυκτικὰ τροπάρια (π.χ. Μεγάλου Κανόνος)· «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ἐλέησόν με».

Εἰς τροπάρια Ἁγίων· «Ἄγιε... τοῦ Χριστοῦ (ἢ τοῦ Θεοῦ), πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν».

¹⁰¹ Οὐ λέγομεν τὸν α' Κανόνα τῆς Παρακλητικῆς, ἀλλὰ τῆς Παναγίας Βηματαρίσης ἐκ φυλλάδος, ἕνεκα τοῦ θαύματος αὐτῆς, ὅπερ ἑορτάζομεν καθ' ἐκάστην Τρίτην.

¹⁰² Λέγομεν ἐκ τοῦ Ὀκτωήχου Κανόνος τῆς Μονῆς (Εὐαγγελισμοῦ).

15. Περὶ τῶν Κανόνων ὅταν ψάλλονται ἅπασαι αἱ ὧδαί

Ἐν ἡμέρᾳ ἑορταστικότητος ἀπὸ *Μεγάλων Κωδῶνων καὶ ἄνω* ψάλλονται *πᾶσαι αἱ ὧδαί*. Ἡ α' καὶ γ' ὧδὴ ψάλλονται παρὰ τῶν ψαλτῶν τῆς ἡμέρας, αἱ δ', ε', ς', ζ' καὶ η' παρὰ ἐτέρων ἀνά μίαν καὶ ἡ θ' παρὰ τῶν γερόντων τῶν χορῶν.

Ἐν *Δεσποτικαῖς καὶ Θεομητορικαῖς Ἑορταῖς καὶ Πανηγύρεσι τῆς Μονῆς* παραλείπομεν ἐπὶ τὸ πανηγυρικώτερον τὴν συνήθη στιχολογίαν τῶν βιβλικῶν ὧδῶν καὶ ψάλλομεν ἀντ' αὐτῆς στίχους ἀρμοδίους πρὸς τὸ θέμα τῶν τροπαρίων (λ.χ. «Σταυρὲ τοῦ Χριστοῦ Παναγίε, σῶσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει σου», «Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι», «Ἵπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς»).

16. Περὶ τοῦ πῶς ψάλλονται ἢ ἀναγιγνώσκονται οἱ Κανόνες**α) Ἐν ἡμέρᾳ ἄνευ ψαλτῆς Δοξολογίας**

Ψάλλονται ὁ α' Κανὼν τῆς Παρακλητικῆς εἰς ς' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς ἅπαξ καὶ ε' τροπάρια), ὁ β' τῆς Παρακλητικῆς εἰς δ' καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας εἰς δ'.

Ἐὰν τύχῃσι δύο Ἅγιοι, ψάλλονται ὁ α' Κανὼν τῆς Παρακλητικῆς εἰς γ' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς ἅπαξ καὶ τὰ δύο πρῶτα τροπάρια), ὁ β' τῆς Παρακλητικῆς εἰς γ' (τὰ δύο πρῶτα τροπάρια καὶ Θεοτοκίον), ὁ τοῦ α' Ἁγίου εἰς δ' καὶ ὁ τοῦ β' Ἁγίου εἰς δ'.

β) Ἐν ἡμέρᾳ με ψαλτὴν Δοξολογίαν

Ψάλλονται ὁ α' Κανὼν τῆς Παρακλητικῆς εἰς ε' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς ἅπαξ, τὰ γ' πρῶτα τροπάρια καὶ Θεοτοκίον), ὁ β' τῆς Παρακλητικῆς εἰς γ' (ἦτοι τὰ β' πρῶτα τροπάρια καὶ Θεοτοκίον) καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας εἰς ς'.

Ἐὰν τύχῃσι δύο Ἅγιοι, ψάλλονται ὁ α' Κανὼν τῆς Παρακλητικῆς εἰς γ' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς ἅπαξ καὶ τὰ δύο πρῶτα τροπάρια), ὁ β' τῆς Παρακλητικῆς εἰς γ' (τὰ δύο πρῶτα τροπάρια καὶ Θεοτοκίον), ὁ τοῦ α' Ἁγίου εἰς δ' καὶ ὁ τοῦ β' Ἁγίου εἰς δ'.

γ) Ἐν ἡμέρᾳ με Εἰσοδον καὶ ἄνω

Καταλιμπάνονται οἱ Κανόνες τῆς Παρακλητικῆς καὶ ψάλλονται ὁ Κανὼν τῆς Θεοτόκου εἰς ς' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς δις καὶ δ' τροπάρια) καὶ οἱ δύο τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας ἀνά δ'.

Ἐὰν τύχῃσι δύο Ἅγιοι, ψάλλονται ὁ Κανὼν τῆς Θεοτόκου εἰς ς' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς δις καὶ δ' τροπάρια) καὶ εἰς Κανὼν ἐκάστου Ἁγίου ἀνά δ'.

δ) Εἰς Προεόρτια ἢ Μεθεόρτια

Καταλιμπάνονται οἱ Κανόνες τῆς Παρακλητικῆς καὶ ψάλλονται ὁ Κανὼν τῆς Ἑορτῆς εἰς ς' ἢ η' (ἦτοι ὁ εἰρμὸς δις καὶ τὰ ἀνάλογα τροπάρια) καὶ τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας εἰς δ' ἢ ς' ἢ η', ἀναλόγως τῆς ἑορταστικότητος αὐτοῦ.

Ἐὰν τύχῃσι δύο Ἅγιοι, ψάλλονται ὁ Κανὼν τῆς Ἑορτῆς μετὰ τοῦ εἰρμού δις εἰς ς', ὁ τοῦ α' Ἁγίου εἰς δ' καὶ ὁ τοῦ β' Ἁγίου εἰς δ'.

17. Περὶ τῶν Καταβασιῶν

Ἐν Κυριακαῖς, Δεσποτικαῖς καὶ Θεομητορικαῖς Ἑορταῖς καὶ ἐν ταῖς Ἀποδόσεσιν αὐτῶν, καὶ εἰς μνήμας Ἁγίων ἐχόντων Εἰσοδον εἰς τὸν Ἑσπερινόν, μετὰ τὸ ἔσχατον τροπάριον ἐκάστης ὧδῆς ψάλλεται ἢ ἀντίστοιχος Καταβασία, ἦτοι ὁ εἰρμὸς ὠρισμένου Κανόνος, ὅστις καθορίζεται ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ ἀναλόγως τῆς περιόδου ἢ τῆς τυχοῦσης Ἑορτῆς.

Καταβασίαι ψάλλονται ἐπίσης κατ' ἐξάίρεσιν εἰς τὰ Σάββατα τῆς Ἀπόκρεω, τῆς Τυρινῆς καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, ὡς καὶ καθ' ἑλλην τὴν Μ. Ἐβδομάδα καὶ τὴν Διακαινήσιμον.

Λί περιόδοι τῶν Καταβασίων εἰσιν αἱ ἑξῆς·

Καταβασίαι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ «Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς»·

α' Αὐγούστου,

ς' Αὐγούστου,

κθ' Αὐγούστου¹⁰³ ἕως κα' Σεπτεμβρίου.

Καταβασίαι τῆς Θεοτόκου «Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου»·

κθ' Σεπτεμβρίου ἕως ζ' Νοεμβρίου (καὶ ἀπὸ η' ἕως κ' Νοεμβρίου μετὰ παραλλαγῶν),

ἀπὸ τῆς Ἀποδόσεως τῆς Ὑπαπαντῆς ἕως τῆς ἐνάρξεως τοῦ Τριωδίου,

κε' Μαρτίου (μετὰ παραλλαγῶν),

ιδ', ιε' καὶ κη' Αὐγούστου¹⁰⁴ (μετὰ παραλλαγῶν),

β', δ' καὶ ε' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν,

ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων ἕως τῆς κς' Ἰουλίου.

Καταβασίαι τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως

«Χριστὸς ἐν πόλει Βηθλεέμ».

Καταβασίαι τῶν Χριστουγέννων

Πεζαὶ «Χριστὸς γεννᾶται» κα' Νοεμβρίου ἕως κδ' Δεκεμβρίου καὶ κζ' ἕως λ' Δεκεμβρίου.

Ἰαμβικαὶ «Ἐσωσε λαόν» οὐ ψάλλονται μόναι.

Ἀμφότεραι· κε', κς' καὶ λα' Δεκεμβρίου.

Καταβασίαι τῶν Θεοφανείων

Πεζαὶ «Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα»· β' ἕως ε' Ἰανουαρίου καὶ η' ἕως ιγ' Ἰανουαρίου.

Ἰαμβικαὶ «Στίβει θαλάσσης» οὐ ψάλλονται μόναι.

Ἀμφότεραι· α', ς', ζ', ιδ' Ἰανουαρίου.

Καταβασίαι τῆς Ὑπαπαντῆς «Χέρσον ἄβυσσοτόκου»· ιε' Ἰανουαρίου ἕως τῆς Ἀποδόσεως τῆς Ἑορτῆς.

Καταβασίαι τῆς Μεταμορφώσεως «Χοροὶ Ἰσραὴλ»·

κζ' Ἰουλίου ἕως ιγ' Αὐγούστου¹⁰⁵ (ἐξαίρουμένης τῆς α' καὶ ς' Αὐγούστου, ἐν αἷς ψάλλονται αἱ «Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς»).

Καταβασίαι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου «Πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ»· ιε' ἕως κη' Αὐγούστου¹⁰⁶.

Καταβασίαι τοῦ Πάσχα «Ἀναστάσεως ἡμέρα» ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἕως τοῦ Σαββάτου πρὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τυφλοῦ (πλὴν τῆς Μεσοπεντηκοστῆς καὶ τῶν Μεθεόρτων αὐτῆς¹⁰⁷) καὶ ἐν τῇ Ἀποδόσει τοῦ Πάσχα.

Καταβασίαι τῆς Μεσοπεντηκοστῆς «Θάλασσαν ἐπηξας»· εἰς τὴν Ἑορτὴν τῆς Μεσοπεντηκοστῆς καὶ εἰς τὰ Μεθέορτα αὐτῆς, πλὴν τῆς Κυριακῆς τῆς Σαμαρείτιδος.

¹⁰³ Οὕτως ἐν Ἁγίῳ Ὁρει, ἐν ᾧ τὰ Μεθέορτα τῆς Κοιμήσεως ἐπεκτείνονται ἕως τῆς κη' Αὐγούστου. Ἀλλαχοῦ αἱ Καταβασίαι τοῦ Σταυροῦ ἀρχονται ἀπὸ τῆς κδ' Αὐγούστου.

¹⁰⁴ Τῇ ιε' καὶ κη' Αὐγούστου ψάλλονται ὁμοῦ μὲ τὰς «Πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ».

¹⁰⁵ ΤΗ, (σ. 286).

¹⁰⁶ Τῇ ιε' Αὐγούστου ὡς καὶ ἐν τῇ Ἀποδόσει τῆς Ἑορτῆς (κη' Αὐγούστου) ψάλλονται καὶ αἱ ἕτεροι Καταβασίαι «Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου... τὴν Κοίμησιν».

¹⁰⁷ Μὲ ἐξαίρεσιν τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος, ἐν ἣ ψάλλονται αἱ Καταβασίαι τοῦ Πάσχα.

Καταβασία τῆς Ἀναλήψεως «Τῷ Σωτῆρι Θεῷ» ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τυφλοῦ ἕως τῆς Τρίτης πρὸ τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα, καὶ κατὰ τὴν Ἀπόδοσιν τῆς Ἀναλήψεως¹⁰⁸.

Καταβασία τῆς Πεντηκοστῆς

Πεζαὶ «Πόντω ἐκάλυψεν» οὐ ψάλλονται μόναι.

Ἰαμβικαὶ «Θείω καλυφθεῖς»

ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως ἕως καὶ τῆς Πέμπτης πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς,

ἀπὸ τῆς Τρίτης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἕως καὶ τῆς Παρασκευῆς πρὸ τῶν Ἁγίων Πάντων.

Ἀμφότεραι Κυριακῆ τῆς Πεντηκοστῆς, Δευτέρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐν τῇ Ἀποδόσει τῆς Ἑορτῆς.

Καταβασία τοῦ Τριωδίου

Ἐν ἐκάστῃ Κυριακῇ ψάλλονται αἱ ὀριζόμεναι Καταβασίαι ὑπὸ τοῦ Τριωδίου –ἐάν ἐγένετο ἡ Ἀπόδοσις τῶν Θεοφανείων ἢ τῆς Ὑπαπαντῆς–, εἰδ' ἄλλως ψάλλονται αἱ Καταβασίαι τῆς τυχεύσης Ἑορτῆς.

18. Περὶ τῶν μεσῶν Καθισμάτων

Μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν γίνεται Μικρὰ Συναπτὴ καὶ ψάλλεται τὸ Κάθισμα τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας μετὰ Θεοδοκίου ἢ Σταυροθεστοίου. Ἐν περιόδῳ Προεστίων ἢ Μεβεῦρτων ἀντὶ τοῦ Θεοδοκίου ψάλλεται τὸ Κάθισμα τῆς Ἑορτῆς. Ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἣ καταλιμπάνεται ἡ ἀκλουσία τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας (λ.χ. Δεσποτικαὶ καὶ Θεωμητορικαὶ Ἑορταί, Κυριακαὶ καὶ Ἑορταὶ Τριωδίου) ψάλλεται τὸ Κάθισμα τῆς ἡμέρας ὡς ὀρίζεται ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ἰστέον ὅτι τῶν μεσῶν Καθισμάτων ἀρχεται πάντοτε ὁ β' χορὸς.

Εἰς ὀρισμέναις Ἑορταῖς ἢ μηνίαις Ἁγίων καταλιμπάνονται τὰ μεσῶν Καθίσματα καὶ ἀναγιγνώσκεται ἀντ' αὐτῶν ἡ Ὑπαπαντὴ τῆς ἡμέρας¹⁰⁹.

19. Περὶ τοῦ Κοντακίου, τοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Συναξαρίου

Μετὰ τὴν ε' ᾠδὴν γίνεται Μικρὰ Συναπτὴ καὶ ψάλλεται τὸ Κοντάκιον τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ α' χοροῦ. Ἐἴτα ἀναγιγνώσκεται ὑπὸ τοῦ Προεστώτος¹¹⁰ ὁ τυχὸν Οἶκος αὐτοῦ καὶ τὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας, ἡμῶν δὲ ἰσταμένον καὶ ἐν προσυχῇ ἀκρωμένον.

Ὅταν τυχεῖσι δύο Ἅγιοι ἢ Ἑορταὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν πρὸ τῶν Καθισμάτων ἀναγιγνώσκεται χύμα τὸ τυχὸν Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶκος τοῦ β' Ἁγίου, καὶ μετὰ τὴν ε' ᾠδὴν λέγονται τὰ τοῦ α' Ἁγίου.

Ὅταν τυχεῖ Ἑορτὴ ἢ Ἅγιος ἑορταζόμενος μετὰ Δοξολογίας ἐν Κυριακῇ, μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν πρὸ τῶν Καθισμάτων ἀναγιγνώσκεται χύμα τὸ Ἀναστάσιμον Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶκος, καὶ μετὰ τὴν ε' ᾠδὴν λέγονται τὰ τοῦ Ἁγίου ἢ τῆς Ἑορτῆς.

Κατὰ δὲ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς λοιπὰς Ἑορτάς τοῦ Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου, ὡς καὶ τὰς Κυριακὰς τῶν Ἁγίων Πατέρων, τῶν Προπατέρων καὶ τῶν Κυριακῶν πρὸ τῶν Χριστουγέννων καὶ μετὰ τὰ Χριστούγεννα, αἵτινες ἔχουσιν ἴδιον Συναξάριον, ἀναγιγνώσκεται πρῶτον τὸ Συναξάριον τοῦ Μηναίου ἕνευ ἐπισφραγίσματος καὶ ἐπισυναπτῆται εὐθὺς τὸ τῆς Κυριακῆς ἢ τῆς Ἑορτῆς μετὰ τοῦ ἐπισφραγίσματος αὐτοῦ.

20. Περὶ τῆς Τιμιωτέρας

Μετὰ τὴν η' ᾠδὴν ψάλλεται ὁ εἰρμὸς τοῦ τελευταίου Κανόνος ἢ ἡ προβλεπομένη Καταβασία. Ἐἴτα ἐκφανεῖ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς «Τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα τοῦ φωτὸς» καὶ θυμῶ τὸ Βῆμα καὶ τὸν υἱὸν ὄλου, τῶν χορῶν ψαλλόντων τὴν ᾠδὴν τῆς Θεοτόκου «**Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον**». Ἰῆς ᾠδῆς

¹⁰⁸ ΤΒ, (σ. 257).

¹⁰⁹ Ἑορτὴ Γενεσιῶς τῆς Θεοτόκου, Προπατέρων, Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γενήσεως, Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Βαΐων, Πάσχα, Θωμᾶ, Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

¹¹⁰ Ὁ Καθηγούμενος (ἢ Ἀρχιερεὺς τις) ἀναγιγνώσκει τοῦτο βλέπον πρὸς ἀνατολὰς ἀπόντων δὲ αὐτῶν ἀναγιγνώσκει ὁ α' τυπικάρης βλέπον πρὸς δυσμὰς.

ἀρχεται ὁ α΄ χορὸς καὶ μεθ' ἕκαστον στίχον αὐτῆς (ς΄) ψάλλεται ὡς ἐφύμνιον ὁ στίχος «*τὴν Τιμιωτέραν τῶν Χερουβεϊμ*». Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς κατερχόμεθα ἐκ τῶν στασιδίων καὶ ἰσάμεθα ἄνευ κουκουλιού. Εἴτα ψάλλεται ἡ θ΄ ᾠδὴ τῶν Κανόνων τῆς ἡμέρας.

Ἡ Τιμιωτέρα ψάλλεται ἐν μὲν *καθημερινῇ* εἰς ἦχον πλ. β'¹¹¹, ἐν ἡμέρᾳ δὲ *εορτασίμῳ* (ἦτοι ἐν Ἰησοῦ καὶ ἄνω) εἰς τὸν ἦχον τοῦ α΄ Κανόνος. Εἰς τὴν β΄ περίπτωσιν θυμῶι διάκονος.

Ἡ Τιμιωτέρα *δὲν στιχολογεῖται*, ἀλλὰ ψάλλεται μόνον ἡ θ΄ ᾠδὴ τῆς ἡμέρας¹¹² εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις:

- Εἰς τὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἐορτὰς καὶ εἰς τὰς Ἀποδόσεις αὐτῶν, ἐὰν δὲν τύχωσιν ἐν Κυριακῇ¹¹³.
- Κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα καὶ τὴν Διακαινισμόν.
- Ὅσάκις ψάλλεται ὁ Κανὼν τοῦ Πάσχα.

2.1. Περὶ τῶν Ἑξαποστειλαρίων

Μετὰ τὴν θ΄ ᾠδὴν γίνονται Μικρὰ Συναπτὴ καὶ ψάλλονται τροπάρια τινα καλούμενα Ἑξαποστειλάρια. Ταῦτα ψάλλονται ἄνευ στίχου, ἀρχομένου τοῦ α΄ χοροῦ. Ἐν καθημερινῇ δυνάμεθα νὰ ψάλλωμεν ἕως γ΄ καὶ ἐν Κυριακῇ ἕως δ΄. Ἐὰν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας στερῆται τοιοῦτων, λέγομεν τὰ τῆς ἡμέρας ἐκ τῆς Παρακλητικῆς ἢ ἐκ τοῦ Ὠρολογίου (ζῆτοι εἰς τὸ τέλος).

Ἐν ἐκάστῃ Κυριακῇ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὸ τῶν Ἑξαποστειλαρίων ψάλλεται πρῶτον τὸ «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» ἐκ γ΄ καὶ κατόπιν ὁ στίχος «*Ἦψοῦτε Κύριον*». Ἡ δὲ *Κυριακὴ τῶν Βαθῶν καὶ τῶ Μ. Σαββάτῳ* ψάλλεται μόνον τὸ «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» ἐκ γ΄ ἄνευ τοῦ «*Ἦψοῦτε Κύριον*» καὶ ἄνευ Ἑξαποστειλαρίων. Ἐὶς «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» ἐκ γ΄ ψάλλεται καὶ τῶ *Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου*, ἄνευ ἐπίσης τοῦ «*Ἦψοῦτε Κύριον*» ἀλλὰ μετὰ Ἑξαποστειλαρίων. Ἐὶς δὲ «*Ἦψοῦτε Κύριον*» σχολάζει καὶ καθ' ὄλην τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς *Κυριακῆς τῶν Βαθῶν ἕως τῆς Πέμπτης τῆς Ἀναλήψεως*. Ἐὶς «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» *καταλιμπάνεται* τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, ἐν τῇ Διακαινησίμῳ Ἑβδομάδι καὶ ἐν τῇ Ἀποδόσει τοῦ Πάσχα. Ἐπίσης καταλιμπάνεται ὅταν τύχωσιν ἐν Κυριακῇ Δεσποτικῇ Ἐορτὰ ἐν αἷς ὀρίζεται ὅπως καταλιμπάνονται πάντα τὰ Ἄναστάσιμα.

2.2. Περὶ τῶν Φωταγωγικῶν

Κατὰ τὰς καθημερινὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ ὁσάκις τίθενται Μεσῶρια¹¹⁴, ἀντὶ τῶν Ἑξαποστειλαρίων ψάλλονται τὰ *Φωταγωγικά* τοῦ τυχόντος ἤχου ἐκ γ΄.

Ἦχος α΄.

«Ὁ τὸ φῶς ἀνατέλλων, Χριστέ, τὴν ψυχὴν μου καθάρισον, ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας... καὶ σῶσόν με».

Ἦχος β΄.

«Τὸ φῶς σου τὸ αἶδιον, ἐξαπόστειλον, Χριστέ ὁ Θεὸς, καὶ φώτισον τὰ ὄμματα, τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας μου... καὶ σῶσόν με».

¹¹¹ Καθ' ὅτι ἡ «*Τιμιωτέρα*» ἐστὶν ὁ εἰρμὸς τοῦ Ἱερουδίου τῆς θ΄ ᾠδῆς τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὅστις ψάλλεται εἰς ἦχον πλ. β΄.

¹¹² Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀντὶ τῆς συνήθους στιχολογίας ψάλλονται τὰ Μεγαλυνάρια τῆς Ἐορτῆς –ἐὰν ὑπάρχωσιν–, εἰδ' ἄλλως ὁ ἀρμόδιος στίχος.

¹¹³ Εἰς ὠρισμένας ὁμοῦ Δεσποτικὰς Ἐορτὰς καθ' ἅς καταλιμπάνονται καὶ τὰ Ἄναστάσιμα, καταλιμπάνεται καὶ ἡ Τιμιωτέρα, καίτοι ἐστὶ Κυριακῆ.

¹¹⁴ Ἦτοι ἐν Δευτέρᾳ, Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ Ἁγίου Ἀποστόλων, ἐὰν τύχη ἐν αὐταῖς Ἅγιος ἄνευ Δοξαστικοῦ.

Καταβασίαι τῆς Αναλήψεως «Τῷ Σωτῆρι Θεῷ» ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τυφλοῦ ἕως τῆς Τρίτης πρὸ τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα, καὶ κατὰ τὴν Ἀπόδοσιν τῆς Ἀναλήψεως¹⁰⁸.

Καταβασίαι τῆς Πεντηκοστῆς

Πεζαὶ «Πόντω ἐκάλυψεν» οὐ ψάλλονται μόναι.

Ἰαμβικά «Θείῳ καλυφθεῖς»

ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως ἕως καὶ τῆς Πέμπτης πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς,

ἀπὸ τῆς Τρίτης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἕως καὶ τῆς Παρασκευῆς πρὸ τῶν Ἁγίων Πάντων.

Ἀμφότεραι· Κυριακῆ τῆς Πεντηκοστῆς, Δευτέρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐν τῇ Ἀποδοσί τῆς Ἑορτῆς.

Καταβασίαι τοῦ Τριωδίου

Ἐν ἐκάστη Κυριακῇ ψάλλονται αἱ ὀριζόμεναι Καταβασίαι ὑπὸ τοῦ Τριωδίου –ἐὰν ἐγένετο ἡ Ἀπόδοσις τῶν Θεοφανεῶν ἢ τῆς Ὑπαπαντῆς–, εἰδ' ἄλλως ψάλλονται αἱ Καταβασίαι τῆς τυχούσης Ἑορτῆς.

18. Περὶ τῶν μεσῶν Καθισμάτων

Μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν γίνεται Μικρὰ Συναπτὴ καὶ ψάλλεται τὸ Κάθισμα τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας μετὰ Θεοτοκίου ἢ Σταυροθεοτοκίου. Ἐν περιόδῳ Προεορτίων ἢ Μεθεόρτων ἀντὶ τοῦ Θεοτοκίου ψάλλεται τὸ Κάθισμα τῆς Ἑορτῆς. Ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἡ καταλιμπάνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας (λ.χ. Δεσποτικά καὶ Θεομητορικά Ἑορταί, Κυριακά καὶ Ἑορταί Τριωδίου) ψάλλεται τὸ Κάθισμα τῆς ἡμέρας ὡς ὀρίζεται ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ἰστέον ὅτι τῶν μεσῶν Καθισμάτων ἀρχεται πάντοτε ὁ β' χορὸς.

Εἰς ὀρισμένας Ἑορτὰς ἡ μνήμας Ἁγίων **καταλιμπάνονται** τὰ μεσῶδια Καθίσματα καὶ ἀναγινώσκειται ἀντ' αὐτῶν ἡ Ὑπακοὴ τῆς ἡμέρας¹⁰⁹.

19. Περὶ τοῦ Κοντακίου, τοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Συναξάριου

Μετὰ τὴν ς' ᾠδὴν γίνεται Μικρὰ Συναπτὴ καὶ ψάλλεται τὸ Κοντάκιον τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ α' χοροῦ. Εἶτα ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ Προεστῶτος¹¹⁰ ὁ τυχὼν Οἶκος αὐτοῦ καὶ τὸ Συναξάριον τῆς ἡμέρας, ἡμῶν δὲ ἱσταμένω καὶ ἐν προσοχῇ ἀκρωμένων.

Ὅταν τύχῃσι δύο Ἅγιοι ἢ Ἑορταί τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν πρὸ τῶν Καθισμάτων ἀναγινώσκειται χύμα τὸ τυχὼν Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶκος τοῦ β' Ἁγίου, καὶ μετὰ τὴν ς' ᾠδὴν λέγονται τὰ τοῦ α' Ἁγίου.

Ὅταν τύχῃ Ἑορτὴ ἢ Ἅγιος εορταζόμενος μετὰ Δοξολογίας ἐν Κυριακῇ, μετὰ τὴν γ' ᾠδὴν πρὸ τῶν Καθισμάτων ἀναγινώσκειται χύμα τὸ Ἀναστάσιμον Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶκος, καὶ μετὰ τὴν ς' ᾠδὴν λέγονται τὰ τοῦ Ἁγίου ἢ τῆς Ἑορτῆς.

Κατὰ δὲ τὰς Κυριακάς καὶ τὰς λοιπὰς Ἑορτὰς τοῦ Τριωδίου καὶ Πεντηκοσταρίου, ὡς καὶ τὰς Κυριακάς τῶν Ἁγίων Πατέρων, τῶν Προπατόρων καὶ τῶν Κυριακῶν πρὸ τῶν Χριστουγέννων καὶ μετὰ τὰ Χριστοῦγεννα, αἵτινες ἔχουσιν ἴδιον Συναξάριον, ἀνεγινώσκειται πρῶτον τὸ Συναξάριον τοῦ Μηναίου ἀνεῖ ἐπισφραγίσματος καὶ ἐπισυνάπτεται εὐθὺς τὸ τῆς Κυριακῆς ἢ τῆς Ἑορτῆς μετὰ τοῦ ἐπισφραγίσματος αὐτοῦ.

20. Περὶ τῆς Τιμιωτέρας

Μετὰ τὴν η' ᾠδὴν ψάλλεται ὁ εἰρμὸς τοῦ τελευταίου Κανόνος ἢ ἡ προβλεπομένη Καταβασία. Εἶτα ἐκφωνεῖ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς «Τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα τοῦ φωτός» καὶ θυμῷ τὸ Βῆμα καὶ τὸν ναὸν ὅλον, τῶν χορῶν ψαλλόντων τὴν ᾠδὴν τῆς Θεοτόκου «**Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον**». Τῆς ᾠδῆς

¹⁰⁸ TB, (σ. 257).

¹⁰⁹ Ἑορτὴ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, Προπατόρων, Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, Χριστουγέννων, Θεοφανεῶν, Βαΐων, Πάσχα, Θωμᾶ, Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

¹¹⁰ Ὁ Καθηγούμενος (ἢ Ἀρχιερεὺς τις) ἀναγινώσκει τοῦτο βλέπων πρὸς ἀνατολὰς· ἀπόντων δὲ αὐτῶν ἀναγινώσκει ὁ α' τυπικάρης βλέπων πρὸς δυσμὰς.

ἀρχεται ὁ α' χορὸς καὶ μεθ' ἕκαστον στίχον αὐτῆς (ς') ψάλλεται ὡς ἐφύμνιον ὁ στίχος «*Τὴν Τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ*». Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς κατερχόμεθα ἐκ τῶν στασίδιων καὶ ἰσταμέθα ἄνευ κουκουλιῦ. Ἐἴτα ψάλλεται ἡ θ' ᾠδὴ τῶν Κανόνων τῆς ἡμέρας.

Ἡ Τιμιωτέρα ψάλλεται ἐν μὲν *καθημερινῇ* εἰς ἦχον πλ. β'¹¹¹, ἐν ἡμέρα δὲ *έορτασίμῳ* (ἦτοι ἐν Εἰσόδῳ καὶ ἄνω) εἰς τὸν ἦχον τοῦ α' Κανόνος. Εἰς τὴν β' περίπτωσιν θυμιᾷ διάκονος.

Ἡ Τιμιωτέρα *δὲν στιχολογεῖται*, ἀλλὰ ψάλλεται μόνον ἡ θ' ᾠδὴ τῆς ἡμέρας¹¹² εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις:

- Εἰς τὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς Ἑορτὰς καὶ εἰς τὰς Ἀποδόσεις αὐτῶν, ἐὰν δὲν τύχωσιν ἐν Κυριακῇ¹¹³.
- Κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα καὶ τὴν Διακαινήσιμον.
- Ὅσακις ψάλλεται ὁ Κανὼν τοῦ Πάσχα.

21. Περὶ τῶν Ἐξαποστειλαρίων

Μετὰ τὴν θ' ᾠδὴν γίνεται Μικρὰ Συναπτὴ καὶ ψάλλονται τροπάριά τινα καλούμενα Ἐξαποστειλάρια. Ταῦτα ψάλλονται ἄνευ στίχου, ἀρχομένου τοῦ α' χοροῦ. Ἐν καθημερινῇ δυνάμεθα νὰ ψάλλωμεν ἕως γ' καὶ ἐν Κυριακῇ ἕως δ'. Ἐὰν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας στερῆται τοιούτων, λέγομεν τὰ τῆς ἡμέρας ἐκ τῆς Παρακλητικῆς ἢ ἐκ τοῦ Ὁρολογίου (ζῆτει εἰς τὸ τέλος).

Ἐν ἐκάστη Κυριακῇ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὸ τῶν Ἐξαποστειλαρίων ψάλλεται πρῶτον τὸ «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» ἐκ γ' καὶ κατόπιν ὁ στίχος «*Ἦψουτε Κύριον*». Τῇ δὲ *Κυριακῇ τῶν Βαῖων καὶ τῷ Μ. Σαββάτῳ* ψάλλεται μόνον τὸ «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» ἐκ γ' ἄνευ τοῦ «*Ἦψουτε Κύριον*» καὶ ἄνευ Ἐξαποστειλαρίων. Τὸ «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» ἐκ γ' ψάλλεται καὶ τῷ *Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου*, ἄνευ ἐπίσης τοῦ «*Ἦψουτε Κύριον*» ἀλλὰ μετὰ Ἐξαποστειλαρίων. Τὸ δὲ «*Ἦψουτε Κύριον*» σχολάζει καὶ καθ' ὅλην τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς *Κυριακῆς τῶν Βαῖων ἕως τῆς Πέμπτης τῆς Ἀναλήψεως*. Τὸ «*Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*» *καταλιμπάνεται* τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, ἐν τῇ Διακαινησίμῳ Ἑβδομάδι καὶ ἐν τῇ Ἀποδόσει τοῦ Πάσχα. Ἐπίσης καταλιμπάνεται ὅταν τύχωσιν ἐν Κυριακῇ Δεσποτικά Ἑορταὶ ἐν αἷς ὀρίζεται ὅπως καταλιμπάνονται πάντα τὰ Ἀναστάσιμα.

22. Περὶ τῶν Φωταγωγικῶν

Κατὰ τὰς καθημερινὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ ὁσαύκις τίθενται Μεσῳρία¹¹⁴, ἀντὶ τῶν Ἐξαποστειλαρίων ψάλλονται τὰ *Φωταγωγικά* τοῦ τυχόντος ἦχου ἐκ γ'.

Ἦχος α'.

«Ὁ τὸ φῶς ἀνατέλλων, Χριστέ, τὴν ψυχὴν μου καθάρισον, ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας... καὶ σῶσόν με».

Ἦχος β'.

«Τὸ φῶς σου τὸ αἶδιον, ἐξαπόστειλον, Χριστέ ὁ Θεός, καὶ φώτισον τὰ ὄμματα, τὰ κρυπτά τῆς καρδίας μου... καὶ σῶσόν με».

¹¹¹ Καθ' ὅτι ἡ «Τιμιωτέρα» ἐστὶν ὁ εἰρμὸς τοῦ Τριψιδίου τῆς θ' ᾠδῆς τῆς Μ. Παρασκευῆς, ὅστις ψάλλεται εἰς ἦχον πλ. β'.

¹¹² Ἐν τῷ αὐτῇ περιπτώσει ἀντὶ τῆς συνήθους στιχολογίας ψάλλονται τὰ Μεγαλυνάρια τῆς Ἑορτῆς –ἐὰν ὑπάρχωσιν–, εἰδ' ἄλλως ὁ ἀρμόδιος στίχος.

¹¹³ Εἰς ὠρισμένας ὁμοῦ Δεσποτικὰς Ἑορτὰς καθ' ἃς καταλιμπάνονται πάντα τὰ Ἀναστάσιμα, καταλιμπάνεται καὶ ἡ Τιμιωτέρα, καίτοι ἐστὶ Κυριακῇ.

¹¹⁴ Ἦτοι ἐν Δευτέρᾳ, Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Νηστειῶν τῶν Χριστουγεννίων καὶ Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐὰν τύχη ἐν αὐταῖς Ἅγιος ἄνευ Δοξαστικοῦ.

Ἦχος γ'.

«Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου, Χριστέ ὁ Θεός, καὶ φώτισον τὴν καρδίαν μου... καὶ σῶσόν με».

Ἦχος δ'.

«Ὁ τὸ φῶς ἀνατέλλων τῷ κόσμῳ σου, τὴν ἐν σκότει ψυχὴν μου ὑπάρχουσαν, ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας καθάρισον, προστασίαις (ἢ πρεσβείαις ἢ δυνάμει) Κύριε... καὶ σῶσόν με».

Ἦχος πλ. α'.

«Φωτοδότα, Κύριε, ἔξαπόστειλον τὸ φῶς σου, καὶ φώτισον τὴν καρδίαν μου... καὶ σῶσόν με».

Ἦχος πλ. β'.

«Προστασίαις (ἢ Πρεσβείαις ἢ Δυνάμει) Κύριε... κατὰπεμψον ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, τὸ φῶς σου τὸ αἰδίον».

Ἦχος βαρῦς.

«Διέγειρόν με Κύριε, πρὸς τὴν σπὴν ὑμνωδίας, καὶ διδάξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου Ἁγιε... καὶ σῶσόν με».

Ἦχος πλ. δ'.

«Φῶς ὑπάρχων, Χριστέ, φώτισόν με ἐν σοί... καὶ σῶσόν με».

Τὸ Φωταγωγικὸν ψάλλεται τρίς· τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ ποιοῦμεν οὕτως·

Εἰς τὸ πρῶτον τῆ·

Δευτέρα· «Προστασίαις τῶν Ἀσιμάτων».

Τρίτη· «Πρεσβείαις τοῦ Προδρόμου».

Τετάρτη καὶ Παρασκευῆ· «Δυνάμει τοῦ Σταυροῦ σου».

Πέμπτη· «Πρεσβείαις τῶν Ἀποστόλων».

Εἰς δὲ τὸ δεύτερον καθ' ἑκάστην·

«Πρεσβείαις τῶν Ἀγίων σου».

Καὶ εἰς τὸ τρίτον καθ' ἑκάστην·

«Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου».

23. Περί τῶν Αἰνῶν

Μετὰ τὰ Ἐξαποστειλάρια ἀναγιγνώσκονται ἢ ψάλλονται οἱ ψαλμοὶ ρμ' (148), ρμβ' (149) καὶ ρν' (150), οἵτινες καλοῦνται «Αἶνοι», ὅτι οἱ πλεῖστοι στίχοι αὐτῶν ἄρχονται διὰ τοῦ «Αἰνεῖτε». Οὗτοι στιχολογοῦνται ὁλόκληροι ἀπαραιτήτως καθ' ἑκάστην – πλὴν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, τῆς Διακαινισίμου Ἐβδομάδος καὶ τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα, ἐν αἷς ψάλλονται οἱ δύο πρῶτοι μόνον στίχοι καὶ ὅσοι ἀπαιτοῦνται ἐκ τῶν τελευταίων διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τροπαρίων.

Ὅταν δὲν ψάλλονται στιχηρὰ Αἶνων

Οἱ Αἶνοι ἀναγιγνώσκονται χύμα εὐθύς μετὰ τὰ Ἐξαποστειλάρια. Λέγονται δὲ ἀντιφωνικῶς ὑπὸ τῶν χορῶν, ἀρχομένου τοῦ α' διὰ τοῦ στίχου «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν». Μετὰ τὸν τελευταῖον στίχον «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐν κυμβάλοις» λέγει ὁ α' χορὸς «Δόξα Πατρὶ» καὶ ὁ Προεστὸς συνεχίζει «Καὶ νῦν» καὶ ἐπισυνάπτει τὴν Μικρὰν Δοξολογίαν. Ἐῖτα ὁ ἱερεὺς τὰ Πληρωτικὰ καὶ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας. Κατόπιν ψάλλονται τὰ Ἀπόστιχα καὶ τὰ Ἀπολυτίκια, ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν Ἐκτενὴ καὶ ἐπισυνάπτεται ἢ α' Ὄρα.

Ὅταν ψάλλονται στιχηρὰ Αἶνων

Ὅταν προβλέπονται διὰ τὴν ἡμέραν στιχηρὰ Αἶνων, τότε οἱ Αἶνοι ψάλλονται. Ἄρχεται ὁ α' χορὸς διὰ

τοῦ στίχου «Πᾶσα πνοὴ αἰνεᾷ τὸν Κύριον», ὁ δὲ β' διὰ τοῦ ἐπομένου «Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ» καὶ οὕτω καθεξῆς.

Τὸ «Πᾶσα πνοὴ» ψάλλεται εἰς τὸν ἦχον τοῦ α' στιχηροῦ. Εἰς τὰς ἡμέρας ἄνευ ψαλτῆς Δοξολογίας ψάλλεται ἐκ τοῦ Ἀναστασιματαρίου *σύντομον*, εἰδ' ἄλλως *ἀργουσύντομον*. Ἐὰν δὲ τεληται Ἀγρυπνία, ψάλλεται *ἀργόν*. Ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στιχηρῶν ἄτινα ἔπονται, ἰσῶμεν ἰσαριθμους στίχους (ἀπὸ δ' ἕως η'), οὓς καὶ προτάσσομεν τῶν τροπαρίων (βλ. ἀναλυτικῶς κατωτέρω).

Οἱ στίχοι ἀπὸ τοῦ «Αἰνεῖτε αὐτὸν ἥλιος καὶ σελήνη» καὶ ἐφεξῆς παραλείπονται μόνον κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα καὶ τὴν Διακαινίσμιον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μετὰ τὸ «Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι» μεταβαίνομεν εὐθέως εἰς τὸν ἀρμόδιον στίχον.

24. Περὶ τῶν στιχηρῶν τῶν Αἰῶν

Ἵταν ψάλληται τὸ «Πᾶσα πνοὴ», ψάλλονται ἀπὸ δ' ἕως η' στιχηρά, ὡς προείρηται, ἀναλόγως τῆς ἑορταστικότητος τῆς ἡμέρας.

Ἵταν ψάλλωνται Αἶνοι μόνον, ἄνευ ψαλτῆς Δοξολογίας, οἱ στίχοι λέγονται *ἐμμελῶς*· εἰδ' ἄλλως *ψάλλονται*.

Ἐν ἀπλῇ Κυριακῇ ψάλλονται ἡ Ἀναστάσιμα στιχηρά. Ἵσῶμεν στίχους ζ', ἧτοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ στίχου «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς». Στίχους διὰ τὰ δύο τελευταῖα τροπάρια λέγομεν τοὺς «Ἀνάστηθι, Κύριε ὁ Θεός μου» καὶ «Ἐξομολογήσομαι σοι, Κύριε».

Ἐν Κυριακῇ μετὰ Ἁγίου ἔχοντος στιχηρά Αἰῶν μόνον, ψάλλονται ε' Ἀναστάσιμα στιχηρά καὶ γ' τοῦ Ἁγίου. Ἵσῶμεν στίχους ζ', ἧτοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ στίχου «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς». Στίχους διὰ τὰ δύο τελευταῖα τροπάρια λέγομεν τοὺς ἀρμοδίους στίχους διὰ τὸν Ἁγιον.

Ἐν Κυριακῇ μετὰ Ἁγίου ἔχοντος Δοξολογίαν Μεγάλην, ψάλλονται δ' Ἀναστάσιμα στιχηρά καὶ δ' τοῦ Ἁγίου. Ἵσῶμεν στίχους ζ', ἧτοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ στίχου «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς». Στίχους διὰ τὰ δύο τελευταῖα τροπάρια λέγομεν τοὺς ἀρμοδίους στίχους διὰ τὸν Ἁγιον¹⁵.

Ἐν Κυριακῇ μετὰ Ἑορτῆς ἢ Μεθεόρτων ἢ Ἀποδόσεως αὐτῆς καὶ ἄνευ Ἁγίου, ψάλλονται δ' Ἀναστάσιμα στιχηρά καὶ δ' τῆς Ἑορτῆς. Ἵσῶμεν στίχους ζ', ἧτοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ στίχου «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς». Στίχους διὰ τὰ δύο τελευταῖα τροπάρια λέγομεν τοὺς ἀρμοδίους στίχους τῆς Ἑορτῆς.

Ἐν Μεθεόρτῳ Κυριακῇ μετὰ Ἁγίου ἔχοντος στιχηρά Αἰῶν μόνον, ψάλλονται ε' Ἀναστάσιμα στιχηρά καὶ γ' τοῦ Ἁγίου (τὰ δὲ τῆς Ἑορτῆς παραλείπονται). Ἵσῶμεν στίχους ζ', ἧτοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ στίχου «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς». Στίχους διὰ τὰ δύο τελευταῖα τροπάρια λέγομεν τοὺς ἀρμοδίους στίχους τοῦ Ἁγίου.

Ἐν Μεθεόρτῳ Κυριακῇ μετὰ Ἁγίου ἔχοντος Δοξολογίαν Μεγάλην, ψάλλονται δ' Ἀναστάσιμα στιχηρά καὶ δ' τοῦ Ἁγίου (τὰ δὲ τῆς Ἑορτῆς παραλείπονται). Ἵσῶμεν στίχους ζ', ἧτοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ στίχου «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς». Στίχους διὰ τὰ δύο τελευταῖα τροπάρια λέγομεν τοὺς ἀρμοδίους στίχους τοῦ Ἁγίου.

Ἐν Ἑορτῇ ψάλλονται δ' ἢ ζ' στιχηρά. Ἐὰν ψάλλωνται δ', ἰσῶμεν στίχους ἀπὸ τοῦ «Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις». Ἐὰν ψάλλωνται ζ', ἰσῶμεν στίχους ἀπὸ τοῦ «Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς».

Ἐν μνήμῃ Ἁγίου ψάλλονται δ' στιχηρά. Ἵσῶμεν στίχους ἀπὸ τοῦ «Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις». Ἐὰν τῆχος δύο Ἁγιοὶ ἔχοντες Αἰῶνες μόνον, ἰσῶμεν στίχους δ' καὶ ψάλλομεν τὰ στιχηρά αὐτῶν ἀνὰ β'.

¹⁵ Εὐρίσκονται συνήθως εἰς τὰ Ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Ἁγίου.